

การบังคับโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา

นางวรรณมล เฟ็งดิษฐ์

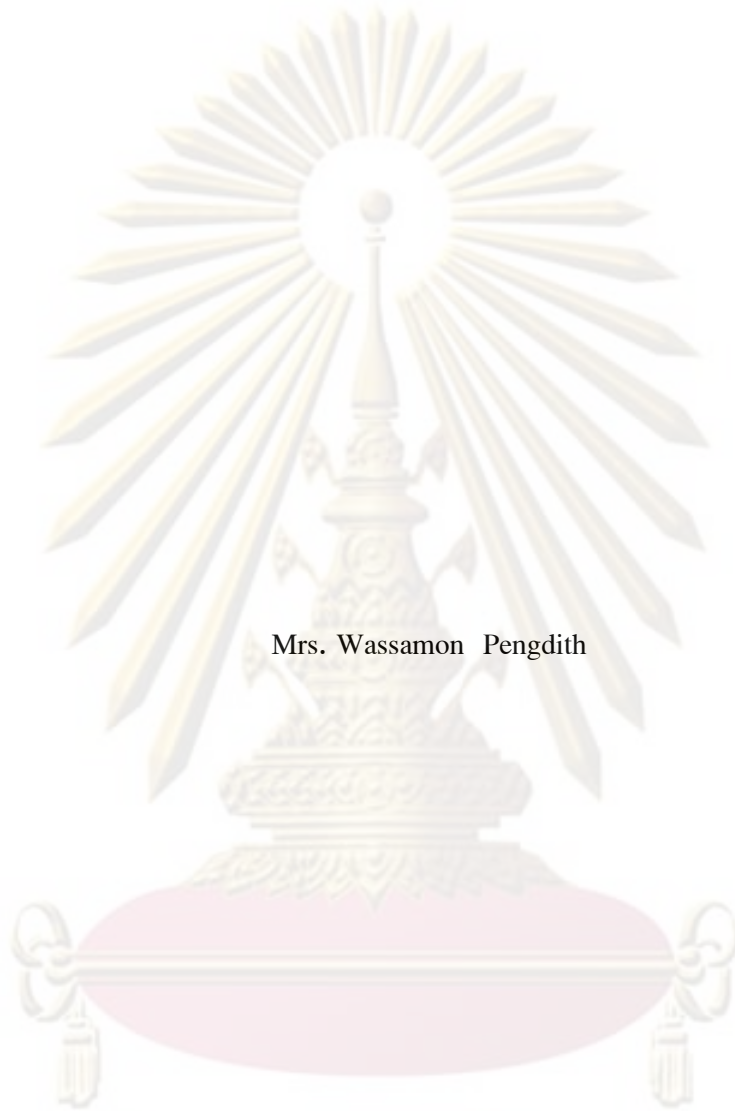
ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE FINE PENALTY ENFORCEMENT
: A CASE STUDY OF AUTHORITY OF CRIMINAL ENFORCEMENT AGENCIES

Mrs. Wassamon Pengdith

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การบังคับโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของ
หน่วยงานบังคับคดีอาญา

โดย

นางวรรณมล เพ็งดิษฐ์

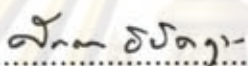
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

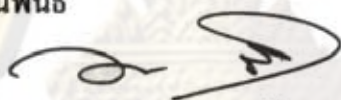
ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

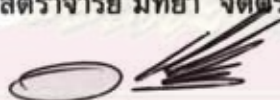

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

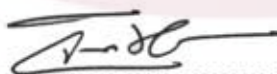
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

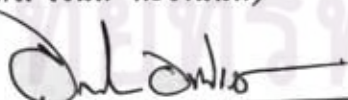
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตดิรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. จิรนิติ ทะวานนท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. อุทัย อาทิเวช)

ศูนย์วิจัยกฎหมาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณมล เพ็งดิษฐ์ : การบังคับโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา. (THE FINE PENALTY ENFORCEMENT : A CASE STUDY OF AUTHORITY OF CRIMINAL ENFORCEMENT AGENCIES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส, 146 หน้า.

การบังคับโทษปรับทางอาญาในประเทศไทย หากศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับบุคคลใด ผู้ต้องโทษปรับมีหน้าที่ชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ภายในเวลา 30 วัน หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าว มาตรการที่ศาลจะนำมาใช้บังคับกับผู้ต้องโทษ มีด้วยกัน 2 มาตรการ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

จากการศึกษาพบว่า การขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการบังคับใช้โทษปรับ เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การบังคับโทษปรับในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหน่วยงานบังคับโทษปรับในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือราชทัณฑ์ ต่างก็มีการกิจหลักของหน่วยงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินการบังคับโทษปรับได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากเงินค่าปรับไปเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีแนวคิดในการจัดตั้ง “สำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย” ขึ้น โดยให้เป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยภารกิจหลักประการหนึ่งคือ การบังคับชำระค่าปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวแล้วพบว่า มีฐานะเป็นเพียงหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องในการบังคับโทษปรับเท่านั้น จึงไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับโทษปรับมากนัก

ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานบังคับโทษปรับทางอาญา โดยเสนอให้กำหนดรูปแบบองค์กรดังกล่าวให้เป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีฐานะในระดับกรม โดยการจัดตั้งเป็น “กรมบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย” มีอำนาจหน้าที่หลักในการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีกฎหมายให้อำนาจในการบังคับโทษปรับด้วย รวมทั้งเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างของหน่วยงาน คุณสมบัติพนักงานเจ้าหน้าที่และขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับโทษปรับในประเทศไทย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต..... กฤษฎิ์ ม.....
ปีการศึกษา.....2552..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5186001334 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : THE FINE PENALTY / THE CRIMINAL ENFORCEMENT AGENCIES

WASSAMON PENGDITH : FINE PENALTY ENFORCEMENT : A CASE
STUDY OF AUTHORITY OF CRIMINAL ENFORCEMENT AGENCIES .

THESIS ADVISOR : PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS , 146 pp.

Concerning about the enforcement of the criminal fine penalty in Thailand, if the Court has pronounced a person to be punished with the fine penalty, the person who is punished by fine penalty has duty to pay the total fixed sum within a period of 30 days. If the person who is punished by fine fails to pay the Court within the determined period, the Court is, thus, availed with two sanctions to enforce upon the convict. The sanctions are property fine and default imprisonment along with permit the convict to be enrolled for rendering community service instead of the fine payment.

The study finds that lack of competent office, which has primary duties and responsibility to enforce the fine penalty, is the major problem affecting the enforcement of fine penalty in Thailand to be inefficient because current enforcement offices, whether the Court, the Public Attorney, Legal Execution Officials or Department of Correction, are operating their own numerous primary missions along with limits of human resource and budget hinder them from completely enforcing the fine penalty resulting in significant capital loss of the State's income from the fine amount. Therefore, the idea of establishing "Office of Criminal Enforcement and Law Enforcement" as an organ in the office of permanent secretary of Ministry of Justice is proposed. A primary mission of the proposed office is to implement an injunctive or administrative fine penalty. However, when the structure of the said office's power is considered, it is found that the office is only an office to support and sponsor other offices, which implement their missions in fine penalty enforcement. Thus, the idea would not excel in efficiently enforcing the fine penalty.

As a result, the author would like to suggest an approach to operation of offices, which enforce the criminal fine penalty, by proposing that the concerned organization should be formed as an administrative offices of a department status with the name of "Department of Criminal Enforcement and Law Enforcement" assigned with primary authority and duties to enforce the criminal injunctive order and law enforcement and a specific law should be enacted to provide the Department for exclusive authority to enforce the fine penalty along with advising in relation of the Department's structure, qualification of the official staff and the scope of authority and duties to enforce the fine penalty, thus for increasing efficiency of the fine penalty enforcement in Thailand.

Field of Study.....Laws.....Student's Signature.....*Wassamon.*
Academic Year.....2009.....Advisor's Signature.....*V. Boonyobhas*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของท่านศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่ได้สละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งตลอดเวลาในการเขียนวิทยานิพนธ์ ท่านได้กรุณาตรวจและแก้ไข รวมทั้งได้ให้คำปรึกษาและข้อแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์ และท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวา ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งคณะกรรมการทุกท่านได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อคิดและคำแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. การบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	6
2.1 แนวคิดและวัตถุประสงค์ของโทษปรับ.....	6
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโทษปรับ.....	6
2.1.2 วัตถุประสงค์ของโทษปรับ.....	11
2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับ.....	12
2.2.1 การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดโดยแยกออกเป็นชั้นสูงสุด และชั้นต่ำสุด.....	12
2.2.2 การปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine).....	13
2.2.3 การปรับตามจำนวนเท่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการ กระทำความผิด.....	15
2.3 หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ.....	16
2.4 วิธีการกำหนดโทษปรับ.....	18
2.4.1 การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด.....	18
2.4.2 การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพันธ์.....	18
2.4.3 การกำหนดโทษปรับแต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน.....	18
2.5 การบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	19
2.5.1 การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน.....	19
2.5.2 การเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง.....	22

บทที่	ช หน้า
2.5.3 การกำหนดโทษปรับโดยศาล.....	26
2.5.3.1 บุคคลที่โทษปรับใช้บังคับ.....	26
2.5.3.2 การชำระค่าปรับ.....	32
2.5.4 การบังคับค่าปรับ.....	34
2.5.5 อายุความที่เกี่ยวกับโทษปรับ.....	34
2.5.6 การเลิกบังคับโทษปรับ.....	35
2.6 การใช้มาตรการอื่นแทนการปรับ	36
2.6.1 การยึดทรัพย์สินล้นใช้แทนค่าปรับ.....	36
2.6.2 การกักขังแทนค่าปรับ.....	37
2.6.3 การทำงานบริการสังคมหรือทำงานบริการสาธารณประโยชน์ แทนค่าปรับ.....	41
2.7 หน่วยงานบังคับโทษปรับ.....	45
2.7.1 ศาล.....	45
2.7.2 พนักงานอัยการ.....	47
2.7.3 เจ้าพนักงานบังคับคดี.....	49
2.7.4 ราชทัณฑ์.....	50
3. การบังคับโทษปรับในต่างประเทศ.....	53
3.1 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)	53
3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	53
3.1.1.1 การกำหนดโทษปรับ.....	53
3.1.1.2 การบังคับชำระค่าปรับ.....	65
3.1.2 ประเทศอังกฤษ.....	68
3.1.2.1 การกำหนดโทษปรับ.....	68
3.1.2.2 การบังคับชำระค่าปรับ.....	71
3.2 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)..	78
3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	78
3.2.1.1 การกำหนดโทษปรับ.....	78
3.2.1.2 การบังคับชำระค่าปรับ.....	83
3.2.2 ประเทศเยอรมนี.....	84
3.2.2.1 การกำหนดโทษปรับ.....	84
3.2.2.2 การบังคับชำระค่าปรับ.....	90

บทที่	ณ หน้า
3.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของ The U.S. Marshals Service	94
3.3.1 ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน.....	94
3.3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	95
3.3.3 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน	97
3.3.3.1 การรักษาความปลอดภัยของตุลาการ	98
3.3.3.2 การสืบสวนผู้กระทำผิดที่หลบหนี	99
3.3.3.3 ภารกิจและโครงการพิเศษ	100
3.3.3.4 โครงการให้ความคุ้มครองพยาน	100
3.3.3.5 การขนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำผิดต่างด้าว.....	100
3.3.3.6 โครงการยึดทรัพย์	101
3.3.4 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับ.....	101
3.3.5 ผลการดำเนินงาน.....	103
4. วิเคราะห์อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายในการบังคับโทษปรับ	
4.1 ภาพรวมและสถิติเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน.....	106
4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	109
4.2.1 ปัญหาด้านประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย.....	109
4.2.1.1 การกักขังแทนค่าปรับ.....	109
4.2.1.2 การยึดทรัพย์สินสินใช้แทนค่าปรับ.....	111
4.2.1.3 การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ.....	112
4.2.2 ปัญหาด้านหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมาย.....	115
4.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน.....	119
4.4 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย.....	126
4.4.1 แนวคิดและความเป็นมาในการจัดตั้ง.....	126
4.4.2 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน.....	126
4.4.3 โครงสร้างและภารกิจของหน่วยงาน.....	127
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	131
รายการอ้างอิง.....	142
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	146

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โทษปรับ (Fine) เป็นการลงโทษที่มุ่งประสงค์จะบังคับเอากับบรรดาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเช็ดหลาบ ไม่ว่าจะโดยการชำระเงินต่อรัฐ หรือการทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน และเป็นโทษที่ศาลนำมาใช้บังคับมากที่สุด มีทั้งการใช้บังคับอย่างโทษประหาร คือ กฎหมายกำหนดโทษปรับสถานเดียวและศาลก็ลงโทษปรับดังเช่นในความผิดลหุโทษ และอาจมีลักษณะเป็นโทษผนวกที่ศาลอาจกำหนดให้ลงเพิ่มแก่ผู้กระทำความผิดดังที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 20 ได้วางหลักว่า ในบรรดาความผิดที่กฎหมายให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้ แสดงว่าศาลไม่จำเป็นต้องลงโทษปรับเสมอไป ซึ่งตามปกติคงลงโทษจำคุกเท่านั้น เว้นแต่เป็นความผิดร้ายแรง หรือมีเหตุอันควรลงโทษจำคุกและปรับในกรณีที่ยกโทษจำคุกคงแต่โทษปรับสถานเดียวตามมาตรา 55 หรือศาลจะรอการลงโทษจำคุกไว้แต่เห็นควรให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษปรับแทนที่จะปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ได้รับโทษใดๆ นอกจากนั้น โทษปรับยังมีลักษณะเป็นโทษอุปกรรม คือ เมื่อกำหนดโทษอื่นเป็นโทษประหารไปแล้วต้องลงโทษปรับกำกับไปด้วยเสมอ เช่น การลงโทษทั้งจำคุกและปรับไปพร้อมกัน

สำหรับประเทศไทยบัญญัติเรื่องการบังคับค่าปรับไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 เป็นหลักว่า ในกรณีที่ผู้ใดต้องโทษปรับและผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการที่ศาลใช้บังคับกับผู้ต้องโทษที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับ หรือไม่ชำระค่าปรับ มีด้วยกัน 2 มาตรการ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับ นอกจากนั้นยังมีมาตรการแทนการปรับอีกมาตรการหนึ่ง คือ การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับตามมาตรา 30/1 - 30/3 ซึ่งบัญญัติกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

อย่างไรก็ดี ในการบังคับโทษปรับในปัจจุบัน มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาด้านความเหมาะสมของมาตรการกักขังแทนค่าปรับ , ปัญหาด้านกฎหมาย เนื่องจากระบบโทษปรับของประเทศไทยกำหนดโทษปรับไว้ตามลักษณะของฐานความผิดโดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด ทำให้มีปัญหาในการบังคับค่าปรับ, ปัญหาการนำมาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับมาใช้บังคับแก่ผู้ที่ไม่ชำระค่าปรับ เนื่องจากศาลส่วนใหญ่มักจะไม่นำมาตรการยึดทรัพย์สินมาใช้บังคับเพราะการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับทำได้ยาก มีขั้นตอนมาก ไม่สะดวก ทั้งยังใช้งบประมาณและบุคลากรจำนวนมาก ศาลจึงใช้มาตรการกักขัง

แทนค่าปรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการกักขังแทนค่าปรับเป็นเหตุให้บุคคลต้องสูญเสียเสรีภาพโดยไม่สมควรและไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ซึ่งเป็นการลงโทษที่มุ่งที่จะบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด มิใช่มุ่งบังคับเอากับเสรีภาพของผู้กระทำความผิดเหมือนกับโทษจำคุก หรือโทษกักขัง อีกทั้งยังส่งผลให้รัฐต้องรับภาระในการควบคุมดูแลผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องสถานที่กักขัง บุคลากร สวัสดิการและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เนื่องจากไม่สามารถนำวิธีการกักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้นั้นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังตามมาตรา 24 วรรคสองมาใช้บังคับกับผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับได้ ทั้งนี้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 วรรคสอง

นอกจากนั้น ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การบังคับโทษปรับในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพ คือ การขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการบังคับใช้โทษปรับ เนื่องจากหน่วยงานบังคับโทษปรับในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือราชทัณฑ์ ต่างก็มีภารกิจหลักของหน่วยงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินการบังคับโทษปรับได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากเงินค่าปรับไปเป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลให้เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 ในการประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการจัดตั้ง “สำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย” ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินงานแก้ไขปัญหาในภารกิจเพื่อดูแลให้มีการปฏิบัติและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีระบบอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งทำหน้าที่สนับสนุนการสืบจับบุคคลตามหมายจับหรือคำสั่งศาลหรือตามที่กฎหมายกำหนด การคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานในคดีอาญาสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด การบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล การส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญ การตรวจสอบข้อมูลบุคคลตามหมายจับโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยี การวางระบบหรือพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียกให้คืนเงินจากผู้กระทำความผิด หรือผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือหน่วยงานผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหน่วยงานของรัฐได้จ่ายหรือชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการติดตาม ดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเฉพาะการละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งภารกิจส่วนหนึ่งของหน่วยงานดังกล่าว คือ การบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับหน่วยงาน U.S. Marshals Service ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักคือ การสืบสวนผู้กระทำความผิดที่หลบหนี (Fugitive Investigations) การคุ้มครองพยาน (Witness Security) การขนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำความผิดต่างด้าว (Prisoners and Criminal Alien Transportation) การบังคับ

คดี (Asset Forfeiture) และการรักษาความปลอดภัยตุลาการ (Judicial Security) ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นแบบของแนวคิดในการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านหน่วยงานบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย จึงเห็นควรให้มีการศึกษาถึงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้โทษปรับในปัจจุบันและปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษปรับ รวมทั้งศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายกระทรวงยุติธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับโทษปรับ และนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับโทษปรับในประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับ
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การบังคับโทษปรับและการใช้มาตรการอื่นแทนการปรับของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับค่าปรับ
4. เพื่อศึกษาถึงการบังคับโทษปรับในต่างประเทศ
5. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษปรับ ได้แก่ ปัญหาด้านรูปแบบและมาตรการบังคับโทษปรับ และปัญหาด้านหน่วยงานบังคับโทษปรับ รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน
6. เพื่อศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย กระทรวงยุติธรรม
7. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการดำเนินงานของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย กระทรวงยุติธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับโทษปรับในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับ การบังคับโทษปรับของต่างประเทศ การบังคับโทษปรับในประเทศไทย ได้แก่ ขั้นตอนและกระบวนการในการบังคับโทษปรับ การใช้มาตรการอื่นแทนการปรับ หน่วยงานบังคับค่าปรับ ปัญหาการบังคับใช้โทษปรับ รวมทั้งศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย

กระทรวงยุติธรรม และการบังคับโทษปรับในต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับโทษปรับในประเทศไทย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันการบังคับโทษปรับในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องมาจากการขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการบังคับใช้โทษปรับ ดังนั้น การศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับที่มีอยู่ในปัจจุบันและปัญหาการบังคับใช้โทษปรับ ตลอดจนศึกษาถึงแนวคิดในการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายและอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับโทษปรับในประเทศไทยได้

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลตำราและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตำรา หนังสือ วารสาร ด้วบทกฎหมาย บทความ งานวิจัย เอกสารการสัมมนาและผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับ
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การบังคับโทษปรับและการใช้มาตรการอื่นแทนการปรับของประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับค่าปรับ
4. ทำให้ทราบถึงการบังคับโทษปรับในต่างประเทศ
5. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษปรับ ได้แก่ ปัญหาด้านรูปแบบและมาตรการบังคับโทษปรับ และปัญหาด้านหน่วยงานบังคับโทษปรับ รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน
6. ทำให้ทราบถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย กระทรวงยุติธรรม

7. สามารถเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย กระทรวงยุติธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับโทษปรับในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การบังคับโทษปรับในประเทศไทย

การลงโทษถือเป็นมาตรการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม เพื่อให้สังคมมีความปกติสุขและความสงบเรียบร้อย โดยการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือบังคับแก่สมาชิกในสังคม หากมีการละเมิดกฎหมายซึ่งถือว่าเป็นความผิด ก็จะต้องมีการลงโทษ การลงโทษจึงเป็นเครื่องส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอย่างหนึ่งและเป็นการใช้อำนาจบังคับ โดยรัฐเป็นผู้กระทำตอบโต้ผู้กระทำความผิด จึงอาจกล่าวได้ว่า “โทษ” คือ มาตรการอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด โดยจะมีลักษณะรุนแรงมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด ความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือรัฐ

กฎหมายไทยมีการกำหนดโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา 5 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน¹ โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดจะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าผู้อื่น หรือความผิดที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ และโทษที่เบาที่สุดคือโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษที่ใช้กับความผิดที่มีลักษณะไม่รุนแรง เช่น การไม่เสียภาษีให้รัฐ การกระทำความผิดอาญาเล็กน้อยๆ เป็นต้น “โทษ” จึงหมายถึงการกระทำที่เป็นผลร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับโทษ และด้วยเหตุที่การลงโทษนั้นเป็นการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจ เป็นตัวแทนโดยชอบธรรมของรัฐ สังคมหรือชุมชน ทั้งนี้ การลงโทษถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายประการหนึ่งและเป็นสิ่งที่จำต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบของรัฐ

2.8 แนวคิดและวัตถุประสงค์ของโทษปรับ

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโทษปรับ

โทษปรับนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อได้ผ่านยุคของการแก้แค้นทดแทนมาได้ไม่นานนักกฎหมายในระยะต่อมาก็ได้กำหนดโทษปรับและริบทรัพย์สินขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถแก้แค้นทดแทนได้เอง ในกรณีนี้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียเงินค่าปรับหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้เสียหายเป็นการตอบแทนการกระทำความผิด

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

ศาสตราจารย์เกอฮาร์ด กรีบิง (Gerhardt Grebing) กล่าวว่าโทษปรับมีขึ้นเพื่อลดทอนในการที่ผู้เสียหายจะทำร้ายผู้กระทำความผิดเป็นการแก้แค้นทดแทนในสมัยที่การแก้แค้นทดแทนยังแพร่หลายอยู่ ข้อนี้เห็นได้แม้ในกฎหมายฮัมมูราบี กฎหมายอินเดียโบราณ กฎหมายอียิปต์โบราณ และกฎหมายกรีกโบราณ²

เมื่ออำนาจรัฐในการบริหารความยุติธรรมได้มั่นคงขึ้น จนในที่สุดก็สามารถเลิกล้มระบบความยุติธรรมโดยเอกชน และนำเอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ได้ โดยรัฐจะบัญญัติให้ความผิดที่เสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศต่อชาติ และความผิดร้ายแรงประเภทอื่น ๆ ส่วนระบบการไต่โทษนั้นก็ยังคงอยู่ แต่รัฐได้บังคับให้คู่พิพาทจ่ายส่วนหนึ่งของค่าไต่โทษให้แก่รัฐ เป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดการดูแลความยุติธรรมให้ อันมีลักษณะเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นภาษีไปในตัวด้วย ในส่วนที่เป็นค่าตอบแทนของรัฐ ในกรณีที่รัฐดำเนินความยุติธรรมให้นั้นมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกที แต่ส่วนที่ผู้เสียหายได้รับน้อยลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดผู้เสียหายคงได้เพียงแต่ค่าชดใช้ความเสียหายเท่านั้น ในส่วนที่รัฐบังคับเอามานั้น ส่วนหนึ่งใช้เป็นการชดเชยศาลอีกส่วนหนึ่งใช้เป็นค่าปรับ⁴

ต่อมากฎหมายเยอรมันโบราณได้สร้างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน จึงได้แยกโทษปรับออกจากการใช้ค่าเสียหาย นอกจากนี้ยังมีการนำเอาโทษปรับมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุกโดยให้ศาลลงโทษทั้งสองอย่างหรือใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกหวาดกลัวต่อการลงโทษ นับว่าการพัฒนาข้อนี้ทำให้การลงโทษปรับห่างไกลจากความมุ่งหมายว่าเป็นการแก้แค้นทดแทนทุกที แต่กลายเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เข็ดหลาบหวาดกลัวได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะผู้กระทำความผิดอาจไม่รู้สึกร้อนเท่าไรนักถ้าตนจะถูกจำคุก เนื่องมาจากการกระทำความผิดบางอย่าง เช่น การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ผู้อื่น แต่ถ้าถูกจำคุกและปรับด้วยก็ดูจะเป็นเรื่องที่น่ากลัวและรุนแรงขึ้น เช่น ปรับห้าเท่าหรือสิบเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่ตนปล้นหรือลักขโมยมา ในหลายกรณีผู้กระทำความผิดอาจถูกปรับเสียขั้นหนึ่งก่อนถูกลงโทษประหารชีวิตก็ได้

ก่อนศตวรรษที่ 19 กฎหมายโรมาน-เยอรมันนิก ก็พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง โดยนำโทษปรับมาใช้ในการลงโทษสถานเบาสำหรับความผิดเล็กน้อย อย่างที่เรียกกันว่า “ความผิดลหุโทษ” (petty crimes) เพื่อใช้ในกรณีที่เห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับโทษประการอื่น เพราะเห็นว่าเป็นการทารุณโหดร้ายเกินไป เช่น การกระทำความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมแต่ไม่เกิดอันตรายต่อผู้ใด ซึ่งทำให้โทษปรับเป็นโทษที่อยู่ในระบบ

² โกเมน ภัทรภิมย์, “โทษปรับ” บทบัญญัติ ปีที่ 16 ตอน 3 (กันยายน 2516) : 455.

กฎหมายอาญาที่สมบูรณ์และมีกฎหมายในตัวเอง เช่นเดียวกับโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกซึ่งต่างมีระบบการลงโทษและหลักการเหตุผลของตนเองแยกออกไป³

สำหรับประเทศไทย โทษปรับก็ได้มีการพัฒนาโดยเริ่มแรกมีการปรับเป็น “สินไหมพินัย” โดยการแบ่งสภาพของการปรับ ถ้าปรับเป็น “สินไหม” ก็จะให้แก่ผู้เสียหาย หากปรับเป็น “พินัย” ก็จะให้แก่หลวง ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโทษปรับอีก โดยถือว่าโทษปรับเป็นการชำระโทษให้แก่รัฐซึ่งต้องชำระต่อศาล สำหรับสินไหมนั้นก็กลายเป็นถ้อยคำเป็นคำสินไหมทดแทนในทางแพ่ง ซึ่งหากผู้เสียหายต้องการจะให้มีการชดเชยค่าเสียหายก็ต้องดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนในลักษณะละเมิด

เมื่อมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญาใน ร.ศ. 127 ที่ถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาระดับแรกของเมืองไทย ได้มีการนำโทษปรับมาใช้สำหรับผู้กระทำความผิด โดยได้จัดให้มีระบบมากขึ้น⁴ กล่าวคือ

ยกเลิกการปรับตามศักดินาโดยเด็ดขาด

กำหนดวันชำระค่าปรับ

กำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ

นำเอาความผิดตามหลักนานาอารยประเทศในเรื่องการปรับมาใช้มากยิ่งขึ้น

ตามกฎหมายลักษณะอาญา กำหนดโทษทางอาญาไว้ 6 สถาน ได้แก่

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. ปรับ
4. อยู่ในเขตอันมีกำหนด
5. ริบทรัพย์สิน
6. เรียกประกันทัณฑ์บน

สำหรับโทษปรับนั้น โทษปรับต่ำที่สุดในหมวดความผิดลหุโทษคือ ปรับ 12 บาท โทษสูงสุดคือ ปรับ 5,000 บาท ตามปกติโทษปรับจะรวมไปกับโทษจำคุก แต่ถ้าผู้ใดถูกปรับและไม่นำค่าปรับไปส่งศาลภายใน 15 วัน ศาลจะสั่งให้จำคุกแทนค่าปรับเป็นเงิน 1 บาทต่อวัน แต่ไม่เกิน 1 ปี ต่อมาเมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาระดับปัจจุบัน ก็ได้ปรับปรุงโทษปรับให้

³ โภเมน ภัทรภิรมย์, “โทษปรับ”, หน้า 455-456.

⁴ พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์. “การลงโทษปรับทางอาญา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2532), หน้า 17.

ทันสมัยมากขึ้น⁵ โดยมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล” จึงอาจกล่าวได้ว่า “โทษปรับ” ได้แก่ โทษซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษามาชำระต่อศาล⁶ และมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินที่จะบังคับเอานั้น คือ เงิน หากเป็นการบังคับเอาจากทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ไม่ใช่โทษปรับ ถ้าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ก็ถือว่าเป็นโทษเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเสียค่าปรับ อาจอุทธรณ์ทรัพย์สินได้ การยึดทรัพย์สินจึงไม่ใช่การริบทรัพย์สิน เพราะมิได้กระทำต่อทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด

2. ค่าปรับต้องตกเป็นของแผ่นดิน แนวความคิดนี้มาจากความคิดที่ว่า “ระบบความยุติธรรมโดยรัฐ” กล่าวคือ รัฐเข้ามาเป็นผู้เสียหายหรือรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย ซึ่งแนวคิดเรื่องเงินค่าปรับในทางอาญามีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องเงินค่าสินไหมในทางแพ่งดังนี้⁷

ประการแรก ค่าสินไหมในทางแพ่งเพื่อชดใช้ความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่การปรับในทางอาญาเป็นการปรับเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

ประการที่สอง ค่าสินไหมในทางแพ่งนั้นคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ แต่เงินค่าปรับในทางอาญากฎหมายได้กำหนดไว้

ประการที่สาม ค่าสินไหมในทางแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับชดเชยแทนค่าปรับไม่ได้ แต่เงินค่าปรับในทางอาญาบังคับให้ผู้ถูกปรับชดเชยแทนเงินค่าปรับได้

ประการที่สี่ การปรับในทางอาญาเป็นโทษ เมื่อเป็นโทษก็ย่อมเป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงแก่ผู้ถูกปรับอยู่ในตัว แต่การปรับในทางแพ่งไม่ใช่โทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศแก่ผู้ถูกปรับแต่อย่างใด

ประการที่ห้า เงินค่าปรับในทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดต้องชำนั้นตกเป็นของรัฐ ส่วนในทางแพ่งเช่นในกรณีละเมิดนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่กรณีผู้ได้รับความเสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนมีการกระทำความผิดอันเป็นละเมิดนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำ

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.

⁶ หุต แสงอุทัย, ฎหมายอาญาภาค1, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 191.

⁷ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2532) พ.ศ.2539, หน้า 13.

ได้ ดังนั้น เงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั้นจะตกเป็นของรัฐ ในส่วนทางแพ่ง เช่นกรณีของการละเมิดนั้น ค่าเสียหายซึ่งมาจากทรัพย์สินของผู้กระทำการละเมิดนั้นย่อม ตกเป็นของผู้เสียหายมิได้ตกเป็นของรัฐแต่อย่างใด

3. โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่น หรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษสถานอื่นก็ได้ ในต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดเล็กน้อย ตามกฎหมายไทยโทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อย หรือมีจะนั้นก็มักจะนิยมใช้กับความผิดใหม่ๆ ซึ่งเพิ่งสร้างขึ้นเป็นความผิดอาญา ตัวอย่างจะเห็นได้ชัดในกรณีความผิดอาญาทางเศรษฐกิจ ความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีนิติบุคคลรับโทษทางอาญา⁹ แต่โทษปรับเมื่อมีการนำมาใช้กับความผิดใหม่ๆ เช่นนี้มักมีการบัญญัติโทษปรับให้เป็นโทษที่รุนแรงมีปริมาณมาก ในทำนองว่าถ้าจะลงเป็นโทษจำคุก ก็เห็นว่าอาจจะเป็นโทษที่หนักเกินไป จึงลงโทษปรับแทน แต่เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้ว ก็กำหนดค่าปรับให้สูงสมกับที่ความผิดนั้นเป็นความผิดทางเศรษฐกิจ เรียกได้ว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดก็ว่าได้¹⁰

ตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน โทษปรับจัดเป็นโทษที่อยู่อันดับสี่ของความรุนแรง ซึ่งถือว่าเป็นโทษที่หนักรองมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุกและโทษกักขังซึ่งเป็นที่ยับยั้งต่อชีวิตต่อร่างกาย ต่อเสรีภาพ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สินจัดอยู่ประเภทของการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจึงจัดอยู่ในสถานเบา

โทษปรับจึงเหมือนกับเป็นโทษที่ใช้แทนโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพของผู้กระทำความผิดโดยกฎหมายเห็นว่า ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพก็ให้ลงโทษต่อทรัพย์สิน คือ โทษปรับแทน

2.1.2 วัตถุประสงค์ของโทษปรับ

วัตถุประสงค์ของการลงโทษมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยได้มีการเชื่อมลักษณะความผิดและโทษรวมถึง

⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 10.

⁹ รongพล เจริญพันธุ์, “การใช้โทษปรับเป็นตามมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องค่าพรรณาคคุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค”, วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2, 2521, หน้า 316-319.

¹⁰ พิรุฬห์ โตศุกวรรณ, “การลงโทษปรับทางอาญา”, หน้า 16.

การใช้มาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกสำนึก ดังนั้น การแก้แค้นทดแทนย่อมไม่สมเจตนาารมณ์ของการลงโทษในปัจจุบัน หากแต่จะต้องมีการเปลี่ยนนโยบายเป็นการนำเอาตัวผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมให้มากที่สุด ซึ่งเห็นว่าการลงโทษที่เหมาะสม การอบรม บ่มนิสัย การฝึกฝนอาชีพในระหว่างต้องขัง เป็นวิธีหนึ่งในการนำมามาตรการอื่นมาใช้เพื่อให้การลงโทษเกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ในลักษณะทำนองเดียวกับการกำหนดโทษปรับไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไว้ แต่เดิมก็เพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาสำหรับคดีความผิดเล็กน้อย ต่อมาแนวคิดในเรื่องการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป โดยรัฐจะลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อปิดกั้นอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งเป็นอันตรายที่ไม่รุนแรงมากนัก และเพื่อเป็นการทดแทนโทษที่ได้กระทำต่อเสรีภาพ ต่อชีวิต หรือต่อร่างกาย โดยกฎหมายเห็นว่าขนาดของความผิดที่ผู้กระทำได้รับเมื่อเทียบกับบทลงโทษแล้วไม่มีความจำเป็นถึงกับต้องจำกัดเสรีภาพด้วย นอกจากนี้ การลงโทษจำคุกหรือกักขังมีขึ้นก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้า อย่างไรก็ตาม การลงโทษจำคุกในระยะเวลาน้อยอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้า เพราะเมื่อผู้กระทำความผิดถูกตราหน้าจากสังคมทำให้เกิดปมด้อย และเมื่อออกจากคุกบุคคลนั้นก็อาจทำให้สังคมได้รับความเดือดร้อน¹¹

ดังนั้น ในการกระทำความผิดอาญาในคดีเล็กน้อย จำเลยหรือผู้ต้องหาจึงไม่ควรได้รับโทษจำคุก จึงมีการเสนอโทษปรับ ซึ่งเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินและเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น และที่สำคัญยังเป็นการป้องปราม (Deterrence) มิให้ผู้ถูกลงโทษกระทำความผิดขึ้นอีกและทำให้บุคคลอื่นเกิดความยำเกรงด้วย¹²

นอกจากนั้น การที่รัฐใช้การลงโทษจำคุกหรือกักขังยังเป็นผลทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในเรื่องดังกล่าว สำหรับวัตถุประสงค์ด้านการนำโทษปรับมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดก็เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ความสะดวกแก่รัฐโดยรัฐไม่จำเป็นต้องจัดหาสถานที่กักขังหรือจำคุกให้กับนักโทษอีก
2. เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ

¹¹ สมพร พรหมพิตร, “โทษปรับ,” อัยการนิเทศ, 31, 4 (2512) : 443.

¹² วีรพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน”, วารสารอัยการ, 14, 2 (กุมภาพันธ์ 2522)

3. เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ตลอดจนความสามารถในทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย
4. เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่มีมลทิน
5. โทษปรับจะยังมีประสิทธิภาพขึ้นเมื่อใช้บังคับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน
6. ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มมากขึ้น¹³

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับโทษปรับ

ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการลงโทษปรับที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการบังคับโทษปรับมี 3 ทฤษฎี ได้แก่

2.2.1 การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Ordinary Fine) โดยแยกออกเป็นขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด

การลงโทษปรับตามอัตราขั้นสูงสุดและต่ำสุด ที่มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับที่แน่นอน (Fixed Sum) กล่าวคือ จะปรับได้ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยการกำหนดช่วงของค่าปรับดังกล่าวเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจ ซึ่งศาลจะต้องกำหนดอัตราโทษปรับดังกล่าวให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ดังนั้น การลงโทษแบบดังกล่าวจะต้องพิจารณาถึงความเป็นอยู่ ฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล เพื่อที่จะให้การลงโทษปรับบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งในบรรดาผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือฐานะยากจน การกำหนดโทษปรับดังกล่าวจึงต้องให้ได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล มิฉะนั้นแล้วการลงโทษปรับโดยวิธีนี้อาจไม่มีผลกระทบต่อสภาวะทางเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของบุคคลนั้น ๆ สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องการลงโทษปรับ สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรืออาจส่งผลเกินวัตถุประสงค์ของการลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่ฐานะยากจนที่ไม่มีเงินพอจะชำระค่าปรับและยอมรับโทษกักขังแทนโทษปรับ ซึ่งการลงโทษปรับให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายละเอียด ก็ยังคงมีปัญหาในเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลว่าจะมีหลักเกณฑ์อย่างไรที่

¹³ เศรษฐภัทร พรหมชนะ , “การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ” , หน้า 23-24 .

จะกำหนดอัตราโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละคน ซึ่งโดยปกติควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสัดส่วนของอัตราโทษปรับกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ดังนี้¹⁴

การกำหนดสัดส่วนหรืออัตราโทษปรับให้ได้สัดส่วนกับภัยอันตรายหรือความผิด (Proportionment according to Harm and Guilt)

เกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับให้ได้สัดส่วนนั้น อาจใช้หลักการเดียวกันกับการกำหนดโทษจำคุกให้ได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม การกำหนดอัตราโทษอาจคำนึงถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับด้วย

การกำหนดสัดส่วนตามภาวะทางเศรษฐกิจและการเงิน (Proportionment according to Economy or Financial Circumstances)

Filangieri และ Bentham เสนอความคิดว่า การปรับต้องได้สัดส่วนกับฐานะการเงินของผู้กระทำความผิดโดยนักนิติศาสตร์ทั้ง 2 ท่านมีความเห็นว่า บุคคลสองคนที่กำหนดความผิดร้ายแรงเท่ากันจะได้รับโทษเสมอภาคกัน แม้ว่าผู้กระทำความผิดทั้งสองจะถูกปรับในจำนวนที่ไม่เท่ากัน แต่เทียบสัดส่วนของทุนทรัพย์ที่มีอยู่แล้วกัน เช่น โทษในการกระทำความผิดอาญาอาจถูกกำหนดให้เป็นโทษปรับ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 4 ของจำนวนทรัพย์สินที่ผู้ต้องหา มีอยู่ ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงการลงโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับถัดไป แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวก็อาจมีใช้วิธีการที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในการลงโทษ ด้วยเหตุที่ว่า 1 ใน 10 ของผู้ต้องหาที่มีเงินหนึ่งล้านบาทย่อมมีค่าต่างจาก 1 ใน 10 ของผู้ต้องหาที่มีเงินหนึ่งแสนบาท ซึ่งมีผู้โต้แย้งความเห็นของนักนิติศาสตร์นี้ว่าการลงโทษดังกล่าวอาจใช้ไม่ได้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเงิน

2.2.2 การปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine)

แนวคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นแนวคิดในการลงโทษปรับที่กำหนดอัตราค่าปรับให้มีความสัมพันธ์กับรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวันของผู้กระทำความผิด เพื่อให้การลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพในการยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดอีกตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือยับยั้ง (Deterrence) โดยแนวความคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นแนวคิดใหม่ที่นอกจากจะช่วยหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ตามการลงโทษปรับแบบกำหนดอัตราแน่นอนตายตัวแล้ว แนวคิดการ

¹⁴ พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา”, หน้า 64-69 .

ลงโทษปรับตามวันและรายได้ยังช่วยให้การลงโทษปรับบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม เพราะเป็นการคำนวณค่าปรับจากรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวันของผู้กระทำความผิดตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น¹⁵

ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ข้อคือ¹⁶

1. รายได้ต่อวันของผู้ที่จะถูกปรับ (day income) ศาลโดยความช่วยเหลือของพนักงานอัยการจะพิจารณารายได้ต่อวันของจำเลยว่าจำเลยในคดีนั้น ๆ มีรายได้อะไรเท่าใด
2. จำนวนวัน (amount of day) จำนวนวันที่ศาลเห็นสมควรจะปรับโดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด หากความผิดที่ก่อมีความร้ายแรงจำนวนวันก็จะสูงขึ้น โดยจำนวนวันจะเป็นตัวตั้งเพื่อนำไปคูณกับรายได้ต่อวันของจำเลย
3. จำนวนค่าปรับ (amount of fine) คือผลลัพธ์ที่ได้จากการนำจำนวนวันไปคูณกับจำนวนรายได้ต่อวันของจำเลย อันจะเป็นค่าปรับในแต่ละคดีความผิด

ในส่วนของปริมาณวัน กฎหมายอาจกำหนดปริมาณขั้นสูงสำหรับความผิดแต่ละฐานที่จะมีการปรับก็ได้ เช่น ในประเทศฟินแลนด์ให้ปรับได้ไม่เกิน 120 วัน และต่ำสุด 1 วัน หรือในประเทศเดนมาร์กที่กำหนดให้ปรับได้ไม่เกิน 60 วัน

อย่างไรก็ตาม ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ก็มีผู้โต้แย้งว่ารายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดมีรายได้เท่าใด ในสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนจะมีรายได้ที่แน่นอน ดังนั้น การคำนวณรายได้ต่อวันจึงอาจไม่ยุ่งยากมาก โดยเฉพาะในประเทศที่มีกรจัดเก็บภาษีของรัฐได้ผลดี สามารถตรวจสอบรายได้และการหักภาษี ณ ที่จ่ายได้ก็สามารถที่จะตรวจสอบรายได้ที่แท้จริงได้ การคำนวณรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดก็อาจทำได้ง่ายกว่าประเทศที่ไม่มีระบบการตรวจสอบภาษีดังกล่าว ซึ่งโดยสรุปแล้วรายได้ต่อวันของจำเลยในระบบนี้อาจจะพิจารณาจาก

- ก. รายได้จริง (Strict income)
- ข. รายได้เฉลี่ย (Average income)
- ค. รายได้ประมาณการ (Potential income)

จะเห็นได้ว่า ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นระบบการลงโทษปรับโดยพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดประกอบกับความร้ายแรงของความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น

¹⁵ พิษยนต์ นิพาสพงษ์, “โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 17.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 18.

ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการลงโทษปรับที่สร้างเกณฑ์มาตรฐานที่จะกำหนดจำนวนวันและกำหนดจำนวนค่าปรับเป็นเกณฑ์เดียวกันและใกล้เคียงกันเพื่อใช้กับผู้กระทำความผิดทุกคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individualization) หรือผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์สำคัญ จึงกล่าวได้ว่า ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นระบบการลงโทษปรับที่มีความยุติธรรมทั้งต่อสังคมและต่อผู้กระทำความผิดแต่ละคน และมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบการลงโทษปรับแบบอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ได้เริ่มมีการบังคับใช้กันในประเทศต่างๆ มากขึ้น ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้แนวคำพิพากษาศาลเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาพิพากษาคดีตัดสินใจคดี เช่น ประเทศในระบบ Common Law อย่างประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษ และประเทศในระบบ Civil Law เช่น ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประเทศต่างๆ เหล่านี้จะมีระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เหมือนกันในการบังคับแก่ผู้กระทำความผิดที่ต้องชำระค่าปรับ แต่หลักเกณฑ์ในการคิดคำนวณค่าปรับตามวันและรายได้ของในแต่ละประเทศยังมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป¹⁷

2.2.3 การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด

การลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จะมีกำหนดไว้ตามกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ เช่น ตามมาตรา 296 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240 มาตรา 241 หรือมาตรา 243 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เป็นเงินไม่เกิน 2 เท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นๆ ได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับเพราะการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ค่าปรับดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยกำหนดค่าปรับเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ โดยมุ่งหมายที่จะคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประเทศชาติ การกำหนดบทลงโทษปรับที่หนักเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดซ้ำอีก อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือยับยั้งอาชญากรรม (Deterrence) ทั้งนี้ การลงโทษปรับโดยกำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าว เป็นการกำหนดอัตราโทษปรับเพื่อมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของมหาชนเป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใดว่าจะมีเงินเพียงพอชำระค่าปรับหรือไม่¹⁸

¹⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 18-19 .

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

2.3 หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ

โดยหลักแล้วโทษปรับ (Fine) เป็นโทษที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ เป็นการให้ผลร้ายต่อทรัพย์สินของผู้ถูกลงโทษ โดยผู้ถูกลงโทษจะต้องเสียค่าปรับเป็นจำนวนตามที่ศาลพิจารณาในความผิดนั้น ๆ ซึ่งการลงโทษปรับนี้เป็นโทษหลักที่ใช้มากที่สุด โดยเฉพาะกรณีที่ยังมีปัญหาเคลือบคลุมว่าควรจะลงโทษจำคุกหรือไม่ แต่การกำหนดโทษปรับก็มีข้อดี เพราะในความเป็นจริงโทษปรับเป็นโทษที่มีภาระแก่สังคมน้อยที่สุด เช่น ค่าใช้จ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการตรวจตราจับกุม หรือค่าใช้จ่ายในการบังคับค่าปรับ หรือจัดให้มีสถานที่กักขัง

โดยหลักทั่วไปการกำหนดโทษปรับต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักการลงโทษทางอาญากล่าวคือ¹⁹

1. หลักความยุติธรรม

ในการที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมด้วย ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมต่อผู้เสียหาย หรือผู้กระทำความผิดก็ตามในแง่ของหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (2) กล่าวว่า " จะถือว่าบุคคลใดมีความผิดอาญาเพราะเหตุการกระทำหรืองดเว้นการกระทำได้อันยังมีได้ถือว่าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะกระทำการนั้นหาได้ไม่และจะลงโทษให้หนักไปกว่าโทษที่ใช้ในขณะกระทำความผิดหาได้ไม่" จากหลักนี้เองย่อมแสดงอยู่ในตัวว่า กฎหมายที่กำหนดโทษปรับเป็นกฎหมายอาญา จึงไม่อาจกำหนดความผิดและกำหนดโทษบุคคลใดในทางที่ขัดกับปฏิญญาสากลดังกล่าว กล่าวคือ จะออกกฎหมายที่มีโทษปรับย้อนหลังไม่ได้และที่สำคัญโทษจะต้องบังคับใช้ต่อผู้กระทำความผิดโดยองค์กร หรือกระบวนการที่เป็นกลางและได้รับมอบหมายไว้โดยเฉพาะเท่านั้น ซึ่งโดยปกติทั่วไปก็คือศาลนั่นเอง แต่หลักข้อนี้ น่าจะหมายถึงว่าเป็นการห้ามผู้เสียหายมิให้เป็นผู้ลงโทษหรือเป็นผู้บังคับคดีเองเท่านั้น แต่การลงโทษบางชนิด เช่นโทษปรับ อาจมอบให้หน่วยงานอื่นนอกจากศาลเป็นผู้บังคับได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดดังที่เรียกว่า "การเปรียบเทียบ"

2. หลักมนุษยธรรม

นอกจากหลักความยุติธรรมแล้ว โทษทางอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมด้วย กล่าวคือ โทษต้องไม่ทารุณโหดร้าย ไม่ว่าประเภทของโทษหรืออัตราโทษ

¹⁹ พิรุฬห์ โศศกุลวรรณ, "การลงโทษปรับทางอาญา" , หน้า 28.

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไข บทที่ 8 ได้บัญญัติในทำนองเดียวกันว่า " จะกำหนดโทษปรับให้เกินสมควรไม่ได้ (Excessive fine) และจะลงโทษอย่างทารุณโหดร้ายและวิบัติการผิดปกติไม่ได้" ที่เป็นเช่นนี้เพราะถือว่า การลงโทษปรับที่เกินสมควรจะถือเป็นเรื่องทารุณโหดร้ายหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้ากำหนดเกินสมควรเสียแล้ว ย่อมตัดโอกาสของผู้กระทำผิดไม่ให้อำนาจรับโทษปรับ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องไปรับโทษอื่นแทนและเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อวงกว้างของทำนองเดียวกับการเรียกประกันเกินสมควร (Excessive Bail) ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการตัดโอกาสไม่ให้มีทางได้รับประกันตัวนั่นเอง

หลักมนุษยธรรมที่สำคัญหลักต่อไปคือ บุคคลจะถูกลงโทษ 2 ครั้งในการกระทำเดียวกันไม่ได้ ข้อนี้เกิดจากหลักที่ว่า โทษทางอาญาย่อมทำให้บุคคลตกอยู่ในทุกข์ทรมาน ฉะนั้นหากจะฟ้องร้องลงโทษใครก็ควรที่จะทำให้เสร็จในคราวเดียวกัน ไม่ว่าจะลงโทษกี่สถานก็ตาม เมื่อคดีเสร็จสิ้นไปแล้ว ไม่ว่าจะผู้นั้นจะพ้นโทษหรือรับโทษอยู่ย่อมฟ้องร้องลงโทษเป็นครั้งที่ 2 เนื่องจากการกระทำผิดเดิมในครั้งก่อนไม่ได้ หลักนี้เรียกว่าหลัก privilege against double jeopardy ซึ่งตรงกับหลักการป้องกันซ้ำในคดีอาญานั้นเอง

3. หลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่นของโทษ

ความแน่นอน (Certainty) คือความแน่ชัด แต่มักนำไปสู่หลักเกณฑ์ที่ตายตัว ซึ่งดูจะสวนทางกับความยืดหยุ่น หรือผ่อนปรน แต่ที่จริงหลักทั้งสองใช้ควบคู่กันได้ เพราะความแน่นอนของโทษก็คือความชัดเจน เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดจะต้องสามารถกำหนดโทษได้แน่นอนว่าเขาจะได้รับโทษประเภทใด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนที่ทำผิดอย่างเดียวกันจะต้องได้รับโทษเท่ากัน หากแต่หมายความว่าทุกคนที่ทำผิดอย่างเดียวกันจะต้องได้รับโทษภายในกรอบหรือระวางโทษนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ การคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ นี้เองที่เรียกว่าความยืดหยุ่น

4. หลักการกำหนดโทษให้สมกับผู้กระทำความผิด

ในการลงโทษไม่ว่าสถานใดก็ตาม ศาลต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ อีกหลายข้อ ในทางปฏิบัติไม่ว่าในประเทศใด ๆ ก็ตาม ศาลมักใช้ดุลพินิจกำหนดโทษความผิดทั่ว ๆ ไปในทางที่ไม่สูงเกินไปนัก ในประเทศสหรัฐอเมริกาโทษประหารชีวิตจะมีใช้น้อยในขณะที่ศาลมักลงโทษจำคุกหรือปรับ มิฉะนั้นก็ใช้วิธีคุมประพฤติซึ่งแพร่หลายที่สุด ในประเทศไทยโทษที่ศาลนิยมใช้มากที่สุดคือโทษปรับและโทษจำคุก ส่วนโทษอื่น ๆ อยู่ในลำดับรองลงมา โดยเฉพาะโทษกักขังนั้นใช้น้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการกักขังแทนค่าปรับ เพราะไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจศาลให้ลงโทษกักขังโดยตรง

2.4 วิธีการกำหนดโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่ลงแก่สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด การกำหนดโทษปรับในทางกฎหมายจึงถือเป็นเรื่องนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติหรือผู้ออกกฎหมายต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจโดยรวมด้วย เช่น การกำหนดเพดานชั้นสูงสุดของจำนวนค่าปรับ ต้องสัมพันธ์กับสภาพทางเศรษฐกิจ ค่าของเงินในประเทศ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นพอที่จะให้ศาลใช้กฎหมายนั้น กำหนดค่าปรับมากน้อยเพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดได้²⁰

การกำหนดโทษปรับไว้ในกฎหมายเท่าที่ปรากฏจะมีอยู่ 3 แนวทาง คือ 1. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด 2. การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพันธ์ และ 3. การกำหนดโทษปรับแต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน

2.4.1 การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด

การกำหนดโทษปรับไว้อย่างเด็ดขาด (definite) คือ ระบุจำนวนค่าปรับไว้ตายตัว ศาลไม่มีโอกาสใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับได้ เช่น ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2490 มาตรา 3 ซึ่งกำหนดให้ปรับ 4 เท่าของราคาของและค่าอากรรวมกัน²¹

2.4.2 การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพันธ์

การกำหนดโทษปรับไว้อย่างสัมพันธ์ (relative) หมายถึง การกำหนดกรอบของโทษปรับไว้ เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การกำหนดชั้นสูงแต่ไม่กำหนดชั้นต่ำ หรือการกำหนดชั้นต่ำแต่ไม่กำหนดชั้นสูง ตลอดจนกำหนดทั้งชั้นสูงและชั้นต่ำก็ได้²²

2.4.3 การกำหนดโทษปรับแต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน

การกำหนดโทษปรับแต่ไม่ระบุอัตราโทษที่แน่นอน เช่น การกำหนดโทษปรับ แต่ไม่ระบุอัตราโทษไว้ว่าปรับเท่าใด กฎหมายที่จะกำหนดโทษปรับไว้เช่นนี้มักจะเป็นโทษสถานเบา

²⁰ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ”, หน้า 21.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน .

²² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

2.5 การบังคับโทษปรับในประเทศไทย

โทษปรับถือเป็นโทษประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา การกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเป็นนโยบายทางอาญา (Criminal Policy) ประการหนึ่งที่มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางเศรษฐกิจ คือ มุ่งบังคับต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การบังคับโทษปรับตามกฎหมายในประเทศไทย โดยทั่วไปศาลจะทำหน้าที่ในการลงโทษปรับและบังคับชำระค่าปรับ แต่ในบางกรณีอาจให้เจ้าพนักงานทางฝ่ายบริหารมีอำนาจในการบังคับใช้โทษปรับ ซึ่งได้แก่ การเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบังคับใช้โทษปรับ การบังคับโทษปรับในประเทศไทย จึงมีด้วยกัน 2 กรณีคือ การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานและการกำหนดโทษปรับโดยศาล รายละเอียดดังนี้

2.5.1 การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน

การกำหนดปรับโดยเจ้าพนักงาน เป็นการบังคับใช้โทษในทางอาญาโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการ “เปรียบเทียบปรับ” เพื่อให้คดีนั้นได้เสร็จสิ้นลงในระดับเจ้าพนักงาน หากเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน ซึ่งการเปรียบเทียบปรับนั้น มีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดและชี้ขาดว่ามีความผิดแล้วจึงกำหนดโทษ ลักษณะเช่นนี้นักวิชาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญเรียกว่า เป็นการใช้อำนาจตุลาการโดยฝ่ายบริหาร

เหตุผลสำคัญที่ยอมให้เจ้าพนักงานมีอำนาจทำการเปรียบเทียบเช่นนั้นได้ก็เพราะว่า ในกรณีความผิดอาญาเล็กน้อย หากไม่มีกระบวนการเช่นนี้คดีความทั้งหมดก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของศาลอันทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นโดยไม่จำเป็น²³ ดังนั้น การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานจึงเป็นการถ่วงดุลหรือแบ่งเบาภาระของศาลโดยวิธีการพิจารณาหรือชี้ขาดในเบื้องต้นเสียก่อน ซึ่งหากไม่มีกระบวนการเช่นนี้ก็คงต้องใช้วิธีนำคดีไปฟ้องต่อศาลทั้งหมด ซึ่งจะทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมโดยไม่จำเป็น

ประโยชน์ของการเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน ได้แก่²⁴

1. เป็นการช่วยลดภาระของศาลและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ การให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบสามารถทำให้คดีความส่วนหนึ่งเสร็จสิ้นลง เลิกกัน หรือระงับไปตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงาน ไม่ต้องนำคดีมาสู่ศาล ซึ่งก่อให้เกิดภาระต่อศาลโดยไม่จำเป็น อันอาจกระทบต่อการอำนวยความยุติธรรม

²³ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ”, หน้า 24-25.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

2. เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหาเอง ในการดำเนินคดีในศาล
3. เกิดประโยชน์ทางฝ่ายปกครอง ทำให้การได้ตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมารับโทษเต็มอัตราโทษในกฎหมายได้โดยง่าย
4. การเปรียบเทียบโดยเจ้าพนักงานไม่ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ เพราะต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ต้องหาอยู่ด้วย ไม่ใช่อาศัยอำนาจบังคับของฝ่ายบริหารที่จะเข้าไปใช้อำนาจหน้าที่เช่นนั้นเสียเอง และหากว่ามีปัญหา เช่น ผู้ต้องหาไม่ยินยอม หรือยินยอมแต่อ้างว่ากระบวนการต่างๆ ไม่ถูกต้อง ก็สามารถนำคดีไปสู่การพิจารณาของศาลในที่สุดได้

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีอาญาที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบปรับ คือ มาตรา 37 ความว่า “.....

ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

ในคดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว”

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกประเภทคดีที่เจ้าพนักงานสามารถเปรียบเทียบปรับได้ กล่าวคือ 1. คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา และ 2. คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น

คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายประมวลกฎหมายอาญา

คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว คดีความผิดลหุโทษ คดีความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าคดีลหุโทษ และคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

- คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว

คดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิด ยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่เจ้าพนักงานก่อนศาลพิจารณาคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 (1) กำหนดให้คดีอาญาเล็กน้อย แต่ที่ กฎหมายมิได้ใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องเข้ามากำหนดค่าปรับ ซึ่งอาจต่ำกว่า อัตราค่าปรับอัตราสูงสุดที่กฎหมายกำหนดก็ได้ แต่เป็นเรื่องที่ผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับ ในอัตราที่สูงเสียเอง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะไม่รับก็ไม่ได้อาจรับต่ำกว่าอัตราค่าปรับอย่างสูงก็ ไม่ได้ กฎหมายจึงมิได้ใช้คำว่าเปรียบเทียบปรับ แต่อาจจัดว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการเปรียบเทียบ โดยไม่ให้ดุลพินิจแก่เจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร²⁵

- คดีความผิดลหุโทษ

มาตรา 102 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพัน บาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่านี้มาด้วยกัน”

ดังนั้น ความผิดลหุโทษจึงได้แก่ความผิดสถานเบา ซึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดตามมาตรา 367 ถึงมาตรา 398 นอกจากนี้ใน พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาประเภทอื่น ๆ ที่ได้กำหนดโทษเช่นเดียวกันนี้ ก็ถือว่าเป็น ความผิดลหุโทษด้วยเช่นกัน

- คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าคดีลหุโทษ

ก่อนใช้ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดลหุโทษ หมายความว่า ความผิดที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 10 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 รวม 7 มาตราเท่านั้น ไม่หมายความว่าความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ที่มีโทษในระดับเดียวกัน ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประสงค์จะให้เปรียบเทียบได้ทั้งหมด จึงบัญญัติถึงความผิดที่ อัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษไว้ด้วย แต่ปัจจุบันนี้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 102 บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่ เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่านี้มาด้วยกัน” ดังนั้น ความผิดลหุโทษในขณะนี้จึงมี ความหมายคลุมไปถึงความผิดทุกประเภทที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ²⁶

²⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 30.

²⁶ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร : นิติ บรรณการ, 2539), หน้า 73-74.

- คดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

โดยที่คดีประเภทนี้มีโทษปรับสถานเดียวและอัตราค่าปรับไม่สูงจนเกินไป ดังนั้น จึงไม่ใช่คดีที่ร้ายแรงและศาลไม่อาจจะลงโทษจนถึงขั้นจำคุกได้ จึงถือเป็นความผิดที่ควรให้มีการเปรียบเทียบได้ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้

(2) คดีอาญาที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น

- คดีเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากร

ความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ได้แก่ ความผิดตามประมวลรัษฎากร กฎหมายศุลกากร และกฎหมายเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 10,000 บาทนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีโทษจำคุกหรือไม่ ก็สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้²⁷

- คดีอาญาตามกฎหมายอื่น

คดีอาญาตามกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจเปรียบเทียบได้ ในกรณีที่มีกฎหมายพิเศษใดให้อำนาจเปรียบเทียบไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบได้ ซึ่งก็เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานอื่นที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ก็ได้แล้วแต่กรณี เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 74 ตรี ได้กำหนดให้บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้อธิบดีกรมป่าไม้หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในระดับไม่ต่ำกว่าป่าไม้จังหวัดหรือหัวหน้าด่านป่าไม้มีอำนาจเปรียบเทียบได้ เป็นต้น

2.5.2 การเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง

การเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครองมีขอบเขตในการศึกษา เฉพาะค่าปรับทางปกครองรายวันที่ใช้เป็นมาตรการบังคับในกรณีที่มีได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ซึ่งมีสาระสำคัญในการพิจารณา 2 ประการ ได้แก่ ก. กรณีที่สามารถเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง และ ข. วิธีการและหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง

²⁷ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง , “การบังคับโทษปรับ”, หน้า 30.

ก) กรณีที่สามารถเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539²⁸ ได้บัญญัติถึงการบังคับทางปกครอง กล่าวคือ ในกรณีที่วัตถุประสงค์แห่งการบังคับตามคำสั่งทางปกครอง เป็นการกำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองกระทำการหรือละเว้นกระทำการ เช่น ให้อำนาจหรือปลดป้ายโฆษณาที่ไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงการรื้อถอนสิ่งก่อสร้างที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือก่อสร้างผิดแบบ เป็นต้น หากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง อันได้แก่ การใช้กำลังทางกายภาพเข้าดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และการใช้มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครองรายวัน

ข) วิธีการและหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง

การใช้มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครองรายวันมีวิธีและหลักเกณฑ์ดังนี้²⁹

1. กรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่อาจเข้าดำเนินการบังคับการด้วยตัวเอง และไม่อาจมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน โดยมีความประสงค์ให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองดำเนินการเองไม่ว่าด้วยสาเหตุใดก็ตาม เช่น เจ้าหน้าที่มีภาระงานราชการมาก ยังไม่อาจดำเนินการเรื่องนั้นได้ในขณะนั้น การดำเนินการเอาเองจะได้ไม่คุ้มเสียโดยชั่งน้ำหนักกับประโยชน์ของส่วนรวมแล้ว เป็นต้น เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจในการปรับผู้รับคำสั่งทางปกครองเป็นรายวันโดยกำหนดจำนวนเงินค่าปรับต่อวันตามสมควรแก่เหตุ แต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวันตามมาตรา 58³⁰ (2) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

2. ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนเงินค่าปรับทางปกครองต่อวัน เจ้าหน้าที่ที่สามารถกำหนดให้มีจำนวนสูงถึงสองหมื่นบาทนั้น โดยหลักการควรให้เป็นอำนาจ

²⁸ กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 เป็นการทั่วไปกับการปฏิบัติราชการทางปกครอง ดังนั้น ในกรณีที่กฎหมายเฉพาะเรื่องอื่น ๆ ได้บัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองในเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะแล้วก็ให้ใช้กฎหมายเฉพาะเรื่องนั้น

²⁹ กมลชัย รัตนสรววงศ์, กฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2544), หน้า 90-91.

³⁰ มาตรา 58 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ระดับสูง ส่วนเจ้าหน้าที่ระดับรองลงมาควรจะมีอำนาจในการกำหนดค่าปรับในระดับลดหลั่นลงมา

โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองในกรณีที่ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ได้แก่ รัฐมนตรี คณะกรรมการตามกฎหมาย ปลัดกระทรวง อธิบดีหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดีผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด โดยมีอำนาจในการกำหนดค่าปรับทางปกครองแตกต่างกันไป แต่ไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน³¹

3. เงินค่าปรับทางปกครองนี้แตกต่างจากโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาหรือโทษปรับทางอาญาตามกฎหมายอื่น เพราะสาเหตุของการต้องชำระค่าปรับทางปกครอง คือ การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ซึ่งไม่ใช่ความชั่วร้ายอันจะทำให้เกิดความรับผิดชอบทางอาญาแต่อย่างใด ค่าปรับทางปกครองเป็นมาตรการในการบังคับเพื่อให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง มาตรการนี้มักจะนำไปใช้ในกรณีที่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าระหว่างผู้รับคำสั่งทางปกครองและเจ้าหน้าที่ จึงอาจจะนำมาใช้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ของเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองมีอาจปฏิบัติตามคำสั่งได้ด้วยตนเองจริง ๆ เจ้าหน้าที่ก็ไม่อาจใช้มาตรการค่าปรับรายวันทางปกครองรายวันกับบุคคลนั้น

4. มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครองใช้ได้กับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองกระทำการและละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่งทางปกครองในกรณีหลังนี้เจ้าหน้าที่ไม่อาจจะเข้าไปดำเนินการเองได้

(1) เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทนโดยผู้ อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี ของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่

(2) ให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุ แต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน

เจ้าหน้าที่ระดับใดมีอำนาจกำหนดค่าปรับทางปกครองจำนวนเท่าใดสำหรับในกรณีใดให้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับการโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ เจ้าหน้าที่อาจใช้ มาตรการบังคับทางปกครองโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองให้กระทำหรือละเว้นกระทำก่อนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุและภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน

³¹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539.

คงใช้มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครองวิธีเดียวเท่านั้น³² ที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง

5. การชำระเงินค่าปรับทางปกครอง เงินค่าปรับทางปกครองที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองมีหน้าที่ชำระให้แก่รัฐนั้น ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะต้องชำระเมื่อได้รับแจ้งให้ชำระค่าปรับทางปกครองรายวัน และจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง หากเขาเพิกเฉยไม่ชำระหรือชำระไม่ถูกต้องครบถ้วน ส่วนที่ยังชำระขาดอยู่ย่อมเป็น “หนี้เงิน” ที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการบังคับต่อไปได้ แม้จะมีการอุทธรณ์คัดค้านต่อไปยังองค์กรตรวจสอบที่ใช้อำนาจตุลาการบังคับเอา “หนี้เงิน” ดังกล่าวก็ต้องใช้มาตรการบังคับทางแพ่งมาใช้โดยอนุโลม จะใช้มาตรการกักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนตามมาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้

ค) การบังคับตามคำสั่งทางปกครอง

ในกรณีที่วัตถุประสงค์แห่งการบังคับตามคำสั่งทางปกครองเป็นการกำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองชำระเงินหรือที่เรียกกันในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า “หนี้เงิน” เช่น เงินภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง เบี้ยปรับ ค่าปรับ ค่าบริการต่าง ๆ เงินสมทบหรือเงินอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ต้องชำระ รวมถึงกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจเรียกให้ชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุโดยไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตามมาตรา 58 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เมื่อถึงกำหนดชำระเงินดังกล่าวแล้ว แต่ประชาชนผู้รับคำสั่งทางปกครองเพิกเฉยไม่ชำระหรือชำระไม่ถูกต้องครบถ้วน เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ออกหนังสือเตือนการชำระเงิน เจ้าหน้าที่ต้องออกหนังสือให้เขาชำระเงินต่าง ๆ นั้น พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาให้เขานำเงินมาชำระโดยพิจารณาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับจำนวนเงินและเรื่องนั้น ๆ ด้วย แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าผู้รับคำสั่งทางปกครองนำเงินมาชำระถูกต้องครบถ้วน มาตรการบังคับทางปกครองเป็นอันเสร็จสิ้น

2. ในกรณีที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองไม่ปฏิบัติตามคำเตือนกล่าวคือ เพิกเฉยไม่ชำระเงินต่าง ๆ ดังกล่าว หรือชำระไม่ถูกต้องครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นการไม่ถูกต้องเป็นครั้งแรกหรือครั้งที่สอง เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระเงินต่าง ๆ ให้ครบถ้วน³³

³² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : จีริชการพิมพ์, 2540), หน้า 342.

³³ กมลชัย รัตนสกาวงศ์, กฎหมายปกครอง, หน้า 41.

3. วิธีการยึดหรืออายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม หมายถึง การนำบทบัญญัติในภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาตรา 271 – มาตรา 323 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ มีหลักเกณฑ์เรื่องการร้องขัดทรัพย์ การขอคืนส่วน และการขอเฉลี่ยทรัพย์โดยเจ้าหนี้อื่น ตลอดจนทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดต่อสังหาริมทรัพย์มาเพื่อขายทอดตลาด³⁴

4. ผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดการขายทอดตลาด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา 57³⁵ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงหรือปลัดทบวง อธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือปลัดเมืองพัทยา³⁶

2.5.3 การกำหนดโทษปรับโดยศาล

2.5.3.1 บุคคลที่โทษปรับใช้บังคับ

1. โทษปรับที่บังคับใช้ต่อบุคคลผู้กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล ” ตามบทบัญญัติมาตรานี้ชำระเงินตามโทษปรับคือผู้ต้องโทษปรับ และผู้ที่ต้องโทษปรับคือผู้กระทำความผิด แต่โทษปรับไม่จำเป็นต้องใช้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาเสมอไป เพราะอาจมีกรณีที่ต้องปรับโดยพนักงานได้ เช่น

³⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 41.

³⁵ มาตรา 57 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระ โดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน

การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัด หรือวิธีการยึด หรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

³⁶ กฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539.

ผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามอัตราค่าปรับอย่างสูงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในคดีที่มีโทษสถานเดียวหรือผู้ต้องหาชำระค่าปรับพนักงานสอบสวนตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภักดิ์ อธิบายว่า โทษปรับอาจเป็นโทษสำเร็จในตัวเองหรือโทษประธาน เช่น กฎหมายกำหนดโทษปรับปรับสถานเดียว และศาลก็ลงโทษปรับตั้ง เช่น ในความผิดหุโทษ และอาจมีลักษณะเป็นโทษผนวกที่ศาลอาจกำหนดให้ลงเพิ่มแก่ผู้กระทำความผิดตั้งที่มาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า “บรรดาความผิดที่กฎหมายให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้” แสดงว่าศาลไม่จำเป็นต้องลงโทษปรับเสมอไป ตามปกติก็คงลงโทษจำคุกเท่านั้น แต่ถ้าความผิดนั้นร้ายแรงหรือที่เหตุอื่นอันควรลงโทษทั้งจำคุกและปรับ หรือมีกรณีที่จะยกโทษจำคุกปรับสถานเดียวความผิดรับโทษในปัจจุบันบ้างในการปรับแทนที่จะปล่อยตัวโดยไม่ได้รับโทษใดๆ เลย นอกจากนั้น โทษปรับอาจมีลักษณะเป็นโทษอุปกรณ คือ เมื่อลงโทษอื่นเป็นโทษประธานไปแล้วต้องลงโทษปรับกำกับไปด้วยเสมอ เช่น ตามพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2472 มาตรา 68 ซึ่งเมื่อศาลลงโทษจำคุกแล้วต้องลงโทษปรับด้วยจะลงโทษจำคุกอย่างเดียวไม่ได้และตามพระราชบัญญัติการพนัน (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2485) มาตรา 3 ถ้าจำเลยกระทำความผิดมาแล้วก็ให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ เห็นได้ว่าผู้รับโทษคือผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจต้องรับโทษอื่นด้วยนั่นเอง³⁷

ข้อสังเกตประการหนึ่งของมาตรา 20 คือมาตรานี้จะใช้กับความผิดที่มีทั้งโทษจำคุกและปรับ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดโทษ 2 สถาน ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ไม่ได้ประสงค์ที่จะให้โทษหนักขึ้นเท่านั้น แต่เพื่อแก่นิสัยโลกของผู้กระทำผิด เพราะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์มักกระทำด้วยความโลภ หรือความต้องการทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ เจตนารมณ์จริงๆ ก็คงต้องการลงโทษจำคุกจึงจะสาสมกับความผิด แต่ถ้าให้รับโทษปรับด้วย ก็จะช่วยให้รู้สึกว่าคุณเสียทรัพย์เป็นความทุกข์ได้เช่นกัน ฉะนั้น แม้ศาลจะลงโทษจำคุกก็ได้ หากเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์แล้ว ศาลก็ควรจะคำนึงถึงเจตนารมณ์ข้อนี้ด้วย เพื่อว่าผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษทั้ง 2 สถาน ส่วนในกรณีความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและปรับ เช่น ตามพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2494 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งต้องนำมาตรา 20 ไปใช้ด้วยเช่นกัน การลงแต่โทษจำคุกอย่างเดียวก็อาจเหมาะสม³⁸

³⁷ จิติ ดิงศภักดิ์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 , หน้า 880-881.

³⁸ โกเมน ภัทรภิรมย์ , คำบรรยายประมวลกฎหมายอาญาแห่งเนติบัณฑิตยสถาน, บรรยายครั้งที่ 13 , วันที่ 22 กรกฎาคม 2531 , หน้า 10-11.

2. โทษปรับที่บังคับใช้ต่อนิติบุคคล

นิติบุคคล คือ สิ่งที่กฎหมายสมมติว่าเป็นบุคคล เพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ได้เหมือนบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งว่าโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น หลักเรื่องนี้เป็นหลักในกฎหมายแพ่ง ซึ่งยอมใช้ได้ในกรณีนิติบุคคลทั้งปวงแม้แต่นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษตามกฎหมายอื่น นอกจากความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาทางแพ่งแล้ว เป็นที่ยอมรับว่านิติบุคคลก็อาจทำละเมิดได้ ในส่วนของการกระทำความผิดอาญานั้น มีปัญหาในทางทฤษฎีอยู่บ้าง นิติบุคคลกระทำความผิดทางอาญาได้หรือไม่ เช่น บริษัท ก จะบุกรุกอสังหาริมทรัพย์ของ นาย ข ได้หรือไม่ หรือบริษัท ค จะฉ้อโกงประชาชนได้หรือไม่ ปัญหาข้อนี้อาจต้องพิจารณาอย่างจริงจังยิ่งขึ้นในกรณีความผิดพิเศษหรือความผิดโดยเทคนิค (Mala Prohibita) อันอาจต่างจากความผิดในตัวเอง (Mala In Se) ดังความผิดหลายหลักฐานในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานไม่แจ้งปริมาณสินค้าที่เก็บรักษา ความผิดฐานโฆษณาสินค้า ฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศมีทฤษฎีที่ถือกันอยู่เหมือนกันว่า ความรับผิดทางอาญาจะต้องมีการกระทำและมีองค์ประกอบภายในส่วนจิตใจ นิติบุคคลไม่อาจมีการกระทำโดยตัวเองได้และไม่อาจแสดงเจตนาหรือกระทำโดยประมาทโดยนิติบุคคลนั่นเองได้ นิติบุคคลจึงไม่มีความผิดทางอาญา เมื่อไม่มีความผิดจึงไม่อาจรับโทษทางอาญาได้³⁹ แต่ในอีกหลายประเทศ ถือว่านิติบุคคลเป็นสิ่งที่กฎหมายสมมติขึ้น เมื่อสมมติขึ้นแล้วก็ต้องสมมติต่อไปว่ามีผู้แสดงเจตนาแทนนิติบุคคลได้และมีการกระทำแทนนิติบุคคลได้ถ้าไม่ถือว่าเช่นนี้ถือว่าแต่ความรับผิดในทางอาญา แม้ความรับผิดทางแพ่งก็มีไม่ได้ ในที่สุดแล้วการสมมติให้เป็นบุคคลก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด

นิติบุคคลนั้นย่อมจะรับโทษได้ แต่ไม่อาจต้องโทษจำคุกไม่ได้โดยสภาพ แต่ปัญหาอีกข้อหนึ่งก็คือ นิติบุคคลจะทำผิดอาญาได้อย่างไรในเมื่อนิติบุคคลไม่มีตัวตน ไม่มีชีวิตจิตใจ จะมีการกระทำและมีเจตนาซึ่งมีสาระสำคัญแห่งความรับผิดทางอาญาได้อย่างไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 70 ก็บัญญัติว่า ความประสงค์ของนิติบุคคลแสดงปรากฏจากผู้แทนทั้งหลาย ซึ่งตามกฎหมายแพ่งนี้น่าจะหมายถึงความถึงการแสดงเจตนาในทางแพ่ง มิใช่เจตนาทางอาญาตามมาตรา 76 ที่ได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งว่า การกระทำของผู้แทนทั้งหลายอาจทำให้นิติบุคคลต้องรับผิดในการใช้คำสั่งใหม่ทดแทนไม่เกี่ยวไปถึงเรื่องโทษอาญา ฉะนั้น ถ้าความผิดอาญาใดต้องอาศัยเจตนาเป็นหลักเกณฑ์แห่งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 หรือกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 43 แล้ว ก็ย่อมไม่มีทางที่จะเอาผิดแก่นิติบุคคลซึ่งไม่มีจิตใจและไม่อาจมีเจตนากระทำการอันเป็นผิดกฎหมายได้ เพราะไม่อาจกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลได้ เว้นแต่ในบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เช่น

³⁹ คณิต ฅ นคร ,กฎหมายอาญาภาคความผิด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2525) , หน้า 2-3 .

ความผิดที่เกิดเพราะโฆษณาในเอกสารหนังสือพิมพ์ตามฎีกาที่ 265 /2473 หรือความผิดที่บัญญัติถึงตัวผู้รับผิดไว้โดยเฉพาะ เช่น ผู้ถือประธานบัตรตามพระราชบัญญัติเหมืองแร่ตามฎีกาที่ 841/ 2469 และฎีกาที่ 185 /2489 ซึ่งดูเหมือนจะเป็นความผิดที่แม้จะเกิดขึ้นเพราะไม่มีเจตนา ผู้ที่มีความรับผิดชอบตามที่กฎหมายระบุไว้ก็ต้องมีความผิด ในทางปฏิบัติเป็นที่ยอมรับในกฎหมายไทยแล้วว่านิติบุคคลทำความผิดได้ กฎหมายบางฉบับถึงกับระบุชัดเจนว่า ถ้านิติบุคคลนั้น ๆ ทำความผิดให้ปฏิบัติอย่างไร และถ้ากรรมการรู้เห็นด้วยให้ปฏิบัติอย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้นนิติบุคคลก็ต้องรับผิดชอบทางอาญาได้ แต่ในบรรดาโทษทางอาญาทั้ง 5 สถานนั้น เมื่อถึงเวลาจะลงโทษจริงย่อมไม่อาจลงต่อผู้แทนของนิติบุคคลได้ เว้นแต่บุคคลนั้นเองจะมีความรับผิดชอบเป็นส่วนตัวต่างหาก การลงโทษอาญาแก่นิติบุคคลต้องลงโทษเท่าที่จะลงได้ ตามสภาพที่เป็นจริงและความเป็นธรรม กล่าวคือจะลงโทษประหารชีวิตนิติบุคคลไม่ได้ แม้จำคุกและกักขังก็ทำไม่ได้เช่นกัน เพราะโทษทั้ง 3 สถานนี้ใช้แก่ชีวิตร่างกายและเสรีภาพ ซึ่งว่าโดยสภาพแล้วย่อมใช้นิติบุคคลไม่ได้ เว้นแต่จะกำหนดโทษอื่นขึ้นมาใหม่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น การให้ล้มเลิกกิจการ หรือการให้หยุดทำการชั่วคราวอันจะมีผลคล้ายการประหารชีวิต หรือจำคุก แต่มาตรการดังกล่าวก็ถือกันว่าเป็นมาตรการทางแพ่ง คงมีแต่โทษปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งใช้บังคับแก่ทรัพย์สินของนิติบุคคลที่พอจะลงได้จริง เพราะนิติบุคคลย่อมมีทรัพย์สินซึ่งเมื่อว่าโดยสภาพและความเป็นธรรมแล้ว ย่อมใช้บังคับนิติบุคคลได้ หลักปฏิบัติที่ตรงกันในประเทศทั้งหลายซึ่งยอมรับว่านิติบุคคลมีความผิดทางอาญา ก็คือ นิติบุคคลอาจถูกปรับและริบทรัพย์สินได้ แม้กฎหมายจะไม่ได้แยกวิธีปฏิบัติระหว่างบุคคลธรรมดา กับนิติบุคคลไว้ ปัญหาอาจเกิดขึ้นบางครั้งเมื่อนิติบุคคลถูกฟ้องว่ากระทำความผิดซึ่งมีแต่โทษจำคุก โดยไม่มีปัญหาโทษปรับ เพราะในกรณีนี้ แม้จะได้ความว่านิติบุคคลมีความผิดก็ไม่อาจลงโทษจำคุกนิติบุคคลได้ ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ศาลใช้วิธีลงโทษปรับนิติบุคคล เพราะสภาพแห่งกฎหมายเปิดช่องให้ทำได้ เช่น 265 /2473, 185/ 2489 , 1144 /2493 และ 217/2500 เป็นต้น⁴⁰

เมื่อนิติบุคคลไม่ชำระค่าปรับ ปัญหาก็เกิดขึ้นอีกว่าจะต้องทำอะไร ที่จริงข้อนี้ก็คือควรจะปฏิบัติอย่างเดียวกับบุคคลธรรมดาตาม มาตรา 29 คือ ให้ยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับหรือมิฉะนั้นให้กักขังแทนค่าปรับ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับย่อมทำได้โดยไม่มีปัญหา แต่การกักขังแทนค่าปรับค่าย่อมไม่สามารถกระทำได้เช่นเดิม ทางปฏิบัติสามารถกระทำได้อย่างเดียวคือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ ซึ่งศาลก็พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุกกับนิติบุคคล เช่น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1328/ 2503 คดีนี้โจทก์ฟ้องบริษัทจำเลยที่ 1 และ 2 ตามลำดับว่าทำผิดพระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกปอกและนำเข้าในราชอาณาจักร ซึ่งสินค้าบางอย่างศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาพิพากษาว่าจำเลยทั้งสองทำผิดโทษปรับคนละห้าเท่าของราคาสินค้าและจำคุกกรรมการจำเลยที่ 2 ไว้ 15 วัน โทษจำคุกให้ยกเสียตาม

⁴⁰ ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล”, วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3 (2520) : 124-147 .

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55 ส่วนบริษัทนิติบุคคลคงปรับสถานเดียว ไม่ได้ลงโทษจำคุกด้วย แสดงให้เห็นว่าโทษจำคุกโดยสภาพแล้วไม่อาจลงแก่นิติบุคคลได้⁴¹

3. โทษปรับที่บังคับใช้ต่อบุคคลผู้กระทำความผิดหลายคน

ในกรณีที่บุคคลหลายคนกระทำความผิดร่วมกัน กฎหมายลักษณะอาญาซึ่งใช้มาก่อนจะมีการใช้ประมวลกฎหมายอาญาระดับปัจจุบัน ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 22 ให้อำนาจศาลที่จะบังคับให้จำเลยคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนเสียค่าปรับแทนคนอื่นจนครบได้ เรียกว่าเป็นการปรับด้วยกัน ปรับแทนกัน ในทำนองเดียวกันกับการบังคับลูกหนี้ร่วมในทางแพ่งได้มีข้อวิพากษ์วิจารณ์มาเมื่อแรกใช้กฎหมายลักษณะอาญาแล้วว่า การบัญญัติเช่นนี้ขัดต่อหลักทฤษฎีอาญา เพราะโทษควรเป็นสิ่งที่ลงแต่เฉพาะตัวบุคคลผู้กระทำความผิดจะรับโทษแทนกันไม่ได้ เมื่อให้คนอื่นรับโทษแทนตัวเองแล้ว คือ เสียค่าปรับไปก่อนแล้วก็เป็นผลให้ผู้กระทำความผิดร่วมกันและถูกลงโทษไม่ต้องรับโทษ นอกจากนั้นยังมีพระราชบัญญัติบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติฆ่าโคและกระบือ กำหนดให้ปรับผู้กระทำความผิดร่วมกันเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ไม่ว่าจะมีส่วนผู้กระทำความผิดคนเดียวหรือหลายคน แนวคิดที่มีมาแต่เดิมจึงเห็นได้ว่ายังมองโทษปรับในทางอาญาค้ำกับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง อันที่จริงกรณีที่มีผู้กระทำความผิดหลายคนในทางอาญาน่าจะถือว่าการกระทำที่ออกอาจ และทำให้ลักษณะแห่งความผิดนั้นรุนแรงยิ่งขึ้น จึงเห็นสมควรให้ผู้กระทำความผิดรับโทษรุนแรงขึ้น แต่กฎหมายกลับบัญญัติโทษเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดโทษน้อยลงคือเมื่อมีผู้กระทำความผิดหลายคนก็เฉลี่ยกันรับโทษปรับได้

ต่อมาเมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ก็ได้บัญญัติมาตรา 31 ใหม่ว่า “ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคนในความผิดอันเดียว ในกรณีเดียวกันให้ศาลลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล” เท่ากับเป็นการเปลี่ยนแนวความคิดที่ว่าโทษปรับคล้ายค่าสินไหมทดแทนแก่รัฐบาลมาเป็นการลงโทษตามรายบุคคล ฉะนั้น ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ปรับตามส่วนของวัตถุแห่งความผิด ศาลจึงเปลี่ยนแนววินิจฉัยจากการปรับทุกคนรวมกันไม่เกินอัตราที่ระบุ เป็นปรับแต่ละคนไม่เกินอัตราที่ระบุ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1156/2504 ศาลปรับจำเลยแต่ละคนเต็มจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด คำพิพากษาฎีกาที่ 1339/2506 ศาลปรับจำเลยเรียงตัวผู้กระทำความผิด ตามจำนวนลิตรของสุราที่เป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิด ไม่ใช่วิธีปรับรวมกันดังสมัยเมื่อใช้กฎหมายลักษณะอาญา อย่างไรก็ตาม ถ้ามีกฎหมายใดบัญญัติแยกไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษรวมกัน ไม่ใช่เป็นการปรับเรียงตัวศาลก็ปรับรวมกันได้ แต่ไม่ใช่เพราะอาศัยวิธีการปรับรวมกันว่าเป็นหลัก หากแต่เป็นไปเพราะต้องปฏิบัติตาม

⁴¹ สมยศ วัฒนภิรมย์, “การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ”, หน้า 89-95.

กฎหมายซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น ตามพระราชบัญญัติศุลกากรกำหนดให้ปรับรวมกันตามราคาไม่เกิน 4 เท่า ศาลก็ต้องปรับเช่นนั้น

4. โทษปรับที่บังคับใช้ต่อบุคคลที่เป็นทายาทของผู้ต้องโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด หมายความว่า เมื่อผู้กระทำความผิดตายลง การบังคับคดีอาญาย่อมเป็นอันสิ้นสุดลง อันที่จริงถ้ายังไม่ได้ฟ้องคดี สิทธิภาคีอาญามาฟ้องก็ระงับไปเช่นกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) และเมื่อฟ้องไปแล้วถ้าจำเลยถึงแก่ความตายก็ให้จำหน่ายคดี เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับ ไม่ว่าจะจำเลยจะตายก่อนมีคำพิพากษาหรือหลังมีคำพิพากษา โทษก็ให้เป็นอันระงับไม่สามารถบังคับแก่ผู้นั้นได้ หรือทายาทของผู้นั้นได้ ดังที่มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1040/2475 วินิจฉัยไว้แล้ว และตามคำพิพากษาฎีกาที่ 709/2491 ศาลอุทธรณ์ให้ปรับจำเลย 2 คนรวมกัน (ปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 22 ซึ่งให้อ่านศาลปรับคนใดคนหนึ่งแทนผู้อื่น หรือรวมกับคนอื่นได้) โจทก์ฎีกาเมื่อปรากฏในชั้นฎีกาว่าจำเลยคนหนึ่งตาย ศาลฎีกาไม่ต้องแก้โทษปรับสำหรับจำเลยอีกคนหนึ่ง เพียงแต่ว่าจำเลยที่ตายให้เป็นอันพับไป ไม่อาจบังคับคดีได้ เหตุผลที่ใช้ในกฎหมายไทย ก็คือ ความผิดอาญาเป็นการเฉพาะตัวผู้กระทำความผิด จึงไม่ตกทอดไปยังทายาท ถ้าจำเลยไม่ตายก่อนถูกฟ้อง หรือตายระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นก่อนคำพิพากษา ศาลฎีกาในคำพิพากษาฎีกาที่ 1929/2514 วินิจฉัยว่าคำขอใด ๆ ที่ฟ้องเกี่ยวกับจำเลยที่ตายสิ้นสภาพไป แต่ถ้าตายระหว่างคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก่อนศาลพิพากษาคำขอในฟ้องเกี่ยวกับจำเลยก็สิ้นสภาพลงเช่นกัน แม้ศาลทำคำพิพากษาเสร็จแล้วแต่ยังไม่ได้อ่านตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 188 ก็ไม่ถือว่าคดีนั้นศาลได้พิพากษาแล้ว คำพิพากษาฎีกาการที่ 603/249, 1238/ 2493, 1031/ 2498, 3367 /2516 วินิจฉัยว่า ศาลชั้นต้นต้องส่งสำนวนและคำพิพากษาที่ยังไม่ได้อ่านคืนไปให้ศาลสูงจำหน่ายคดี เฉพาะตัวเลขที่จำเลยที่ตาย ในกรณีที่ศาลชั้นต้นลงโทษปรับ และจำเลยชำระค่าปรับไปก่อนแล้ว แต่ยังมีกรอุทธรณ์-ฎีกาต่อไป และจำเลยตายลงระหว่างคดีอยู่ในศาลสูง ศาลฎีกาสมัยที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญาเคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1685/ 2479 ว่าโทษที่จะลงตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นอันระงับ ถ้าชำระค่าปรับแล้ว คำพิพากษาที่ 172/2481 วินิจฉัยว่าเรียกคืนไม่ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะถือว่าคดีระงับ แต่โทษไม่ระงับ แต่เมื่อใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้วต้องถือว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 เป็นคนละส่วนกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) เมื่อจำเลยตามสิทธิภาคีอาญามาฟ้องก็ย่อมระงับโทษก็ระงับ จึงต้องคืนค่าปรับให้แก่ทายาทไป⁴² ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตายเมื่อศาลพิพากษาแล้วและ

⁴² จิตติ ดิงศรัทธี , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 , หน้า 1093.

เสร็จเด็ดขาด ถ้ายังไม่ชำระค่าปรับก็ยังไม่ต้องชำระ เพราะโทษระงับ แต่ถ้าชำระไปแล้วก็ยุติลงเพียงนั้น ทายาทจะเรียกคืนไม่ได้⁴³

2.5.3.2 การชำระค่าปรับ

ผู้มีหน้าที่เก็บค่าปรับ ปกติก็เป็นการชำระค่าปรับต่อศาล แต่ก็มีกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานอื่น ในการเป็นผู้กำหนดค่าปรับและรับชำระค่าปรับนอกจากศาลได้ เช่น การปรับในอัตราค่าปรับอย่างสูง หรือ การเปรียบเทียบปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 อันจะมีผลทำให้คดีอาญาระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 แต่หากเมื่อมีการฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล การเปรียบเทียบปรับก็เป็นอันกระทำไม่ได้อีกต่อไป เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนำค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้น มาชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นสืบพยาน และความผิดนั้นมีโทษปรับสถานเดียว คดีต้องจะระงับไปความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 (1) แต่ถ้าไม่มีการชำระค่าปรับก่อนศาลเริ่มต้นสืบพยาน ศาลก็จะพิจารณาคดีไปตามปกติ เมื่อศาลพิพากษาพิพากษาแล้วว่าจำเลยมีความผิด จำเลยก็ต้องเสียเงินค่าปรับต่อศาลตามมาตรา 28 ภายในระยะเวลา 30 วันและตามมาตรา 29 ผู้มีหน้าที่เก็บชำระค่าปรับในกรณีนี้คือก็คือศาล หรือเจ้าพนักงานศาลนั่นเอง ต่างกับกรณีประหารชีวิตหรือจำคุก ซึ่งต้องอาศัยกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้บังคับคดี แต่ในต่างประเทศ เช่น ในประเทศฝรั่งเศส การชำระค่าปรับไม่ได้ชำระต่อศาล แต่เป็นหน้าที่ของพนักงานเก็บภาษี หรือ เก็บชำระค่าปรับ ซึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวงการคลัง เจ้าพนักงานดังกล่าวมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ยึดทรัพย์ หรือขอให้นำตัวผู้ปรับมากักขังในกรณีที่ไม่สามารถมาชำระค่าปรับต่อศาลได้ด้วย เมื่อคำพิพากษาให้ลงโทษปรับถึงที่สุดเจ้าพนักงานศาลก็จะคัดคำพิพากษาส่งให้พนักงานอัยการทราบแล้วส่งให้พนักงานเก็บภาษีทำหนังสือแจ้งไปยังผู้ที่ต้องเสียค่าปรับ บอกจำนวนค่าปรับและให้ชำระค่าปรับภายในกำหนดซึ่งปกติแล้วคือ 8 วันนับในแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการชำระค่าปรับ อาจนำเงินสดไปชำระ หรือชำระด้วยเช็ค หรือธนาณัติ ในระยะหลังก็ยอมให้มีการโอนเงินทางบัญชีทางธนาคารชำระค่าปรับก็ได้ ถ้าผู้ถูกปรับไม่ชำระค่าปรับ เจ้าพนักงานเก็บภาษีจะร้องขอให้บังคับให้ยึดทรัพย์ หรือนำตัวผู้ถูกปรับไปกักขังก็ได้

ในกฎหมายไทย จำนวนเงินที่ต้องชำระเป็นค่าปรับ ศาลอาจกำหนดภายในอัตราหรือระวางโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งค่าปรับนั้นจะต้องชำระเป็นเงินตราไทย ส่วนในกรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อย ศาลอาจกำหนดค่าปรับในขอบเขตของกฎหมายเบาที่สุดเพียงเท่าไรก็ได้ ในความผิดหลายประเภทตามกฎหมายพิเศษ อาจกำหนดอัตราค่าปรับเป็นสัดส่วนกับวัตถุหรือมูลค่าอื่น เช่น พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 223

⁴³ สมยศ วัฒนภิรมย์, " การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ ", หน้า 87-

ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชนคนใด โอนหุ้นผิดเงื่อนไขในกฎหมาย ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือ 2 เท่า ของมูลค่าหุ้นที่โอน สุดแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน , มาตรา 228 บริษัทมหาชนจำกัดใดให้กู้ยืมเงินแก่กรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างบริษัท อาจถูกปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือ 2 เท่า ของจำนวนเงินที่กู้ยืม สุดแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

นอกจากนี้ ยังมีกรณีปรับเป็นรายวัน หรือรายเดือน จนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่น ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 มาตรา 20 และ พ.ศ. 2495 มาตรา 4 มีการปรับคนต่างด้าวเป็นรายปี , พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 49 และมาตรา 50 พระราชบัญญัติเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 กำหนดให้ปรับเป็นรายวัน , พระราชบัญญัติ บริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 ให้ปรับบริษัทที่เข้าเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ จดทะเบียน หรือเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัด ไม่เกิน 100,000 บาท และปรับเป็นรายเดือนอีกเดือนละ 10,000 บาท จนกว่าจะถอนตัวออกจากกรเป็นหุ้นส่วน และมาตรา 299 ให้ลงโทษปรับบริษัทที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวันอีกวันละ 2,000 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง ซึ่งการปรับเป็นรายวันกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้องนี้ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ก็กำหนดไว้เช่นกัน แต่อัตราโทษปรับมีเพียงวันละ 500 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน ซึ่งอาจดูว่าน้อยเพราะผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร อาจได้รับประโยชน์จากการก่อสร้าง หรือต่อเติมอาคารผิดแบบมากกว่าค่าปรับที่จะต้องชำระวันละ 500 บาท ก็ได้ ซึ่งในทุกวันนี้พบว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคล หรือห้างร้านต่าง ๆ เมื่อกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารแล้วมักฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานโดยปล่อยให้ถูกปรับเป็นรายวันเรื่อยไป ไม่ยอมแก้ไข หรือปฏิบัติตามคำสั่งของศาล หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เป็นเพราะผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมีมากกว่าการชำระค่าปรับที่จะต้องเสียไป ซึ่งในบางครั้งในกรณีที่ความผิดนั้นเกี่ยวกับการก่อสร้างผิดแบบ หรือเป็นการต่อเติมอาคารเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ การปล่อยไว้ไม่ยอมแก้ไขอาจจะเป็นอันตรายต่อประชาชนหรือผู้อื่นได้ ดังนั้น นอกจากจะให้ผู้กระทำความผิดเสียค่าปรับเป็นรายวันตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนแล้ว ก็ควรกำหนดให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถทำการรื้อถอนได้ด้วย ในกรณีที่เลยกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ⁴⁴

⁴⁴ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง “การบังคับโทษปรับ” หน้า 73-74.

2.5.4 การบังคับค่าปรับ

ผู้ใดต้องโทษปรับตามคำพิพากษา ผู้นั้นมีหน้าที่ชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28⁴⁵ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อจำเลยชำระค่าปรับ หรือเมื่อเกิดกรณีที่ขีดยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ค่าปรับหรือเงินที่ได้จากการยึดทรัพย์สินจะต้องส่งเป็นพินัยหลวง คือ ตกเป็นรายได้แผ่นดินของรัฐ ซึ่งต่างจากการที่จำเลยต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินตามคำฟ้องของพนักงานอัยการตามนัยมาตรา 43 และ 44 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะต้องคืนหรือชำระให้แก่ผู้เสียหายในทางแพ่ง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังค่าปรับ ”

จะเห็นได้ว่า มาตราดังกล่าวได้กำหนดวิธีดำเนินการสำหรับกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในกำหนดไว้ 2 วิธี กล่าวคือการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และการกักขังแทนค่าปรับ นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 -30/3 ยังได้กำหนดวิธีการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งทั้ง 3 วิธีการนี้ถือเป็นมาตรการบังคับโทษปรับที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย

2.5.5 อายุความที่เกี่ยวกับโทษปรับ

อายุความที่เกี่ยวกับโทษปรับมีอยู่ 3 ประการคือ

1. อายุความฟ้องร้องคดีที่มีอัตราโทษปรับสถานเดียว มีกำหนด 1 ปีนับแต่วันกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (5) ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ ฯลฯ

(5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น”

⁴⁵ มาตรา 28 ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล

2. อายุความล่วงเลยการลงโทษปรับ มีกำหนด 5 ปี นับแต่ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมีได้รับโทษก็ดี ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีได้ตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้เป็นอันล่วงเลยการลงโทษจะลงโทษผู้นั้นมิได้

ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมา หรือโทษอย่างอื่น

3. อายุความในการยึดทรัพย์ใช้แทนค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 99 ซึ่งบัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สินหรือกักขังไม่ได้

ความในวรรคแรกมิให้ใช้บังคับในกรณีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก ”

ถ้าหากพ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เป็นอันยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุกแล้ว ก็ไม่อยู่ในกำหนดอายุความดังกล่าว ทั้งนี้เพราะกำหนดโทษจำคุกตามคำพิพากษาอาจมีกำหนดเกินกว่า 5 ปีก็ได้ ดังนั้น ในกรณีที่มีโทษจำคุกด้วยแล้วการกักขังแทนค่าปรับในกรณีที่จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับย่อมกระทำต่อเนื่องกับโทษจำคุกไปในตัว ไม่มีอายุความ⁴⁶ แต่ถ้าเป็นการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ต้องทำในกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีโทษจำคุกด้วยหรือไม่ และโทษจำคุกจะมากน้อยเท่าใด⁴⁷

2.5.6 การเลิกบังคับโทษค่าปรับ

การบังคับค่าปรับย่อมสิ้นสุดเพราะเหตุดังต่อไปนี้

1. จำเลยชำระค่าปรับแล้วตามที่กำหนดในคำพิพากษา ค่าปรับที่ชำระไปแล้วจะขอคืนไม่ได้

⁴⁶ สมพร พรหมพิถาธร, “โทษปรับ”, หน้า 458.

⁴⁷ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ”, หน้า 84.

2. เมื่อจำเลยถูกยึดทรัพย์สินหรือกักขังแทนการปรับจนครบกำหนดแล้ว หากเป็นไปตามกรณีดังกล่าว จึงไม่มีกรณีจะต้องบังคับค่าปรับจากจำเลยอีก กรณีมีการกักขังเกินกว่าจำนวนวันที่จะต้องโทษ ก็ไม่มีกฎหมายเปิดช่องให้คิดทอนเป็นเงินคืนแก่จำเลยแต่อย่างใด

3. เมื่อจำเลยตาย โทษย่อมเป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด

4. การบังคับชำระค่าปรับย่อมสิ้นไปด้วยอายุความ ตามอายุความในการฟ้องร้องคดีที่มีอัตราโทษปรับสถานเดียว อายุความล่วงเลยการลงโทษปรับและอายุความในการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ

5. เมื่อมีกฎหมายเปลี่ยนแปลงความผิดหรือเปลี่ยนแปลงโทษในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย อาจมีผลเป็นการยกเลิกการชำระค่าปรับได้ เช่น มีการนิรโทษกรรม เป็นต้น

2.6 การใช้มาตรการอื่นแทนการปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ได้วางหลักเกี่ยวกับการบังคับค่าปรับไว้ว่า ในกรณีที่ผู้ใดต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการเสริมและแทนที่ศาลใช้บังคับกับผู้ต้องโทษที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับหรือไม่ชำระค่าปรับ มีด้วยกัน 2 มาตรการ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับ ส่วนมาตรการเสริมและแทนการปรับอีกมาตรการหนึ่ง คือ การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ตามมาตรา 30/1 - 30/3

2.6.1 การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ

หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงต้องมีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษชนิดอื่นแทน เพื่อเป็นการลงโทษการกระทำความผิด โทษทดแทน (Substitute Punishment) ที่เสมอกันและใช้กันมากที่สุดไม่ว่าจะในประเทศใดๆ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ ซึ่งทรัพย์สินที่จะถูกยึดจะเป็นการของผู้ต้องโทษเอง หรือที่ผู้ต้องโทษเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ ในส่วนของการยึดทรัพย์สินให้ดำเนินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 วางหลักว่า ถ้าต้องยึดทรัพย์สินในคราวเดียวกัน สำหรับค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์สิน หรือค่าทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนสุทธิของทรัพย์สินนั้นให้ใช้ตามลำดับต่อไปนี้ คือ ค่าธรรมเนียม ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน ค่าปรับ

จากหลักกฎหมายมาตรา 251 แสดงให้เห็นว่า ค่าปรับไม่มีบุริมสิทธิและถือว่าอยู่ในลำดับหลังหนี้ทางแพ่ง เหตุผลที่ค่าปรับอยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องจากกฎหมายคงเห็นว่ายังมีอิสรภาพของจำเลยเป็นประกันอยู่ หากทรัพย์สินที่ยึดมาไม่เพียงพอชำระค่าปรับ ก็ยังสามารถกักขังผู้กระทำผิดแทนค่าปรับได้⁴⁸

ในกรณีที่ศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ต้องโทษปรับจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ กฎหมายให้อำนาจศาลสองประการ คือ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ โดยที่กฎหมายให้อำนาจศาลเพียง 2 ประการนี้เท่านั้น ดังนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมาใช้ค่าปรับก่อนครบกำหนด 30 วันนับแต่วันพิพากษา

จึงมีผลว่าศาลอาจสั่งกักขังได้ทันทีตั้งแต่มีคำพิพากษาตามที่ประมวลกฎหมายอาญาเปิดช่องไว้ แต่ถ้าจะยึดทรัพย์สินศาลต้องรอให้ครบ 30 วันนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน วิธีการยึดทรัพย์สินมาใช้แทนค่าปรับ ศาลจะดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการยึดและขายทอดตลาด

ทางปฏิบัติพบว่าศาลไทยมักจะไม่ใช้การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ แต่จะใช้วิธีกักขังแทนค่าปรับซึ่งเป็นวิธีการที่สะดวกกว่าแทน⁴⁹ เนื่องจากมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับก็มักจะมีการเรียกให้ชำระค่าปรับในวันที่มีคำพิพากษา หากไม่ชำระค่าปรับในวันนั้นก็มักจะกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน เว้นแต่จำเลยจะขอวางหลักประกันและศาลเห็นสมควรให้วางหลักประกันได้⁵⁰

2.6.2 การกักขังแทนค่าปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังค่าปรับ”

⁴⁸ สมพร พรหมพิตร , “โทษปรับ”, หน้า 466 .

⁴⁹ อุทิศ แสนโกติก , กฎหมายอาญา ภาค 1, (ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ การอัยการ, 2525) , หน้า 250 .

⁵⁰ วารภรณ์ ศิริสัจจวัฒน์ , “โทษปรับ : ศึกษากรณีระบบวันปรับ” , (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2540) , หน้า 61-62.

จากบทบัญญัติดังกล่าวมีผลทำให้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาได้แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 18 วรรคแรกแห่งกฎหมายลักษณะอาญา⁵¹ ซึ่งการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวนี้มาจากสาเหตุที่ว่า การกำหนดให้มีโทษปรับก็เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้นและช่วยให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องไปคลุกคลีกับผู้กระทำความผิดบางประเภทในเรือนจำ การเปลี่ยนโทษปรับไปเป็นโทษจำคุกจึงเป็นการทำลายวัตถุประสงค์ของโทษปรับโดยสิ้นเชิง

ประมวลกฎหมายอาญามีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับ จำเลยอาจถูกกักขังแทนค่าปรับได้ และจะใช้วิธีจำคุกแทนค่าปรับตั้งในสมัยที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญาไม่ได้⁵²

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 6 บัญญัติว่า “เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ในการจำคุกแทนค่าปรับตามกฎหมายใด ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะบัญญัติไว้ประการใด ให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ แต่สำหรับความผิดที่ได้กระทำก่อนวันที่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ มิให้กักขังเกินกว่าหนึ่งปีสำหรับโทษปรับกระหนงเดียวและสองปีสำหรับโทษปรับหลายกระหนง”

บทบัญญัตินี้ก่อให้เกิดผล 2 ประการ⁵³ กล่าวคือ

1. การจำคุกแทนค่าปรับไม่ว่าผู้ถูกปรับตามกฎหมายใดทั้งสิ้น เป็นอันต้องเปลี่ยนเป็นการกักขังแทนนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป
2. ความผิดที่กระทำก่อนประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ จะต้องใช้กฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด คือ เมื่อเปลี่ยนมาเป็นกักขังแล้วจะกักขังเกินกว่า 1 ปี สำหรับความผิดกระหนงเดียว หรือ 2 ปี สำหรับความผิดหลายกระหนงไม่ได้

ตามปกติเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับผู้ใด ก็มักจะมีการชำระค่าปรับในวันนั้นเอง ถ้าไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ในทางปฏิบัติก็มักจะใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเว้นแต่จำเลยจะขอวางประกันและศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ อย่างไรก็ตามหากนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด ศาลไม่อาจบังคับให้นิติบุคคลถูกกักขังแทนค่าปรับได้ สามารถยึดทรัพย์สินมาชำระค่าปรับได้อย่างเดียวเท่านั้น

⁵¹ มาตรา 18 ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ปรับและมีใช้ค่าปรับภายใน 15 วันนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ให้ยึดทรัพย์สินสมบัติใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นให้เอาตัวมันจำคุกแทนค่าปรับ

⁵² พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์, ”การลงโทษปรับทางอาญา”, หน้า 176-177.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 177.

การกักขังแทนค่าปรับ มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญหลายประการ กล่าวคือ

1. สถานที่ในการกักขังแทนค่าปรับ การกักขังแทนค่าปรับย่อมกักขังได้เฉพาะในสถานที่ที่กำหนดไว้สำหรับการกักขัง ศาลจะกักขังผู้ต้องโทษปรับไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับบุคคลนั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังไม่ได้ ทั้งนี้เพราะมาตรา 29 วรรคสอง ได้บัญญัติไม่ให้นำความในวรรคสองของมาตรา 24⁵⁴ มาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ

2. อัตราที่ใช้คำนวณโทษในการกักขังแทนค่าปรับ มาตรา 30 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปีเว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้”

3. การคำนวณระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับมาตรา 30 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ในการคำนวณระยะเวลานั้น ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง”

4. ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา มาตรา 30 วรรคสามแห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติ “ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนค่าปรับโดยถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้ต้องหาต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออก

⁵⁴ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 24 “ผู้ใดต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

ถ้าศาลเห็นเป็นการสมควรจะสั่งในคำพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้นั้นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้

ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าการกักขังผู้ต้องโทษไว้ในสถานที่กักขังตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้นั้น หรือทำให้ผู้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ต้องโทษกักขังในการดำรงชีพได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร หรือมีพฤติการณ์พิเศษประการอื่นที่แสดงให้เห็นว่า ไม่สมควรกักขังผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่ดังกล่าว ศาลจะมีคำสั่งให้กักขังผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่อื่นซึ่งมิใช่ที่อยู่อาศัยของผู้นั้นเอง โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษกักขังปฏิบัติ และหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าวยินยอม ศาลอาจมีคำสั่งแต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้ควบคุมดูแล และให้ถือว่าผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายนี้”

จากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ” ทั้งนี้ โทษจำคุกเป็นโทษที่หนักกว่าโทษปรับ กฎหมายจึงให้หักวันที่ต้องถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาออกจากโทษจำคุกเพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องคำพิพากษา⁵⁵

การปล่อยตัวผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับ มาตรา 30 วรรคสี่แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องโทษปรับกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว ให้ปล่อยตัวทันที” ดังนั้น ผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับจะได้รับการปล่อยตัวใน 2 กรณี คือ เมื่อผู้ต้องโทษกักขังครบกำหนด โดยได้รับการปล่อยตัวถัดจากวันที่ครบกำหนด และเมื่อผู้นั้นนำเงินค่าปรับมาชำระส่วนที่เหลือจนครบแล้วจะได้รับการปล่อยตัวทันที

6. การเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก การกักขังแทนค่าปรับไม่อาจเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกตามมาตรา 27⁵⁶ เพราะเป็นการกักขังเพื่อบังคับเอาค่าปรับไม่ใช่โทษและความผิดที่กระทำไม่มีโทษถึงจำคุก ต้องห้ามตามมาตรา 7 หากศาลลงโทษจำคุกยอมขัดต่อมาตรา 2 ได้⁵⁷ แต่กรณีที่อาจเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นได้รับโทษกักขังตามมาตรา 23⁵⁸ เท่านั้น

⁵⁵ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 192.

⁵⁶ มาตรา 27 ถ้าในระหว่างที่ผู้ต้องโทษกักขังตามมาตรา 23 ได้รับโทษกักขังอยู่ ความปรากฏแก่ศาลเอง หรือปรากฏแก่ศาลตามคำแถลงของพนักงานอัยการหรือผู้ควบคุมดูแลสถานที่กักขังว่า

- (1) ผู้ต้องโทษกักขังฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ หรือวินัยของสถานที่กักขัง
- (2) ผู้ต้องโทษกักขังไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด หรือ
- (3) ผู้ต้องโทษกักขังต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก

ศาลอาจเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาของโทษกักขังที่ผู้ต้องโทษกักขังจะต้องได้รับต่อไป

⁵⁷ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, หลักกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2546), หน้า 103.

⁵⁸ มาตรา 23 ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้

2.6.3 การทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2546 ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับอาชญากรรมต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 กล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับผู้กระทำความผิดไม่เกิน 80,000 บาท ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่ใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินพอที่จะชำระค่าปรับ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ซึ่งศาลจะพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติ และสภาพของผู้ต้องโทษปรับ หากเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับก็ได้ ซึ่งในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาต ศาลจะกำหนดลักษณะหรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลาทำงานและจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันในคำสั่งด้วย โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะ หรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับผิดชอบก็ได้ และในกรณีที่ศาลไม่ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานบริการสังคมต้องอยู่ภายในกำหนดระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด

สำหรับการกำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานนั้นให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม กำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันสำหรับงานบริการสังคม หรืองานสาธารณประโยชน์แต่ละประเภทได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานคุมประพฤติ หรือหน่วยงานที่ยินยอมรับผิดชอบดูแลการทำงานบริการสังคมของผู้ต้องโทษปรับ ได้รับคำสั่งศาลแล้วจะต้องดำเนินการทำความเข้าใจกับผู้ต้องโทษปรับเกี่ยวกับข้อกำหนดของศาลและจัดทำกำหนดการนัดการทำงานบริการสังคม เพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับได้ทราบว่าจะต้องทำงานเมื่อใด พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานรองรับที่จะส่งผู้ต้องโทษปรับไปทำงานบริการสังคมด้วย ซึ่งในการทำงานบริการสังคมของผู้ต้องโทษปรับนี้ หน่วยงานรองรับจะต้องให้ผู้ต้องโทษปรับลงเวลาทำงานและลงลายมือชื่อไว้ทุกครั้ง และในการทำงานจะมีผู้ดูแลด้วย โดยผู้ดูแลอาจเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรองรับ หรืออาสาสมัคร คุมประพฤติก็ได้ และเมื่อผู้ต้องโทษปรับทำงานครบถ้วนตามจำนวนชั่วโมงที่กำหนดแล้ว หน่วยงานรองรับจะส่งเอกสารรายงานผลให้แก่พนักงานคุมประพฤติ หรือหน่วยงานที่ยินยอมรับผิดชอบดูแล เพื่อนำไปรายงานให้ศาลทราบต่อไป

นอกจากนั้น ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/2 ยังได้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ว่า ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

แล้ว หากปรากฏข้อเท็จจริงต่อศาลในภายหลังว่า ผู้ต้องโทษปรับมีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้อง หรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลสามารถเพิกถอนคำสั่งอนุญาตและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับผู้ต้องโทษปรับได้ นอกจากนี้ ในระหว่างที่ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ต้องการที่จะทำงานต่อไป ก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ซึ่งทั้ง 2 กรณีดังกล่าวข้างต้น ศาลจะหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วในอัตราวันละ 200 บาท ออกจากจำนวนเงินค่าปรับ

สำหรับแนวปฏิบัติในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้น ให้ยึดถือตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันและแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม 2546 เป็นต้นไป โดยระเบียบดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องจำนวนชั่วโมงที่ถือว่าเป็นการทำงานหนึ่งวันไว้ดังนี้⁵⁹

1. การทำงานช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวก หรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชรา เด็กกำพร้าหรือผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล งานวิชาการหรืองานบริการด้านการศึกษา เช่น การสอนหนังสือ การค้นคว้าวิจัย หรือการแปลเอกสาร เป็นต้น จำนวน 2 ชั่วโมงเป็นการทำงานหนึ่งวัน
2. การทำงานวิชาชีพ งานช่างฝีมือ หรืองานที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ เช่น งานช่างฝีมือเครื่องยนต์ ก่อสร้าง คอมพิวเตอร์ หรือวิชาชีพอย่างอื่น เป็นต้น จำนวน 3 ชั่วโมงเป็นการทำงานหนึ่งวัน
3. การทำงานบริการสังคม หรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อื่นที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญหรืองานอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ เช่น งานทำความสะอาดหรือพัฒนาสถานที่สาธารณะ งานปลูกป่า หรือดูแลสวนป่า หรือสวนสาธารณะ งานจราจร เป็นต้น จำนวน 4 ชั่วโมงเป็นการทำงานหนึ่งวัน

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจกำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานให้ลดน้อยลงได้ แต่ทั้งนี้ระยะเวลาการทำงานของผู้ต้องโทษปรับในแต่ละวัน ไม่ควรกำหนดให้เกินวันละ 6 ชั่วโมง⁶⁰

แนวปฏิบัติในการมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์นั้น ผู้ต้องโทษปรับซึ่งไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

⁵⁹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 3

⁶⁰ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 8

แทนค่าปรับต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี ตามแบบพิมพ์ที่กำหนด⁶¹ และในการพิจารณาว่าสมควรให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหรือไม่ ศาลควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดจากมาตรการบริการสังคมและสาธารณประโยชน์ให้มาก และพึงให้ความสำคัญแก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับฐานะการเงิน ประวัติและสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับและเพื่อการนี้ศาลอาจสอบถามหรือไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการพิจารณา รวมทั้งอาจขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการหรือหน่วยงานอื่นในการสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้⁶²

การกำหนดระยะเวลา สถานที่ และประเภทของการทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์ ศาลควรพิจารณาด้วยว่าการทำงานนั้นต้องไม่ก่อความเสียหายแก่สังคมหรือบุคคลอื่น และต้องไม่ก่อให้เกิดภาระเกินสมควรแก่ผู้ต้องโทษปรับ ทั้งนี้ ให้พิจารณาจากวิถีชีวิต การดำรงชีพ การศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ระยะทางและความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน ความเป็นผู้ป่วยเจ็บหรือเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง การติดยาเสพติดหรือสุราเรื้อรัง ประวัติในการกระทำความผิดทางเพศ พฤติกรรมในทางก้าวร้าวรุนแรง ปัญหาทางอารมณ์หรือความบกพร่องทางจิตของผู้ต้องโทษปรับด้วย⁶³

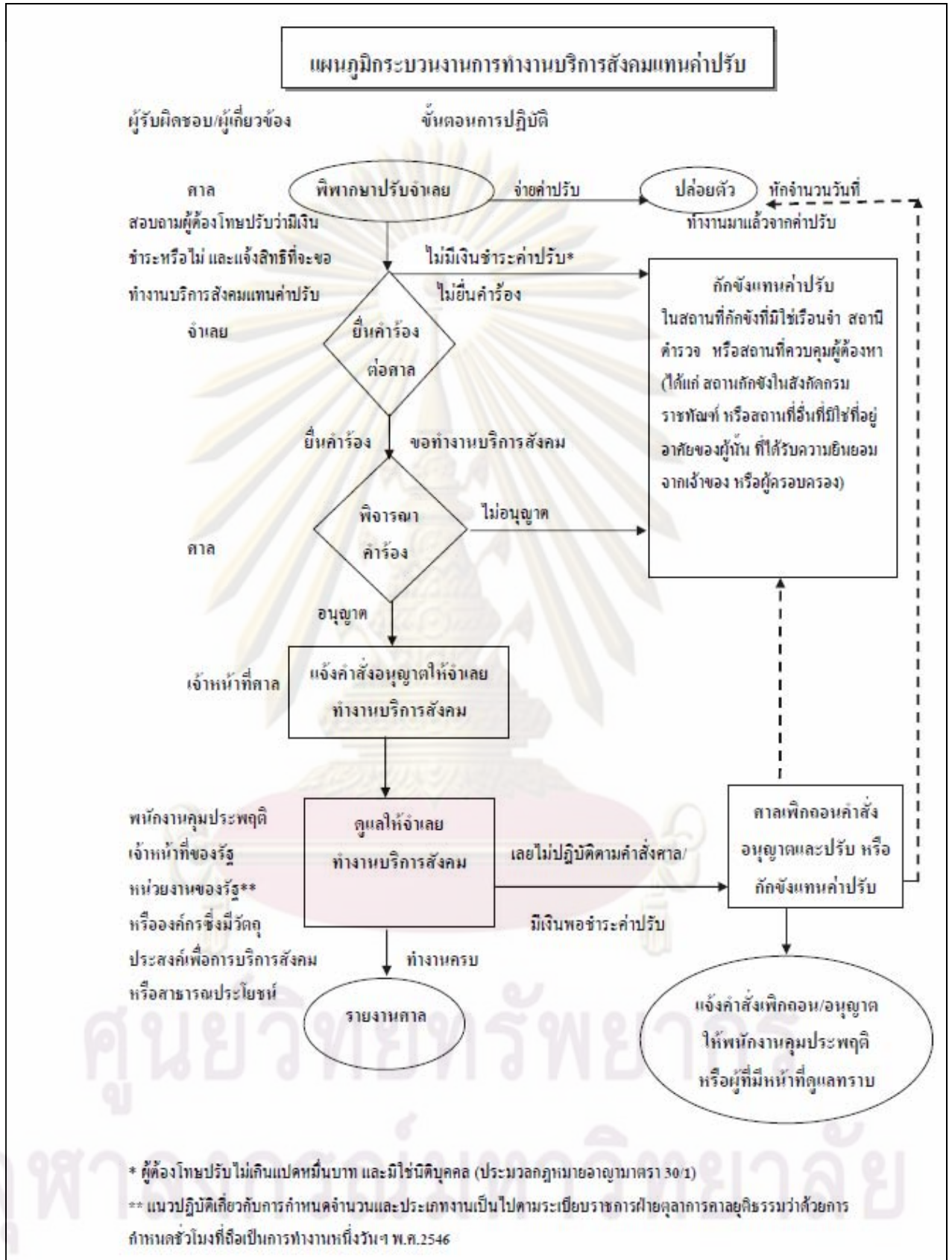
นอกจากนี้ เมื่อศาลได้สั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้⁶⁴ เช่น การให้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมทางศีลธรรมหรือฝึกวินัยหรือโครงการอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร การให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติได้อันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก หรือการห้ามเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด

⁶¹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 4

⁶² ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 6

⁶³ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 7

⁶⁴ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมฯ ข้อ 11

2.7 หน่วยงานบังคับโทษปรับ

2.7.1 ศาล

การบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ และไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้” ดังนั้น ในกรณีที่ปรากฏชัดเจนว่าจำเลยจะไม่ชำระค่าปรับ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงการชำระค่าปรับ ศาลอาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับในวันพิพากษาหรือก่อนครบกำหนดระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษาก็ได้ เพราะบทบัญญัติแห่งมาตรา 29 มิได้กำหนดไว้โดยตรงว่าให้บังคับชำระค่าปรับเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษาให้ปรับและคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับจึงมีผลทันทีตั้งแต่วันที่อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเป็นต้นไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 188) และแม้จำเลยจะใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาภายในสามสิบวัน แต่การอุทธรณ์ดังกล่าวก็มิใช่เหตุขัดขวางการที่ศาลจะบังคับคดีตามมาตรา 29 (คำพิพากษาฎีกาที่ 4900/2550)

ในการบังคับให้ชำระค่าปรับ ศาลจะนำมาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับหรือมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะเลือกใช้ตามรูปคดี⁶⁵ แต่หากศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ต้องโทษปรับจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ได้ให้อำนาจศาล 2 ประการคือ ศาลจะสั่งเรียกประกันแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ หมายถึง การกักขังแทนค่าปรับอาจนำมาใช้ก่อนครบกำหนด 30 วันนับตั้งแต่มีคำพิพากษาได้ แต่การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับมีอำนาจกระทำได้ ศาลจึงไม่มีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินจำเลยมาใช้ค่าปรับก่อนครบกำหนด 30

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1806/2538 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 มีเจตนารมณ์ให้ผู้ต้องโทษปรับชำระค่าปรับ ส่วนการบังคับให้ชำระค่าปรับจะใช้วิธียึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือวิธีกักขังแทนค่าปรับอยู่ที่ศาลจะเลือกใช้ตามรูปคดี ส่วนที่กฎหมายบัญญัติว่าถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับศาลจะเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ นั้น เป็นเพียงการกำหนดมาตรการชั่วคราวก่อนดำเนินการตามวิธีที่ศาลเลือกใช้เท่านั้น เมื่อศาลชั้นต้นเลือกใช้วิธียึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ การที่ศาลชั้นต้นออกหมายกักขังเมื่อคดีถึงที่สุดให้กักขังจำเลยที่ 2 แทนค่าปรับจึงเป็นการออกหมายผิดพลาดหาใช่ศาลชั้นต้นเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมเป็นให้กักขังจำเลยที่ 2 แทนค่าปรับ หมายกักขังเมื่อคดีถึงที่สุดดังกล่าวไม่มีผลลบล้างคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับจำเลยที่ 2 จึงไม่ใช่ผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับอันเป็นผู้ต้องกักขังซึ่งได้รับพระราชทานอภัยโทษ

วันนับแต่วันพิพากษา ด้วยเหตุนี้ แม้ศาลจะสงสัยว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับโดยจำเลย ไม่ขอประกันการชำระค่าปรับ ศาลก็ได้แต่จะกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเท่านั้น⁶⁶

ถ้าผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับและไม่ให้ประกันการชำระค่าปรับในวันที่ศาล พิพากษาอันเป็นเหตุให้ศาลกักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนนั้น ถ้าการกักขังนั้นได้ทำไปครบ 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาแล้ว หรือยังไม่ครบกำหนดวันกักขัง เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องโทษ ปรับมีทรัพย์สินพอที่จะยึดมาใช้ค่าปรับที่ยังเหลืออยู่จากการกักขังได้ ศาลจะยึดทรัพย์สินของผู้นั้น มาใช้ค่าปรับที่ยังเหลืออยู่ได้ โดยงดการกักขัง เพราะกฎหมายมิได้ห้ามว่าถ้ามีการกักขังแทนค่าปรับ อยู่แล้วจะยึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับที่ยังเหลืออยู่มิได้⁶⁷ และในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับมีทรัพย์สินที่จะ ยึดมาขายทอดตลาดเอามาชำระค่าปรับได้อยู่ กรณีเช่นนี้ผู้ต้องโทษปรับจะขอให้กักขังแทนค่าปรับ ต่อไปจนครบจำนวนค่าปรับ โดยไม่ยินยอมให้ศาลยึดทรัพย์สินไม่ได้⁶⁸ เพราะโดยหลักการแล้วการที่ ศาลวางโทษปรับเป็นเงินจำนวนหนึ่งนั้นย่อมเป็นความประสงค์ของกฎหมายที่จะบังคับให้เป็นไป ตามคำพิพากษา⁶⁹

การยึดทรัพย์สินและการขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับนั้น หากเป็นการยึดเพื่อ ใช้ค่าอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยแล้ว การนำเงินสุทธิตามมาใช้ค่าปรับและค่าเหล่านี้นั้นต้องเป็นไปตามประมวล

⁶⁶ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ”, หน้า 76.

⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3287/2534 จำเลยต้องคำพิพากษาศาลฎีกาให้ลงโทษปรับ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้จำเลยชำระค่าปรับภายใน 30 วัน แต่เนื่องจากค่าปรับมีจำนวนสูงมากกรณีมี เหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ จึงให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับไปพลางก่อน ดังนี้ เป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเพื่อให้จำเลยนำเงินมาชำระ ค่าปรับ มิใช่เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับเสียทีเดียว เมื่อศาลชั้นต้นสั่งให้กักขัง จำเลยจนครบกำหนด 30 วันแล้ว จำเลยก็ยังไม่ชำระค่าปรับเช่นนี้แสดงว่าจำเลยฝ่าฝืนไม่ชำระ ค่าปรับ ศาลชั้นต้นย่อมมีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินของจำเลยเพื่อใช้ค่าปรับได้ไม่เป็นการผิด เจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 267/2474 จำเลยต้องคำพิพากษาให้ปรับแล้วไม่ใช้ค่าปรับ ต้องจำ ขังแทนค่าปรับมายังไม่ครบกำหนดตามคำพิพากษา ในระหว่างนี้โจทก์มีอำนาจขอยึดทรัพย์สินจำเลย ขายทอดตลาดเอาเงินค่าปรับได้ จำเลยต้องคำพิพากษาให้จำคุกและปรับ การนับกำหนดโทษจำ แทนปรับนั้น ต้องนับเมื่อครบกำหนดโทษจำคุกแล้ว

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 429/2476 เมื่อศาลพิพากษาวางโทษปรับจำเลยเป็นเงินเท่าใด ท่านว่าเป็นความประสงค์ของกฎหมายที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษานั้น การจำคุกแทนเงิน ค่าปรับจะพึงกระทำต่อเมื่อไม่มีการใช้เงินค่าปรับ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ซึ่งได้กำหนดลำดับการชำระเงินในการบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินไว้ ซึ่งแสดงว่าค่าปรับไม่มีบุริมสิทธิ และมาในลำดับหลังหนี้ทางแพ่ง⁷⁰

มาตรา 251 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า “ถ้าต้องยึดทรัพย์สินในคราวเดียวกัน สำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์ หรือค่าทดแทนแต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) ค่าธรรมเนียม
- (2) ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน
- (3) ค่าปรับ”

2.7.2 พนักงานอัยการ

เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับและผู้ต้องโทษปรับไม่นำเงินมาชำระต่อศาลภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่คำพิพากษา แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะเป็นผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี และศาลจะส่งหมายให้กรมบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์และขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับต่อไป เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่เกิดจากหนังสือที่ อส. 0017/ 15202 ลงวันที่ 15 กันยายน 2548 เรื่องหรือแนวทางปฏิบัติในการบังคับคดีแก่นิติบุคคลในคดีอาญา เรื่องจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ความว่า

“ตามหนังสือที่อ้างอิง แจ้งว่า ศาลจังหวัดปราจีนบุรีได้มีคำพิพากษาลงโทษปรับนิติบุคคลซึ่งได้กระทำความผิดอาญา แต่นิติบุคคลดังกล่าวไม่ยอมชำระค่าปรับ ศาลจังหวัดปราจีนบุรีจึงขอให้อัยการจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 ซึ่งสำนักงานอัยการเขต 2 เห็นพ้องกับสำนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีว่า พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ร้องขอให้บังคับกรณีนี้ได้ แต่เนื่องจากกรณีเป็นปัญหาในการปฏิบัติราชการของพนักงานอัยการ จึงขอหารือสำนักงานอัยการสูงสุด ตามละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้ว เห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 245 บัญญัติว่า “...เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า” และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันศาลพิพากษาผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์ใช้ค่าปรับ...” ฉะนั้น เมื่อศาลลงโทษปรับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคลแล้ว จำเลยที่ 1 ไม่นำเงินมาชำระค่าปรับ จึงเป็นกรณีที่จะต้องมี

⁷⁰ จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา : กรุงเทพฯ, 2546) ลักษณะ 9 ส่วนที่ 4 บทที่ 2 เรื่องวิธีบังคับค่าปรับ.

การบังคับคดีโดยยึดทรัพย์ของจำเลยที่ 1 มาใช้ค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร เนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 233 ศาลซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี มิได้มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการบังคับคดีเอง เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 โดยเหตุนี้ในคดีนี้ศาลจังหวัดปราจีนบุรี จึงขอให้พนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการบังคับคดีแก่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคล

แม้ในการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีได้บัญญัติเรื่องการบังคับคดีเช่นในกรณีของคดีนี้ แต่ในมาตรา 15 ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ก็บัญญัติว่า คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ กรณีนี้อาจเทียบได้กับพนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นโจทก์ในคดี ประกอบกับพนักงานอัยการมีฐานะเป็น “นายแผ่นดิน” ซึ่งต้องรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดินหรือของรัฐ ดังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 6 ที่ว่า “ให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นนายแผ่นดินประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นทุกศาล” ฉะนั้น เมื่อศาลขอให้พนักงานอัยการดำเนินการบังคับคดี พนักงานอัยการจึงชอบที่จะดำเนินการบังคับคดีตามที่ศาลแจ้งขอมา มิฉะนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีนี้จะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินการบังคับคดีให้ อันจะทำให้ผลประโยชน์ของรัฐได้รับความเสียหายเพราะไม่ได้ค่าปรับเป็นของรัฐตามคำพิพากษาของศาล

เนื่องจากคดีนี้สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดปราจีนบุรี เป็นผู้ร้องทุกข์ กล่าวโทษจึงให้พนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีร้องขอต่อศาลจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ออกกฎหมายบังคับคดีแก่จำเลยที่ 1 โดยขอให้เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดปราจีนบุรีเป็นผู้สืบหาหลักทรัพย์และนำยึดตามคำสั่งศาลต่อไป ความเห็นของอัยการจังหวัดปราจีนบุรีและอธิบดีอัยการเขต 2 ชอบแล้ว ”

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้มีหนังสือเวียนที่ อส. 0017/ว.361 ลงวันที่ 15 กันยายน 2548 เรื่องแนวปฏิบัติในการบังคับคดีแก่นิติบุคคลในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ความว่า “ ด้วยศาลจังหวัดปราจีนบุรีได้มีคำพิพากษาในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 798/2546 ให้ลงโทษปรับนิติบุคคล แต่นิติบุคคลดังกล่าวไม่ยอมชำระค่าปรับ ศาลจังหวัดปราจีนบุรีจึงขอให้อัยการจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 สำนักงานอัยการเขต 2 จึงขอหารือแนวทางปฏิบัติต่อสำนักงานอัยการสูงสุดว่าเป็นกรณีอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการให้ได้หรือไม่

สำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดี ประกอบกับพนักงานอัยการมีฐานะเป็น “ทนายแผ่นดิน” ซึ่งต้องรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดินหรือของรัฐ ดังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 6 ที่ว่า “ให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นทนายแผ่นดินประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นทุกศาล ” ฉะนั้น เมื่อศาลขอให้พนักงานอัยการดำเนินการบังคับคดี พนักงานอัยการจึงชอบที่จะดำเนินการบังคับคดีตามที่ศาลแจ้งขอมา มิฉะนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีนี้ จะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินการบังคับคดีให้ ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ของรัฐได้รับความเสียหาย เพราะไม่ได้ค่าปรับเป็นของรัฐตามคำพิพากษาของศาล ”

2.7.3 เจ้าพนักงานบังคับคดี

การยึดทรัพย์เป็นการบังคับคดีในทางแพ่ง ซึ่งในการบังคับคดีแพ่งนั้น ศาลต้องออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่นใด เป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อจัดการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(14) เจ้าพนักงานบังคับคดี หมายความว่า เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน

เดิมเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานของศาล เมื่อศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีอย่างไรแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องปฏิบัติตามจะอุทธรณ์ฎีกาคัดค้านคำสั่งศาลไม่ได้ แต่ปัจจุบันเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี สังกัดกระทรวงยุติธรรมจึงไม่ใช่เจ้าพนักงานศาล (ตามมาตรา 275 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ราชกิจจานุเบกษา 11 ตุลาคม 2540 ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นหน่วยงานธุรการอิสระของศาลยุติธรรม แต่ไม่ได้กำหนดให้กรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่ม 117 ตอนที่ 103 ก. วันที่ 13 พฤศจิกายน 2543)

ภารกิจประการหนึ่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี คือ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับดังนี้ ศาลจะออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลจัดการยึดทรัพย์สินของจำเลยขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ

การบังคับคดีค่าปรับด้วยการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ ต้องร้องขอให้บังคับคดีภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งหมายถึงคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดและแยกเป็นรายเฉพาะจำเลยแต่ละคนว่าคนใดคดีถึงที่สุดเมื่อใด โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการตามวิธีการบังคับคดีตามขั้นตอนให้ครบถ้วนภายในกำหนด 5 ปีด้วย คือ

1. ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี
2. ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว
3. ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ตามคำสั่งศาล)

สำหรับขั้นตอนการบังคับค่าปรับทางอาญา ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 หมวด 5 (1) การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับกำหนดให้

ข้อ 49/4 ในคดีอาญาซึ่งจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เมื่อศาลส่งหมายบังคับคดีมายังกรมบังคับคดี หรือสำนักงานบังคับคดีจังหวัด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าว ดำเนินการตามหมายบังคับคดีนั้น และให้นำหมวด 2 แห่งระเบียบนี้มาใช้บังคับคดีโดยอนุโลม

ข้อ 49/5 เงินค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี ให้เบิกจากงบประมาณของกรมบังคับคดี

ข้อ 49/6 ถ้าหมายบังคับคดีของศาลมิได้กำหนดผู้นำยึดก็ได้ หรือกำหนดผู้นำยึดก็ได้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการโดยมิชักช้า หากไม่สามารถทำการยึดด้วยประการใด ๆ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานให้ศาลทราบโดยเร็ว

2.7.4 ราชทัณฑ์

ราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการบังคับโทษปรับในขั้นตอนของการกักขังแทนค่าปรับ อันเป็นอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งตามกฎหมาย

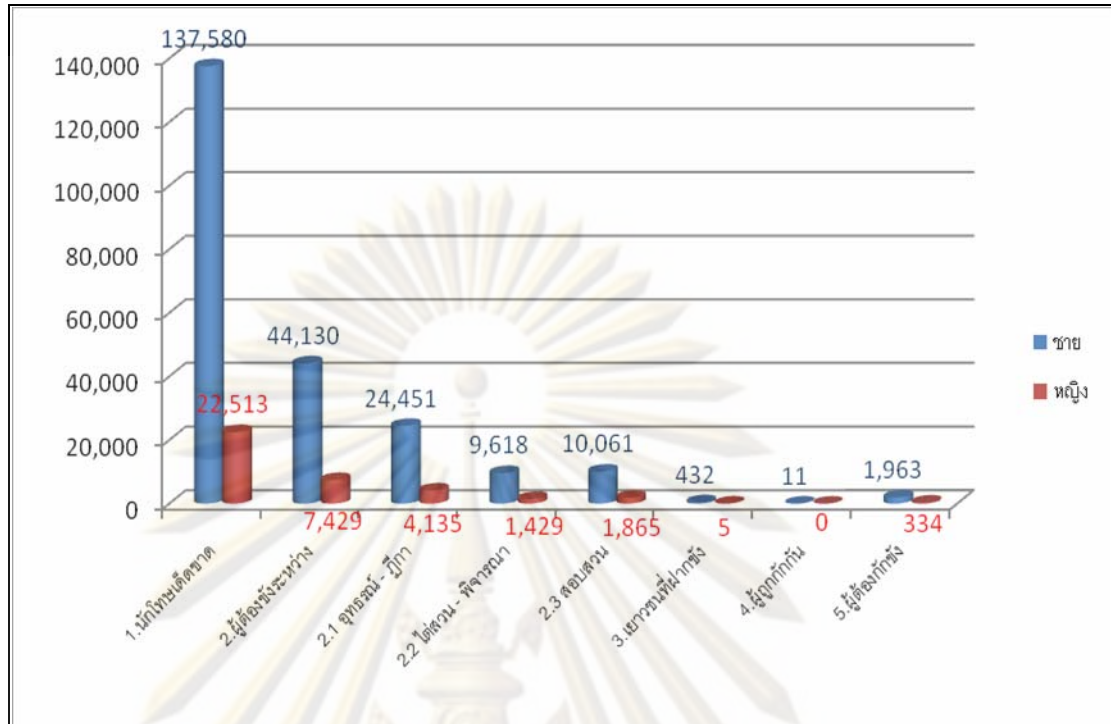
ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษกักขังแทนค่าปรับ เจ้าพนักงานเรือนจำจะดำเนินการกับจำเลยตามคำพิพากษาของศาลตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ การรับตัวจำเลยผู้ต้องโทษ การให้สวัสดิการแก่ผู้ต้องโทษ การรักษาระเบียบวินัย การให้

การศึกษาวิชาสามัญและการฝึกวิชาชีพ การให้ทำงานโดยใช้แรงงานผู้ต้องโทษ การฝึกอบรมจิตใจ และการปล่อยตัว โดยกรณีพิพากษาลงโทษให้กักขังแทนค่าปรับ กฎหมายกำหนดให้กักขังในสถานที่กักขังของกรมราชทัณฑ์ จะกักขังในสถานที่อื่นไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ที่กำหนดให้กักขังในสถานที่ที่ไม่ใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน ซึ่งในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีสถานที่กักขังต่างหากจากเรือนจำ และไม่อาจนำวิธีการกักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้ตัวเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังตามมาตรา 24 วรรคสองมาใช้บังคับกับผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับได้ ทั้งนี้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ความในวรรคสองมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังค่าปรับ”

จากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศมีผู้ต้องโทษกักขังประมาณร้อยละ 1.19 ของจำนวนผู้ต้องโทษ โดยไม่ได้แยกว่าเป็นผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับหรือเป็นผู้ต้องโทษกักขังปกติ

ตารางแสดงจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	120,938	21,399	142,337	74.625
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	38,558	7,200	45,758	23.99
2.1 อุทธรณ์ - ฎีกา	20,809	3,996	24,805	13.00
2.2 ใต้สวน - พิจารณา	8,877	1,363	10,240	5.37
2.3 สอบสวน	8,872	1,841	10,713	5.62
3. เยาวชนที่ฝากขัง	362	5	367	0.19
4. ผู้ถูกกักกัน	14	0	14	0.01
5. ผู้ต้องกักขัง	1,907	354	2,261	1.19
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	161,779	28,958	190,737	100

ที่มา : ระบบข้อมูลผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 1 มีนาคม 2553

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การบังคับโทษปรับในต่างประเทศ

การบังคับโทษปรับในต่างประเทศแบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ คือ การกำหนดโทษปรับเป็นระบบแบบตายตัว (Fixed sum System) ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าปรับแบบพิกัดอัตรา โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ของผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด เช่น รายได้ ความสามารถในการหารายได้ และภาระที่เกิดจากค่าปรับที่มีต่อจำเลย เป็นต้น ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และ การกำหนดปรับที่ไม่กำหนดแน่นอนตายตัว โดยมีทั้งการลงโทษแบบระบบวันปรับ (Day Fine System) โดยอัตราค่าปรับจะกำหนดปริมาณเงินซึ่งจะแปรตามสภาพเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษปรับคิดคำนวณจากรายได้ต่อวันของผู้ต้องโทษแต่ละรายและปริมาณวันปรับที่กำหนดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งเป็นระบบที่นิยมใช้กันมากในกลุ่มประเทศยุโรปและกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย และการลงโทษแบบระบบการปรับเป็นหน่วย (Units-Fine System) โดยผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะต้องจ่ายค่าปรับมากกว่าผู้ที่มีฐานะยากจนในความผิดอย่างเดียวกัน ทำให้การปรับเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นระบบที่ใช้ในประเทศอังกฤษ

3.1 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1.1 การกำหนดโทษปรับ

การกำหนดโทษของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้กฎหมาย คือ U.S. Code Title 18 ในส่วนของ Sentence โดยหลักทั่วไปในการบังคับใช้ตาม U.S. Code นั้น จะใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายสหรัฐฯ เว้นแต่การกระทำความผิดที่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยกระบวนยุติธรรมทหาร (Uniform Code of Military Justice) และกรณีการกระทำของรัฐสภาที่ใช้บังคับเฉพาะแต่ใน District of Columbia ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ¹

¹ 18 U.S.C. 3551 (a) In General. -

Except as otherwise specifically provided, a defendant who has been found guilty of an offense described in any Federal statute, including sections 13 and 1153 of this title, other than an Act of Congress applicable exclusively in the District of Columbia or the Uniform Code of Military Justice, shall be sentenced in accordance with the provisions of this chapter so as to achieve the purposes set forth in subparagraphs (A) through (D) of

ตาม U.S. Code Title 18 ในส่วนของ Sentence ดังกล่าว ได้แยกการกำหนดโทษออกเป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคล (18 U.S.C. 3551(b)) และโทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กร (18 U.S.C. 3551 (c)) ดังนี้

(1) โทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคล ศาลสามารถกำหนดโทษได้ ดังนี้²

- ก. คุมประพฤติ
- ข. ปรับ
- ค. จำคุก

(2) โทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กร ศาลสามารถกำหนดโทษได้เพียงกรณีดังนี้³

- ก. คุมประพฤติ
- ข. ปรับ

section 3553(a)(2) to the extent that they are applicable in light of all the circumstances of the case.

² 18 U.S.C.3551 (b) Individuals. -

An individual found guilty of an offense shall be sentenced, in accordance with the provisions of section 3553, to -

- (1) a term of probation as authorized by subchapter B;
- (2) a fine as authorized by subchapter C; or
- (3) a term of imprisonment as authorized by subchapter D.

A sentence to pay a fine may be imposed in addition to any other sentence. A sanction authorized by section 3554, 3555, or 3556 may be imposed in addition to the sentence required by this subsection.

³ 18 U.S.C.3551 (c) Organizations. -

An organization found guilty of an offense shall be sentenced, in accordance with the provisions of section 3553, to -

- (1) a term of probation as authorized by subchapter B; or
- (2) a fine as authorized by subchapter C.

A sentence to pay a fine may be imposed in addition to a sentence to probation. A sanction authorized by section 3554, 3555, or 3556 may be imposed in addition to the sentence required by this subsection

ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเพิ่มเติมจากคำพิพากษาลงโทษอย่างอื่นได้ทุกกรณี และนอกจากการกำหนดโทษที่ได้กล่าวมา ศาลอาจออกคำสั่งเพิ่มเติมจากคำพิพากษาเดิมเพื่อใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิดทั้งกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลและองค์การ โดยกฎหมายให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งดังต่อไปนี้

1. คำสั่งริบทรัพย์สินทางอาญา (order of criminal forfeiture)

เป็นคำสั่งที่ศาลออกมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดตาม The Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act of 1970 โดยศาลออกคำสั่งเพิ่มเติมให้ริบทรัพย์สินของจำเลยและให้ตกเป็นของแผ่นดิน โดยการริบทรัพย์สินตามมาตรานี้จะออกคำสั่งริบทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิด

2. คำสั่งแจ้งแก่ผู้เสียหาย (order of notice to victims)

ในการออกคำพิพากษาลงโทษจำเลย ซึ่งได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงหรือการกระทำโดยเจตนาฉ้อฉลอื่นๆ นอกจากการกำหนดโทษโดยทั่วไปแล้ว ศาลอาจออกคำสั่งเพิ่มเติมให้จำเลยได้แจ้งคำพิพากษาดังกล่าวพร้อมเหตุผลและอธิบายวิธีการกระทำความผิดแก่ผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปได้ทราบ สำหรับวิธีการแจ้งนั้นอาจกระทำได้โดยทางไปรษณีย์ การโฆษณาในพื้นที่ที่ศาลกำหนด หรือผ่านสื่อโฆษณาตามที่ศาลกำหนด หรือวิธีการอื่นใดที่เหมาะสม ในการพิจารณาตัดสินว่าจะกำหนดให้จำเลยต้องส่งการแจ้งดังกล่าวหรือไม่ ศาลจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ประกอบ อาทิเช่น สภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของอาชญากรรม ประวัติของจำเลย วัตถุประสงค์ของการลงโทษ ความเสียหายที่เกิดขึ้น การเยียวยาความเสียหาย รวมถึงนโยบายทางอาญา เป็นต้น โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดให้จำเลยเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการแจ้ง แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ⁴

⁴ 18 U.S.C. 3555 The court, in imposing a sentence on a defendant who has been found guilty of an offense involving fraud or other intentionally deceptive practices, may order, in addition to the sentence that is imposed pursuant to the provisions of section 3551, that the defendant give reasonable notice and explanation of the conviction, in such form as the court may approve, to the victims of the offense. The notice may be ordered to be given by mail, by advertising in designated areas or through designated media, or by other appropriate means. In determining whether to require the defendant to give such notice, the court shall consider the factors set forth in section 3553(a) to the extent that they are applicable and shall consider the cost involved in giving the notice as it relates to the loss caused by the offense, and shall not require the defendant to bear the costs of notice in excess of \$20,000

3. คำสั่งให้คืนทรัพย์สิน (order of restitution)

นอกจากการออกคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว ศาลอาจออกคำสั่งให้จำเลยคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายด้วยก็ได้ ตามกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติ⁵

ในส่วนของการโทษปรับนั้น ศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้ดังนี้

(1) กรณีบุคคล⁶

บุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาจถูกศาลลงโทษให้ชำระค่าปรับได้ไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้

- (1) ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายสำหรับความผิดนั้น
- (2) ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้สำหรับการปรับแบบทางเลือก⁷
- (3) กรณีความผิดอาญาโทษรุนแรงมาก (felony) ไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ

⁵ 18 U.S.C. 3556 The court, in imposing a sentence on a defendant who has been found guilty of an offense shall order restitution in accordance with section 3663A, and may order restitution in accordance with section 3663. The procedures under section 3664 shall apply to all orders of restitution under this section

⁶ 18 U.S.C. 3571 (b) Fines for Individuals. -

Except as provided in subsection (e) of this section, an individual who has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of -

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
- (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
- (3) for a felony, not more than \$250,000;
- (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$250,000;
- (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$100,000;
- (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more than \$5,000; or
- (7) for an infraction, not more than \$5,000.

⁷ หมายถึง กรณีหากจำเลยได้รับประโยชน์ทางการเงินจากการกระทำความผิด หรือหากความผิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายประโยชน์ทางการเงินต่อบุคคลใดที่มีใช้จำเลย จำเลยอาจถูกปรับไม่เกินกว่า 2 เท่าของจำนวนเงินที่ได้รับ หรือ 2 เท่าของจำนวนเงินที่ต้องสูญเสียไป

- (4) กรณีความผิดอาญาโทษรุนแรงปานกลาง (misdemeanor) ที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- (5) กรณีความผิด misdemeanor Class A ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกินกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- (6) กรณีความผิด misdemeanor Class B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- (7) กรณีความผิดอันเกิดจากการละเมิดไม่เกินกว่า 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ

(2) กรณีองค์การ⁸

องค์การซึ่งถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิด อาจถูกศาลลงโทษให้ชำระค่าปรับไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้

- (1) ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายสำหรับความผิดนั้น
- (2) ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้สำหรับการปรับแบบทางเลือก
- (3) กรณีความผิดอาญาโทษรุนแรงมาก (felony) ไม่เกินกว่า 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- (4) กรณีความผิดอาญาโทษรุนแรงปานกลาง (misdemeanor) ที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกิน 500,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- (5) กรณีความผิด misdemeanor Class B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกินกว่า 200,000 ดอลลาร์สหรัฐ

⁸ 18 U.S.C. 3571 (c)) Fines for Organizations. –

Except as provided in subsection (e) of this section, an organization that has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of –

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
- (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
- (3) for a felony, not more than \$500,000;
- (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$500,000;
- (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$200,000;
- (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more than \$10,000; and
- (7) for an infraction, not more than \$10,000.

- (6) กรณีความผิด misdemeanor Class B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกินกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- (7) กรณีความผิดอันเกิดจากการละเมิดไม่เกินกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ

การกำหนดโทษปรับดังกล่าว หากกฎหมายที่กำหนดความผิดมิได้ระบุอัตราค่าปรับไว้ หรือระบุอัตราค่าปรับไว้ต่ำกว่าบทบัญญัติตามกฎหมายนี้ ก็ให้ศาลบังคับชำระค่าปรับได้ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้น⁹

จะเห็นได้ว่า การกำหนดอัตราค่าปรับดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum System) ซึ่งศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันด้วยระบบพิกัตอัตรา โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าปรับที่จะบังคับเข้ากับจำเลย ระยะเวลาการชำระ และวิธีการชำระ ทั้งนี้ศาลจะต้องพิจารณาภายใต้ปัจจัยต่างๆ (18 U.S.C. 3572 (a)) ดังต่อไปนี้¹⁰

⁹ 8 U.S.C. 3571 (e) Special Rule for Lower Fine Specified in Substantive Provision.

If a law setting forth an offense specifies no fine or a fine that is lower than the fine otherwise applicable under this section and such law, by specific reference, exempts the offense from the applicability of the fine otherwise applicable under this section, the defendant may not be fined more than the amount specified in the law setting forth the offense.

¹⁰ 18 U.S.C. 3572 (a) Factors to Be Considered. –

In determining whether to impose a fine, and the amount, time for payment, and method of payment of a fine, the court shall consider, in addition to the factors set forth in section 3553(a) –

- (1) the defendant's income, earning capacity, and financial resources;
- (2) the burden that the fine will impose upon the defendant, any person who is financially dependent on the defendant, or any other person (including a government) that would be responsible for the welfare of any person financially dependent on the defendant, relative to the burden that alternative punishments would impose;
- (3) any pecuniary loss inflicted upon others as a result of the offense;
- (4) whether restitution is ordered or made and the amount of such restitution;
- (5) the need to deprive the defendant of illegally obtained gains from the offense;

- (1) รายได้ ความสามารถในการหารายได้และแหล่งเงินได้ของจำเลย
- (2) ภาระที่เกิดจากค่าปรับที่มีต่อจำเลย บุคคลซึ่งต้องพึ่งพาจำเลยด้านการเงิน หรือบุคคลอื่นใด (รวมทั้งรัฐ) ที่ต้องรับผิดชอบต่อสวัสดิการของบุคคลซึ่งต้องพึ่งพาจำเลยด้านการเงิน รวมทั้งภาระที่เกิดจากการลงโทษที่เป็นทางเลือกอื่น
- (3) การสูญเสียทางการเงินที่เกิดจากผู้อื่นอันเนื่องมาจากความผิดนั้น
- (4) มีการออกคำสั่งให้คืนทรัพย์สิน หรือมีการคืนทรัพย์สินหรือไม่ รวมทั้งจำนวนทรัพย์สินที่คืนด้วย
- (5) ความจำเป็นในการยึดคืนทรัพย์สินที่จำเลยได้มาจากการกระทำ ความผิดนั้น
- (6) ค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะรัฐจะต้องเสียไป (พิจารณาประกอบกับการลงโทษจำคุก การปล่อยตัวและการคุมประพฤติ)
- (7) จำเลยสามารถผลักภาระเรื่องค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้บริภคหรือบุคคลอื่นใดได้หรือไม่
- (8) หากจำเลยเป็นองค์การต้องพิจารณาถึงขนาดขององค์การและมาตรการที่ออกโดยองค์การเพื่อลงโทษทางวินัยต่อเจ้าหน้าที่ กรรมการลูกจ้างหรือตัวแทนขององค์การที่รับผิดชอบต่อความผิดนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นขึ้นอีก

นอกจากนั้น การลงโทษปรับศาลจะต้องกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมโดยไม่ทำลายความสามารถในการคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายของจำเลย¹¹ และคำพิพากษาลงโทษปรับให้ถือว่า

(6) the expected costs to the government of any imprisonment, supervised release, or probation component of the sentence;

(7) whether the defendant can pass on to consumers or other persons the expense of the fine; and

(8) if the defendant is an organization, the size of the organization and any measure taken by the organization to discipline any officer, director, employee, or agent of the organization responsible for the offense and to prevent a recurrence of such an offense.

¹¹ 18 U.S.C. 3572 (b) Fine Not to Impair Ability to Make Restitution. –

If, as a result of a conviction, the defendant has the obligation to make restitution to a victim of the offense, other than the United States, the court shall impose a fine or other monetary penalty only to the extent that such fine or penalty will not impair the ability of the defendant to make restitution.

เป็นที่สุด¹² โดยจำเลยผู้ต้องโทษจะต้องทำการชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับจากมีคำพิพากษาศาล¹³

สำหรับระยะเวลาและวิธีการชำระค่าปรับนั้น ได้บัญญัติไว้เป็นหลักทั่วไปดังนี้¹⁴

(1) ผู้ที่ถูกพิพากษาลงโทษปรับ รวมทั้งการให้คืนทรัพย์สิน จะต้องชำระค่าปรับแก่ศาลในทันที เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจกำหนดวันชำระหรือ

¹² 18 U.S.C. 3572 (c) Effect of Finality of Judgment. –

Notwithstanding the fact that a sentence to pay a fine can subsequently be –

(1) modified or remitted under section 3573;

(2) corrected under rule 35 of the Federal Rules of Criminal Procedure and section 3742; or

(3) appealed and modified under section 3742;

a judgment that includes such a sentence is a final judgment for all other purposes.

¹³ 18 U.S.C. 3752 (h) Delinquency. –

A fine or payment of restitution is delinquent if a payment is more than 30 days late.

¹⁴ 18 U.S.C. 3572 (d) Time, Method of Payment, and Related Items. –

(1) A person sentenced to pay a fine or other monetary penalty, including restitution, shall make such payment immediately, unless, in the interest of justice, the court provides for payment on a date certain or in installments. If the court provides for payment in installments, the installments shall be in equal monthly payments over the period provided by the court, unless the court establishes another schedule.

(2) If the judgment, or, in the case of a restitution order, the order, permits other than immediate payment, the length of time over which scheduled payments will be made shall be set by the court, but shall be the shortest time in which full payment can reasonably be made.

(3) A judgment for a fine which permits payments in installments shall include a requirement that the defendant will notify the court of any material change in the defendant's economic circumstances that might affect the defendant's ability to pay the fine. Upon receipt of such notice the court may, on its own motion or the motion of any party, adjust the payment schedule, or require immediate payment in full, as the interests of justice require.

กำหนดให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดได้ โดยหากศาลกำหนดให้ผ่อนชำระเป็นงวด จำนวนเงินในแต่ละงวดทุกเดือนจะต้องเท่ากันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เว้นแต่ศาลจะเห็นเป็นอย่างอื่น

(2) ในกรณีมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สิน (order of restitution) หากศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอนุญาตให้กระทำการอื่นก่อนการคืนทรัพย์สินโดยทันที ระยะเวลาในการคืนทรัพย์สินจะต้องถูกกำหนดโดยศาล แต่ต้องเป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุดที่การคืนทรัพย์สินทั้งหมดสามารถกระทำได้อย่างสมเหตุสมผล

(3) กรณีการผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดนั้น จะต้องมียกข้อกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ศาลทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานะทางการเงินของตน ซึ่งหากศาลได้รับการแจ้งดังกล่าวเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจปรับเปลี่ยนตารางการผ่อนชำระค่าปรับ หรืออาจกำหนดให้ชำระค่าปรับเต็มจำนวนโดยทันทีก็ได้ ทั้งนี้ตามศาลเห็นสมควร

และไม่ว่ากรณีใดหากคำพิพากษาลงโทษปรับได้ถูกระงับไว้ ศาลอาจพิจารณาออกคำสั่งให้จำเลยวางหลักประกันต่าง ๆ ดังนี้¹⁵

(1) กำหนดให้จำเลยฝากเงินค่าปรับที่ถึงกำหนดไว้ที่ฝ่ายทะเบียนของศาล หรือ

(2) กำหนดให้จำเลยออกพันธบัตรหรือหลักประกันอื่น เพื่อเป็นประกันต่อการชำระค่าปรับ หรือ

(3) ห้ามมิให้จำเลยใช้หรือจำหน่ายโอนทรัพย์สิน

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น การบังคับใช้โทษปรับในประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีวิธีการเยียวยาให้แก่จำเลยที่ไม่อาจชำระค่าปรับได้หลังจากที่ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่แล้ว โดยศาลอาจกระทำดังต่อไปนี้¹⁶

¹⁵ 18 U.S.C. 3572 (g) Security for Stayed Fine. –

If a sentence imposing a fine is stayed, the court shall, absent exceptional circumstances (as determined by the court) –

(1) require the defendant to deposit, in the registry of the district court, any amount of the fine that is due;

(2) require the defendant to provide a bond or other security to ensure payment of the fine; or

(3) restrain the defendant from transferring or dissipating assets.

¹⁶ 18 U.S.C. 3573 Petition of the Government for modification or remission

Upon petition of the Government showing that reasonable efforts to collect a fine or assessment are not likely to be effective, the court may, in the interest of justice –

- (1) ยกหนี้ให้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของค่าปรับที่ยังมิได้ชำระต่อศาล รวมทั้งดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ
- (2) เลื่อนการชำระค่าปรับออกไป
- (3) ขยายเวลาจากที่กำหนดหรือจากตารางการผ่อนชำระที่ศาลกำหนดไว้ที่แรก

หากเป็นกรณีที่จำเลยมีเจตนาไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับเพิ่มเติมโดยกำหนดค่าปรับได้ไม่เกิน 2 เท่าของจำนวนค่าปรับที่ยังคงค้างชำระอยู่ หรือไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือศาลอาจลงโทษจำคุกจำเลย แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งปรับทั้งจำคุก¹⁷

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้โทษปรับตามที่กำหนดใน Model Penal Code ซึ่งบัญญัติโดยสถาบันกฎหมายอเมริกา (The American Law Institute) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การลงโทษปรับที่ไม่เหมาะสม จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมและพฤติการณ์ของอาชญากรรม ตลอดจนประวัติและลักษณะนิสัยของจำเลยประกอบด้วย เพื่อบ่งชี้ว่าการลงโทษปรับมีประสิทธิผลเพียงพอต่อการป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นในสังคมได้เพียงใด
2. การลงโทษปรับเพิ่มเติมโดยควบคู่ไปกับการลงโทษจำคุกหรือการคุมประพฤติ เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยมีเจตนามุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางการ

-
- (1) remit all or part of the unpaid portion of the fine or special assessment, including interest and penalties;
 - (2) defer payment of the fine or special assessment to a date certain or pursuant to an installment schedule; or
 - (3) extend a date certain or an installment schedule previously ordered.

A petition under this subsection shall be filed in the court in which sentence was originally imposed, unless the court transfers jurisdiction to another court. This section shall apply to all fines and assessments irrespective of the date of imposition

¹⁷ 18 U.S.C. 3615 Whoever, having been sentenced to pay a fine, willfully fails to pay the fine, shall be fined not more than twice the amount of the unpaid balance of the fine or \$10,000, whichever is greater, imprisoned not more than one year, or both

เงินจากการประกอบอาชญากรรมนั้น หรือเป็นกรณีที่ศาลมุ่งประสงค์จะใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อปราบปรามหรือยับยั้งอาชญากรรมและแก้ไขที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง

3. การลงโทษปรับจะต้องคำนึงถึงหลักความสามารถในการชำระค่าปรับของจำเลยและโทษปรับนั้นจะต้องไม่เป็นการปิดกั้นจำเลยจากการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

4. การกำหนดจำนวนเงินค่าปรับและวิธีการชำระค่าปรับ ศาลจะต้องคำนึงถึงฐานะและความเป็นอยู่ของจำเลยประกอบด้วย

5. รัฐจะต้องให้ประโยชน์แก่จำเลยผู้ที่มีความตั้งใจจริงที่จะชำระค่าปรับ โดยการผ่อนปรนกฎระเบียบบางข้อและลงโทษผู้ตั้งใจไม่ชำระค่าปรับอย่างเด็ดขาด

นอกจากโทษปรับแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีมาตรการเสริมโทษปรับซึ่งส่วนมากจะนำมาใช้กับกรณีความผิดอาญาโทษรุนแรงปานกลาง (misdemeanor) มาตรการต่างๆ ได้แก่ การคุมประพฤติแบบเข้ม (Intensive Probation) การทำงานบริการสังคม (Community Service) การใช้ค่ายทหาร (Boot Camp) การกักขังในบ้านโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring) ศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก (Diversion Center) บ้านกึ่งวิถี (Half-way House) และการชดเชยความเสียหาย (Restitution)

1) การคุมประพฤติแบบเข้ม (Intensive Supervision Probation: ISP) เป็นมาตรการที่พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 80 โดยมี วัตถุประสงค์เบื้องต้นที่จะเสริมสร้างการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและความปลอดภัยสาธารณะด้วยการให้มีการติดต่อบปะกัณระหว่างพนักงานคุมประพฤติกับผู้ถูกคุมประพฤติ แต่วัตถุประสงค์ของโปรแกรมในปัจจุบัน มุ่งลดต้นทุนและแก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมในแง่ที่ว่าผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกจำคุก จึงยังมีโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว มีโอกาสทำงานและไม่ถูกตราหน้าจากสังคม แต่ผู้กระทำความผิดก็ยังถือว่าถูกข่มขู่ยับยั้งไม่ให้กระทำความผิดอีก เพราะต้องอยู่ภายใต้การดูแล สอดส่องอย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่

2) การคุมประพฤติแบบทำให้ตกใจกลัว (shock probation, shock incarceration) และ การใช้ค่ายทหาร (boot camps) หมายถึงการจำคุกในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก่อนที่จะมีการคุมประพฤติ โดยหวังว่าประสบการณ์จากการถูกจำคุกจะช่วยข่มขู่ยับยั้งไม่ให้กระทำความผิดอีกในอนาคต ซึ่งมีหลายรูปแบบและมีหลายชื่อ เช่น การลงโทษแบบแยกส่วน (split sentence) การใช้ค่ายทหาร เป็นต้น กลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนผู้กระทำความผิดที่ไม่มีประวัติการถูก

จำคุกมาก่อน ส่วน Shock probation คือ การลงโทษจำคุกเป็นระยะเวลาสั้น (the shock) หลังจากนั้นปล่อยตัวแล้วส่งไปคุมประพฤติ

3) การกักขังในบ้าน (house arrest) เป็นวิธีการระบายนความแอดัดในเรือนจำ วิธีปฏิบัติของมาตรการนี้อาจแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดถูกจำกัดเสรีภาพอยู่ภายในบ้านในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งอาจเป็นตลอด 24 ชั่วโมงหรือเฉพาะเวลากลางคืน บางรัฐอาจกำหนดให้ต้องรวมในโปรแกรมพิเศษอื่น ๆ¹⁸ เช่น ให้มีงานทำ ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ฝึกทักษะชีวิตอื่น ๆ ทำงานบริการสังคม ทั้งนี้ จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลสอดส่อง เช่น ในรัฐฟลอริดากำหนดว่า เจ้าหน้าที่จะไปพบเดือนละอย่างน้อย 28 ครั้ง ถ้าไปแล้วไม่พบผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่จะรายงานต่อศาล

4) การสอดส่องโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) เป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ได้ตั้งแต่ ในช่วงการประกันตัวก่อนฟ้องจนถึงการพักการลงโทษ โดยใช้ร่วมกับการกักขังในบ้าน มีใช้แพร่หลายในหลายมลรัฐ ซึ่งระบบจะประกอบด้วย คอมพิวเตอร์ ควบคุมและอุปกรณ์ส่งสัญญาณซึ่งติดตั้งไว้ที่ตัวผู้กระทำความผิด (ข้อมือ/ข้อเท้า)

5) การชดเชยความเสียหาย (restitution) หมายถึงการให้ผู้กระทำความผิดคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่เสียหายให้แก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นโทษระดับกลางที่ใช้กันแพร่หลาย เพราะเป็นการให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงออกซึ่งความสำนึกผิด มักจะใช้เป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติ หรือการพักการลงโทษ หรือใช้เป็นมาตรการการกัณฑ์รองคดี (diversion) วิธีการนี้มีประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ มีความรุนแรงน้อย มีมนุษยธรรม ช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นประโยชน์ต่อระบบ ช่วยลดความต้องการแก้แค้นของผู้เสียหายและผู้เสียหายได้รับการเยียวยา

6) การทำงานบริการสังคม (community service) เป็นการชดเชยความเสียหายในเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ ให้ผู้กระทำความผิดชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดให้สังคมด้วยการทำงานให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ โดยไม่รับค่าตอบแทน โทษระดับกลางรูปแบบนี้มีลักษณะทั้งในเชิงลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ลักษณะในเชิงลงโทษคือเป็นการจำกัดเวลาและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดไว้จนกว่าจะทำงานเสร็จ ส่วนลักษณะของการแก้ไขฟื้นฟู คือ เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้ทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ สร้างความเคารพตนเอง ลดความแปลกแยกจากสังคม ซึ่งในที่สุดแล้วสังคมจะได้รับประโยชน์ด้วย วิธีการนี้ศาลสามารถใช้เป็นทางเลือกในการชดเชยความเสียหายสำหรับผู้กระทำความผิดที่ยากจนหรือที่มีฐานะร่ำรวยมาก

¹⁸ Paul F. Cromwell and Rolando v. del Carmen, Community-based Corrections, 4th edition, (Belmont, CA : Wadsworth Publishing Company, 1999), pp.256-260.

จนกระทั่งการกำหนดให้ชดเชยค่าเสียหายด้วยเงินไม่มีผลทั้งในเชิงลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

7) บ้านกึ่งวิถี (*half-way house*) และศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก (*diversion center*) บางครั้งเรียกว่าศูนย์แก้ไขฟื้นฟูในชุมชนหรือศูนย์กักขังในชุมชน ซึ่งหมายถึง สถานที่ที่ใช้ควบคุมผู้ถูกคุมประพฤติหรือพักการลงโทษ โดยมีลักษณะเป็นที่พัก ผู้กระทำผิดจะออกไปเฉพาะเวลาทำงาน เรียนหรือทำกิจกรรมอื่นระหว่างที่อยู่ในสถานที่ที่จะต้องทำงาน ทำงานบริการสังคมหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนด

3.1.1.2 การบังคับชำระค่าปรับ

สำหรับการบังคับคดีในหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นหนี้เงินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับแห่งรัฐว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ปี 2006 (*Federal Rules of Civil Procedure 2006*)²⁵ ข้อที่ 69 (a) ซึ่ง บัญญัติว่า

“กระบวนการบังคับตามคำพิพากษาสำหรับหนี้เงินจะต้องออกหมายบังคับคดี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

กระบวนการที่เป็นการส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการบังคับตามคำพิพากษา และกระบวนการในการบังคับคดีจะต้องเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติและกระบวนการของมลรัฐที่ศาลนั้นๆ ตั้งอยู่ในขณะดำเนินการ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายขยายเขตอำนาจออกไป

ในการดำเนินการตามคำพิพากษาหรือการบังคับคดีนั้นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือผู้มีส่วนได้เสียที่ปรากฏหลักฐานอาจเรียกให้บุคคลอื่น รวมถึงลูกหนี้ตามคำพิพากษาเปิดเผยรายละเอียดด้วยวิธีการตามกฎหมายฉบับนี้หรือตามแนวทางปฏิบัติของมลรัฐที่ศาลนั้นตั้งอยู่”

จากบทบัญญัติข้อ 69 (a) จะเห็นได้ว่าการบังคับคดีในหนี้เงินนั้นศาลสหรัฐฯ จะต้องบังคับคดีโดยการออกหมายบังคับคดี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น¹⁹ ซึ่งในกรณีที่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นนั้นมักจะเป็นกรณีที่การเยียวยาด้วยเงินนั้นไม่เพียงพอ

¹⁹ Federal Procedural Forms, Chapter 28. Enforcement of Judgments IV. Enforcement of Money Judgments by Execution or Judicial Sale □ 28:28. Writ of Execution--in general, 2006.

การออกหมายบังคับคดีนั้น จะต้องออกโดยศาลที่ออกคำพิพากษาหรือศาลที่รับคำพิพากษานั้นไว้ ในกรณีที่มีการบังคับคดีนอกท้องที่ โดยปกติหมายบังคับคดีจะออกโดยเสมียนศาลโดยคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิตามกฎหมายที่จะตั้งข้อสังเกตและเข้าฟังการพิจารณาก่อนการออกหมายบังคับคดี ทั้งนี้ หากไม่มีการดำเนินการตามบทบัญญัติเหล่านั้นอาจส่งผลให้กระบวนการหลังจากนั้นตกเป็นโมฆะหรือโมฆะได้

นอกจากนั้น บุคคลซึ่งสามารถดำเนินการยึดทรัพย์ได้นั้น จะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายซึ่งได้รับหมายบังคับคดีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่มีอำนาจในการยึดหรือขายทรัพย์สินนอกท้องที่ของตนเอง เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น นอกจากนี้ ยังมีหลักว่า เอกชนไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือทนายก็ไม่ใช่อำนาจในการดำเนินการบังคับคดีด้วยตนเองแต่อย่างใด

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ไม่ได้มีการแยกหน่วยงานทางแพ่งออกจากหน่วยงานทางอาญาออกจากกันอย่างเด็ดขาด ดังนั้น หน่วยงานทั้งในระดับสหรัฐ (Federal) และในระดับมลรัฐต่างก็มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการทั้งทางแพ่งและทางอาญา เช่น มีทั้งอำนาจสืบสวนสอบสวน จับกุม ซึ่งเป็นอำนาจในทางอาญาและในขณะเดียวกันก็มีอำนาจยึดทรัพย์หรือขายทอดตลาดทรัพย์ ซึ่งเป็นอำนาจทางแพ่งอีกด้วย โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทั้งระดับสหรัฐ และระดับมลรัฐดังกล่าวก็ล้วนมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Public Officer) ทั้งสิ้น ไม่ได้มีสถานะเป็นลูกจ้างของท้องถิ่นที่ประจำอยู่แต่อย่างใด²⁰

นอกจากนั้นสถานะความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นยังขยายไปถึงผู้ช่วย (Deputies of US Marshal หรือ Deputies of Sheriff) ซึ่งเป็นเพียงลูกจ้างของ US Marshal หรือ Sheriff อีกด้วย²¹

ในระดับสหรัฐฯ หน่วยงานที่ทำหน้าที่บังคับการตามกฎหมายก็คือ United States Marshal โดย US Marshal แต่ละคนจะได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีแห่ง

²⁰ Kimberly C. Simmons, Illinois Law & Practice, Sheriff and Constables □ 1 Existence and nature of office, June 2006.

²¹ Rachel Kane and Anne M. Payne, Sheriffs, 70 Am. Jur. 2d Sheriffs, Police, and Constables □ 6, May 2006.

สหรัฐอเมริกาและได้รับการรับรองโดยวุฒิสภา โดยส่วนใหญ่บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็น US Marshal จะเป็นผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นนั้น ๆ

ในระดับมลรัฐ ตามธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว Sheriff จะเป็นเจ้าหน้าที่หลักในการบังคับการตามกฎหมายในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น Sheriff จึงมีอำนาจหน้าที่ในทั้งกระบวนการทางแพ่งและทางอาญา เช่น การสืบสวนสอบสวน การจับกุม หรือแม้กระทั่งการขนย้ายนักโทษ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ ได้มีการจัดตั้งตำรวจท้องถิ่นขึ้นมาส่งผลทำให้เกิดการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของ Sheriff และอำนาจหน้าที่ของตำรวจออกจากกัน

ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น Sheriff สามารถใช้ดุลพินิจเลือกหนทางและวิธีการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่บรรลุเป้าหมายได้ โดยอาจจะเป็นการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น การแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะให้มีอำนาจพิเศษขึ้นตรงต่อตัว Sheriff เอง หรือแม้แต่การจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจดังกล่าวนี้ต้องอยู่ภายในกรอบของบทบัญญัติของกฎหมายด้วย

โดยทั่วไป Sheriff จะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามหมายของศาล เว้นแต่จะมีบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมายโดยตรง เมื่อได้รับหมายของศาลแล้ว Sheriff จะมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามคำสั่งในหมายนั้นอย่างรวดเร็ว

โดยปกติหน้าที่ของ Sheriff ในการปฏิบัติตามหมายจะต้องชัดเจน และเป็นไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และอาจจะถูกลงโทษอย่างรุนแรงหากไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงไปได้ เช่น ในกฎหมายบางฉบับ Sheriff อาจจะมีควมรับผิดชอบในจำนวนเงินทั้งหมดในการบังคับคดีนั้น ๆ หากพวกเขายึดทรัพย์สินไม่สำเร็จหรือปฏิเสธการยึดทรัพย์สิน

ในบางกรณีที่เกิดปัญหาอำนาจของ US Marshal กับ Sheriff ทับซ้อนกัน เช่น บางครั้งอาจจะมีการยึดทรัพย์สินขึ้นเดียวกัน ดังนี้ เป็นหน้าที่ของ Sheriff ที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลท้องถิ่นนั้นให้ออกคำสั่งคุ้มครองการยึด หรืออาจยื่นคำร้องต่อศาลสหรัฐฯ ให้เพิกถอนอำนาจของ US Marshal

3.1.2 ประเทศอังกฤษ

3.1.2.1 การกำหนดโทษปรับ

เดิมกฎหมายอังกฤษแบ่งประเภทความผิดออกเป็นสามประเภท คือ ความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) ความผิด misdemeanours และ petty offences ต่อมาถูกยกเลิกไป และมาแบ่งเป็นประเภทความผิดโดยถือตามวิธีพิจารณาโดยแยกเป็นความผิดที่ต้องพิจารณาในศาล Crown Court และมีคณะลูกขุนเป็นผู้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่เรียกว่า offences triable only indictment กับความผิดที่พิจารณาโดยรวบรัด โดยศาล magistrate เรียกว่า offences triable summarily และประเภทที่สามารถพิจารณาโดยรวบรัดหรือโดย indictment ก็ได้ (offences triable either way) และมีการแบ่งความผิด อีกลักษณะหนึ่ง โดยแบ่งตาม Criminal Act 1967 โดยแยกเป็น ความผิดที่อาจจับได้โดยไม่มีหมายจับ arrestable offences และความผิดที่ไม่อาจจับได้โดยไม่มีหมายจับถ้าไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้า (nonarrestable offences)

ในปัจจุบัน กฎหมายอังกฤษกำหนดความผิดไว้โดยกฎหมายลายลักษณ์อักษร (statutory offences) โดยมีกฎหมายบัญญัติว่าด้วยความผิดอาญาโดยเฉพาะ เช่น the Criminal Act 1967 the Criminal law Act 1977, the Abortion Act 1967, the Crime and Disorder Act 1998, Offences Against the Person Act 1986, Theft Act 1968 และ Theft Act 1978, Sexual Offences Act , 1956, 1967, 1985, 2003, Terrorism Act 2002, Terrorism Act 2006, Anti-Terrorism , Crime and Security Act 2001, เป็นต้น และความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายพิเศษอีกหลายฉบับ เช่น Firearms Act 1968, Drug Trafficking Act 1994, Obscene Publications Act 1959, War Crime Act, 1991, Football Offence Act 1991 ,Police and Criminal Evidence Act 1984 เป็นต้น ซึ่งความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้กำหนดโทษไว้ เพื่อให้ศาลกำหนดโทษบางฐานความผิดเป็นการกำหนดโทษไว้ตายตัว บางฐานความผิดกำหนดอัตราโทษขั้นสูง และบางความผิดกำหนดโทษที่ให้ศาลขั้นต่ำไว้ แต่ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดอัตราโทษขั้นสูง เพื่อเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ที่เรียกว่า กระบวนการกำหนดโทษ (sentencing process) โดยศาลจะกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดและสภาพของตัวผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงเป้าหมายในการลงโทษเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้น กฎหมายอังกฤษจึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์การกำหนดโทษของศาล และอำนาจศาลที่จะกำหนดโทษในแต่ละประเภทความผิดไว้ เพื่อให้ศาลใช้เป็นหลักเกณฑ์การกำหนดโทษ กฎหมายเหล่านี้ ได้แก่ Crime (Sentences) Act 1997, Criminal Justice Act 1967, Criminal Justice Act 1991 และฉบับปัจจุบัน Criminal Justice Act 2003 , Magistrates Court Act

1980, Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000, Children and Young Person Act 1933, 1969 , Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 เป็นต้น

สำหรับการบังคับโทษปรับในประเทศอังกฤษนั้น ศาลสามารถลงโทษปรับกับการกระทำความผิดได้ทุกสถาน โดยระบบการลงโทษปรับของประเทศอังกฤษในปัจจุบันได้พัฒนามาใช้ระบบการปรับเป็นหน่วย (Units - fine system) ซึ่งบัญญัติใช้ครั้งแรกใน The Criminal Justice Act 1991 ซึ่งเป็นระบบที่มีรากฐานมาจากแนวความคิดที่ว่า ผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีสมควรจะต้องจ่ายค่าปรับมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำในความผิดอย่างเดียวกัน และในระบบเดียวกัน” โดยระบบปรับเป็นหน่วยนี้ ศาลแยกความผิดออกเป็น 10 ระดับ โดยแต่ละระดับจะมีอัตราค่าปรับที่เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ โดยการคำนวณจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียไปในแต่ละสัปดาห์²²

หลักการกำหนดค่าปรับของประเทศอังกฤษ ศาลจะคำนึงถึงรายได้ที่แท้จริงโดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิดประกอบกันด้วย และที่สำคัญที่สุดศาลจะต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ประกอบกันเสมอ จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้น้อยจะเสียค่าปรับในอัตราที่ต่ำลงตามส่วน และทำให้การบังคับชำระค่าปรับทำได้อย่างสมเหตุสมผลด้วย โดยศาลจะมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลทางบัญชี รวมทั้งรายได้ของผู้กระทำความผิดเพื่อความแม่นยำในการกำหนดค่าปรับและในการประมาณรายได้เพื่อกำหนดค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละราย ศาลต้องพิจารณาถึงความเป็นจริงของรายได้ในช่วงเวลาที่ผู้ต้องหาต้องจ่ายค่าปรับประกอบกันด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 12 เดือน

เมื่อศาลลงโทษปรับแล้ว โดยหลักผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินมาชำระต่อศาลโดยเงินสดหรือเช็ค โดยศาลจะกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสชำระค่าปรับภายในระยะเวลาอันสมควร หรืออาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้ โดยพิจารณาจากความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด และศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้บังคับค่าปรับจากทรัพย์สินอื่น หรืออาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ซึ่งต้องเป็นเพศเดียวกับผู้ต้องโทษปรับ) เพื่อค้นตัวผู้ต้องโทษปรับ และหากพบเงินในตัวผู้ต้องหาให้นำมาชำระค่าปรับได้ และหากเป็นกรณีผิดนัดชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจสั่งจำคุกหรือกักขังได้ (PCC(S)A2000, s 139 (2)) แต่ผู้ต้องหาต้องมีอายุกว่า 18 ปี แต่ถ้าผู้ต้องหาอายุกว่า 18 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลมีอำนาจใช้การกักขังแทนค่าปรับได้ จะใช้

²² Gary Slapper & David Kelly, English Legal System , 2 nd Edition (London : Cavendish Publishing, 1995),p.76

โทษจำคุกไม่ได้ (PCC(S)A, 2000, s 108) ทั้งนี้ตาม The Power of Criminal Courts Act 1973 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988 ได้ให้อำนาจในการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับได้ในอัตราต่อไปนี้

ตารางการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ

อัตราค่าปรับ	จำนวนการจำคุกแทนค่าปรับ (วัน)
จำนวนไม่เกิน 50 ปอนด์	5 วัน
51 ปอนด์ – 100 ปอนด์	7 วัน
101 ปอนด์ – 400 ปอนด์	14 วัน
401 ปอนด์ – 1,000 ปอนด์	30 วัน
1,001 ปอนด์ – 2,000 ปอนด์	45 วัน
2,001 ปอนด์ – 5,000 ปอนด์	3 เดือน
5,001 ปอนด์ – 10,000 ปอนด์	6 เดือน
10,001 ปอนด์ – 20,000 ปอนด์	12 เดือน
20,001 ปอนด์ – 50,000 ปอนด์	18 เดือน
50,001 ปอนด์ – 100,000 ปอนด์	2 ปี
100,001 ปอนด์ – 250,000 ปอนด์	3 ปี
250,001 ปอนด์ – 1,000,000 ปอนด์	5 ปี
1,000,001 ปอนด์ ขึ้นไป	10 ปี

นอกจากนั้น บทบัญญัติของ The Power of Criminal Courts Act 1973 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988, Section 35 ได้ให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งในกรณีที่เห็นสมควรว่าควรลงโทษปรับแก่บุคคลนั้นเนื่องจากเป็นผู้ขาดความสามารถในการชำระค่าปรับ คำสั่งดังกล่าวได้แก่ คำสั่งให้บริการสังคม คำสั่งให้คุมประพฤติ คำสั่งให้ปล่อยตัวโดยกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ และคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น²³ หรือ The Magistrates Courts Act 1980 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988 Article 82 ได้บัญญัติให้ศาลสามารถออกคำสั่งส่งตัวผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี เข้าไปในสถานพินิจแทนการลงโทษปรับได้ ซึ่งถือเป็นมาตรการคุมประพฤติอย่างหนึ่ง

3.1.2.2 การบังคับชำระค่าปรับ

²³ Ibid. p.140.

ศาลที่มีบทบาทในการบังคับใช้โทษปรับในประเทศอังกฤษ ได้แก่ Magistrates Courts และ Crown Courts จากสถิติพบว่าคดีความผิด 96 % ลื่นสุดลงที่ชั้น Magistrates Courts ทั้งนี้ อำนาจในการพิจารณาคดีของทั้งสองศาลมีความแตกต่างกันดังนี้

Magistrates Courts

Magistrates Courts มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ (Summary offence) และคดีที่มีเขตอำนาจสองศาล (ทั้ง Magistrates Courts และ Crown Courts) พิจารณาคดีโดยไม่ใช้ลูกขุนและมีฐานะเป็นศาลชั้นต้น (คล้ายกับศาลแขวงของไทย) โดย Magistrates Courts มีอำนาจในการลงโทษในคดีความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ คือ ลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่ในกรณีคำพิพากษาลงโทษต่อเนื่องในความผิดนั้น และมีอำนาจในการลงโทษปรับได้ไม่เกิน 1,000 ปอนด์ และสำหรับความผิดที่มีเขตอำนาจศาลสองศาล มีอำนาจในการลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่ในกรณีมีคำพิพากษาลงโทษต่อเนื่องในความผิดนั้น แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 12 เดือนและมีอำนาจในการลงโทษปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ (The Magistrates Courts act 1980 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1991)

ภายใต้อำนาจการบังคับโทษปรับดังกล่าว The Magistrates Courts Act 1980 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988, Article 85 บัญญัติให้อำนาจศาลในการลดค่าปรับได้แต่ต้องกระทำหลังจากเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ในกรณีที่ค่าปรับได้ถูกกำหนดไว้ในคำพิพากษา ศาลอาจลดค่าปรับลงทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควร
2. ในกรณีที่ค่าปรับลงทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหลังจากได้มีคำพิพากษากำหนดโทษจำคุกแทนค่าปรับแล้ว ศาลจะต้องลดระยะเวลาการจำคุกลงเป็นจำนวนที่ได้สัดส่วนกัน โดยการลดระยะเวลาจำคุกลงให้เท่ากับจำนวนค่าปรับที่ได้ถูกลดลงไป
3. ในการคำนวณการลดระยะเวลาการจำคุกตามข้อ 2 จะต้องไม่นำเอาเศษของวันมาคำนวณด้วย
4. ค่าปรับที่ลดลงตามมาตรานี้ ไม่รวมถึงจำนวนเงินอื่นใดที่ศาลสั่งให้ชำระตามคำพิพากษาลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์การชดใช้ค่าเสียหายหรือสิ่งอื่นใด

Crown Courts

Crown Courts เป็นศาลชั้นสูงมีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดร้ายแรง ใช้วิธีพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนจำนวน 12 คน และมีอำนาจครอบคลุมการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษและเวลส์ โดยความผิดที่พิจารณาในชั้น Crown Courts แบ่ง ออกเป็น 4 ชั้นตามความสำคัญของคดีดังนี้²⁴

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ความผิดต่อความมั่นคง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นและ ความผิดตามพระราชบัญญัติการป้องกันความลับของทางราชการ

ลำดับที่ 2 ได้แก่ ความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ความผิดฐาน ฆ่าทารก ความผิดฐานทำแท้ง ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานโจรสลัดและจลาจล

ลำดับที่ 3 ได้แก่ ความผิดที่ไม่อุกฉกรรจ์ ซึ่งไม่อยู่ในลำดับที่ 1 และ 2

ลำดับที่ 4 ได้แก่ ความผิดที่ไม่อุกฉกรรจ์ เช่น ความผิดฐานกระทำโดย ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถาน และความผิด เกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา

การกำหนดอัตราค่าปรับ

1. โทษปรับในคดีที่พิจารณาแบบ summary นั้น ส่วนใหญ่จะเป็น ความผิดที่กำหนดอัตราค่าปรับไว้ในแต่ละความผิด แต่อัตราค่าปรับที่กำหนดดังกล่าวไม่ สอดคล้องกับค่าของเงินที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอัตราเงินเฟ้อในแต่ละประเทศ ดังนั้น กฎหมาย อังกฤษจึงเปลี่ยนระบบการลงโทษปรับ ใน ค.ศ. 1982 อังกฤษได้ปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนด อัตราค่าปรับเป็นระดับชั้นโทษปรับ (Standard scale) เพื่อใช้กับความผิดที่ พิจารณาแบบ summary trial ซึ่งแต่ละระดับชั้นโทษปรับนั้น จะกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงไว้ ซึ่งอัตราดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมของอังกฤษ (Home Office) สามารถปรับเพิ่มหรือลดลงได้ ก่อนปี ค.ศ. 1997 ระดับโทษปรับขั้นสูงแต่ละชั้น มีดังนี้

ระดับ 1	200	ปอนด์
ระดับ 2	500	ปอนด์
ระดับ 3	1,000	ปอนด์
ระดับ 4	2,500	ปอนด์
ระดับ 5	5,000	ปอนด์

²⁴ สุนัย มโนมัยอุดม ระบบกฎหมายอังกฤษ (กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์ 2531) , หน้า 174.

ต่อมาได้มีการนำเสนอแนวทางการกำหนดอัตราโทษปรับใหม่ตาม The Criminal Justice Act 1991 โดย Magistrate courts จะต้องกำหนดระดับความร้ายแรงของความผิดที่จำเลยกระทำลงว่ามีความร้ายแรงในระดับใด และจึงบวกราคาของระดับดังกล่าวด้วยรายรับของจำเลย โดยการประเมินรายได้

ดังนั้น โทษปรับจึงแปรผันตามฐานะของผู้กระทำ หากเป็นผู้ยากจน จะถูกปรับเป็นจำนวนน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่าในความผิดระดับเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การปรับโดยพิจารณารายได้ของผู้กระทำนั้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนตุลาคม 1992 และถูกยกเลิกไปเพราะมีผู้วิจารณ์ว่า ผู้กระทำอาจถูกปรับสูงเท่ากับความผิดร้ายแรงแม้ว่าได้กระทำความผิดเล็กน้อย หากผู้นั้นมีฐานะดี ดังนั้น จึงได้ปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษปรับ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 18 ของ the Criminal Justice Act 1991 โดยกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษปรับว่า ศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และค่าปรับ จะต้องกำหนดตามความร้ายแรงของความผิดที่ศาลพิจารณา อย่างไรก็ตาม ศาลมีอำนาจลดหรือเพิ่มอัตราโทษปรับได้ โดยพิจารณาจากฐานะของผู้กระทำความผิดและมีเหตุอันสมควรลดค่าปรับ เช่น การชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งส่วนใหญ่ศาลจะลดค่าปรับด้วยเหตุผลนี้

สมาคมผู้พิพากษา Magistrate ได้กำหนดแนวทางการกำหนดอัตราโทษปรับในความผิดแต่ละลักษณะไว้ เพื่อให้ศาลได้นำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับ เพื่อก่อให้เกิดความเหมาะสมในการลงโทษอย่างเสมอภาคและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด แนวทางดังกล่าวได้มีการปรับปรุงในปี 1993 และพิจารณาจากรายได้ของผู้กระทำความผิดโดยเฉลี่ย ซึ่งมีตัวอย่างของแนวทางการกำหนดโทษปรับไว้ ดังนี้

ลักษณะของความผิดและอัตราโทษปรับ

- เมาสุราและไม่อาจครองสติได้	90 ปอนด์
- ขับรถโดยประมาท	180 ปอนด์
- ทำให้เสียทรัพย์	270 ปอนด์
- ลักทรัพย์ในร้านค้า	270 ปอนด์
- ไม่หยุดเพื่อรายงานเมื่อมีอุบัติเหตุ	360 ปอนด์
- ขับรถโดยไม่มีประกันภัย	540 ปอนด์

2. โทษปรับในคดี Indictment โดย Crown courts ตามกฎหมาย Crown courts มีอำนาจกำหนดโทษปรับได้โดยไม่มีอัตราโทษขั้นสูง (Criminal Law Act 1977, S 32 (1)) ในคดี Robinson [1991 Crime L. R. 794 ศาลลงโทษปรับ 5,000,000 ปอนด์และลงโทษจำคุกด้วย นอกจากนี้ ใน PCC(A), 2000, s 3 ไม่ได้จำกัดอำนาจ Crown courts

ที่จะลงโทษปรับไม่เกินกำหนดเช่นเดียวกับ Magistrate Courts หากศาลได้พิจารณาคดี Indictment trial ในคดีที่อาจพิจารณาได้ทั้ง summary และ indictment trial อย่างไรก็ตาม ศาลอาจถูกจำกัดมิให้ลงโทษปรับในเหตุดังนี้

- 1) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในกระบวนการพิจารณา indictment ในคดีที่ พิจารณาในแบบ summary ได้ ตาม Criminal Justice Act 1988, s 40
- 2) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในความผิดเล็กน้อย (minor offence) ตาม , Criminal Justice Act 1988, s 56
- 3) Crown courts ได้พิพากษากลับคำพิพากษาของ Magistrate courts ในคดีที่พิจารณา แบบ summary ซึ่งศาลได้ยกฟ้องหรือให้ลงโทษโดยชุมชน หรือยกฟ้อง โดยมีเงื่อนไขที่ศาลกำหนด
- 4) เมื่อศาลสั่งให้ปรับเพราะมีการอุทธรณ์เกี่ยวกับคำวินิจฉัยในเรื่องที่ตัดสินว่าจำเลยผิด หรืออุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยลงโทษของ Magistrate courts

อย่างไรก็ตาม โทษปรับเป็นโทษที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในกฎหมายอังกฤษนั้น ความผิดที่ไม่อาจลงโทษปรับ คือ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) และความผิดตามมาตรา 109-111 แห่ง PCC(S) 2000 หรือในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอื่นที่ไม่อาจลงโทษปรับ เช่น ส่งไปบำบัดรักษาในโรงพยาบาล หรือยกฟ้อง ส่วนความผิดฐานอื่น ๆ Magistrate courts และศาล Crown courts มีอำนาจลงโทษปรับได้ อย่างไรก็ตาม ในบางฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษปรับไว้แน่นอนในกฎหมาย เจ้าพนักงานผู้บังคับให้เป็นไปตามกฎหมายสามารถปรับผู้กระทำความผิดได้

ทั้งนี้ ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2005 หรือ The Criminal Procedure Rules 2005 ในส่วนที่ 52 ว่าด้วยการบังคับโทษปรับ (Enforcement of fines) ได้บัญญัติเรื่องวิธีการบังคับโทษปรับไว้ ดังนี้

ข้อ 52.1²⁵ การแจ้งเตือนไปยังจำเลยเรื่องโทษปรับหรือหนี้ที่ศาลกำหนด

²⁵ 52.1 Notice to defendant of fine or forfeited recognizance

(1) Where under the Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 or the Criminal Justice Act 1988 a magistrates' court is required to enforce payment of a fine imposed or recognizance forfeited by the Crown Court or where a magistrates' court allows time for payment of a sum adjudged to be paid by a summary conviction, or directs that the sum be paid by installments, or where the offender is absent when a sum is adjudged to be paid by a summary conviction, the magistrates' court officer shall serve on

(1) เมื่อศาลชั้นต้นสั่งให้บังคับชำระค่าปรับ หรือหนี้ที่ศาลกำหนด ซึ่งถูกตัดสินโดยศาลหลวง หรือกรณีที่ศาลชั้นต้นอนุญาตให้เวลาสำหรับชำระเงินที่ถูกกำหนดให้ชำระในการเปรียบเทียบปรับ หรือกำหนดให้จำนวนเงินดังกล่าวถูกชำระเป็นงวด ๆ หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีเมื่อจำนวนเงินถูกกำหนดให้ชำระในการเปรียบเทียบปรับแล้ว เจ้าหน้าที่ของศาลชั้นต้นจะส่งคำเตือนไปยังผู้กระทำความผิดเป็นหนังสือโดยระบุจำนวนเงิน และหากต้องชำระเป็นงวด ก็ระบุจำนวนเงินของแต่ละงวด และวันที่จำนวนเงินทั้งหมดหรือแต่ละงวดจะต้องถูกชำระ และสถานที่และเวลาซึ่งจะทำการชำระได้ และหมายยึดทรัพย์ หรือข้อผูกมัดจะถูกออกไม่ได้จนกว่าบทบัญญัติข้างต้นของกฎนี้ได้ถูกปฏิบัติแล้ว

ข้อ 52.2²⁶ การชำระเงินค่าปรับที่จ่ายต่อเจ้าหน้าที่ของศาลชั้นต้น

(1) ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ชำระเงินจำนวนใด นอกเสียจากว่าศาลสั่งเป็นอย่างอื่น จะต้องชำระเงินเต็มจำนวน หรืองวดใดของเงินจำนวนดังกล่าวต่อเจ้าหน้าที่ศาลนั้น

the offender notice in writing stating the amount of the sum and, if it is to be paid by installments, the amount of the installments, the date on which the sum, or each of the installments, is to be paid and the places and times at which payment may be made; and a warrant of distress or commitment shall not be issued until the preceding provisions of this rule have been complied with.

²⁶ 52.2 Payment of fine to be made to magistrates' court officer

(1) A person adjudged by the conviction of a magistrates' court to pay any sum shall, unless the court otherwise directs, pay that sum, or any installment of that sum, to the court officer.

(2) Where payment of any sum or installment of any sum adjudged to be paid by the conviction or order of a magistrates' court is made to any person other than the court officer, that person, unless he is the person to whom the court has directed payment to be made or, in the case of a child, is the person with whom the child has his home, shall, as soon as may be, account for and, if the court officer so requires, pay over the sum or installment to the court officer.

(3) Where payment of any sum adjudged to be paid by the conviction or order of a magistrates' court, or any installment of such a sum, is directed to be made to the court officer for another court, the court officer for the court that adjudged the sum to be paid shall pay over any sums received by him on account of the said sum or installment to the court officer for that other court.

(2) เมื่อการชำระเงินจำนวนใด ๆ หรืองวดใด ๆ ของจำนวนเงินที่ถูกตัดสินให้ชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นถูกจ่ายไปยังบุคคลอื่นใด นอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ศาลนั้น นอกเสียจากเขาจะเป็นบุคคลที่ศาลในได้สั่งให้รับชำระเงิน หรือในคดีเด็ก เป็นบุคคลที่ตัวเด็กอาศัยอยู่ในทันทีที่เป็นไปได้ บุคคลเช่นว่าทำบันทึกและหากศาลเรียกร้อง ก็จะจ่ายเงินจำนวนนั้นหรืองวดนั้นไปยังเจ้าหน้าที่ศาล

(3) เมื่อการชำระเงินจำนวนใด ๆ ที่ถูกตัดสินให้ชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรืองวดใด ๆ ของจำนวนเงินเช่นว่าถูกกำหนดให้จ่ายต่อเจ้าหน้าที่ของศาลอื่น เจ้าหน้าที่ของศาลที่มีคำพิพากษาให้ชำระเงินจำนวนดังกล่าวจะจ่ายเงินที่เขาได้รับมาตามจำนวนเงินหรืองวดที่ว่าต่อเจ้าหน้าที่ของศาลอื่น

ข้อ 52.3²⁷ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของศาลชั้นต้นในการออกใบเสร็จ
เจ้าหน้าที่ของศาลชั้นต้นจะให้หรือส่งใบเสร็จแก่บุคคลที่ทำการชำระเงินให้แก่เขาตามคำตัดสินหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและผู้ขอใบเสร็จ

ข้อ 52.8 การบังคับหมายยึดทรัพย์ของศาลชั้นต้น

(1) หมายยึดทรัพย์ที่ออกเพื่อวัตถุประสงค์ของการเรียกเงินที่ถูกตัดสินให้จ่ายตามการเปรียบเทียบปรับหรือคำสั่ง

(a) จะระบุชื่อบุคคลที่ต้องการยึดทรัพย์;

(b) จะถูกส่งให้แก่ตำรวจท้องที่ซึ่งหมายนั้นถูกออก หรือเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายฝ่ายพลเรือนของพื้นที่ซึ่งหมายนั้นจะถูกใช้ หรือแก่บุคคลที่ปรากฏชื่อตามหมายและภายในบทบังคับและเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือข้าราชการพลเรือนจะยึดทรัพย์จากบุคคลดังกล่าวและขายเพื่อเก็บเงินตามหมาย และ

(c) กรณีที่หมายถูกส่งไปที่ตำรวจท้องที่แทนที่จะถูกบังคับโดยตำรวจผู้นั้น อาจถูกบังคับโดยบุคคลใดภายใต้การกำกับดูแลก็ได้

(2) หมายนั้นจะให้อำนาจบุคคลผู้มีหน้าที่บังคับใช้หมายในการที่จะยึดเอาเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลตามที่ระบุชื่อในหมาย เพื่อบังคับให้ชำระเงินและเงินใดที่ถูกยึดตามนั้น จะถูกปฏิบัติเหมือนเป็นเงินได้จากการขายทรัพย์สินที่ยึดมาตามหมาย

²⁷ 52.3 Duty of magistrates' court officer to give receipt

The court officer for a magistrates' court shall give or send a receipt to any person who makes a payment to him in pursuance of a conviction or order of a magistrates' court and who asks for a receipt.

(3) หมายนั้นจะบังคับให้บุคคลผู้มีหน้าที่บังคับใช้หมายชำระเงินจำนวนที่เรียกเก็บได้ให้แก่ศาลที่ออกหมายนั้น

(4) หมายซึ่งกฎนี้ปรับใช้อาจถูกบังคับโดย เจ้าหน้าที่ตำรวจคนใดคนหนึ่งในห้องที่ใดในอังกฤษหรือเวลส์ ซึ่งปฏิบัติราชการในห้องที่ของตน เจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษากฎหมายของพลเรือน และหมายรวมถึงบุคคลใด ๆ ก็ตามข้างต้นซึ่งได้รับมอบหมายด้วย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะได้ครอบครองหมายบังคับนั้นอยู่หรือไม่ก็ตาม

(5) บุคคลผู้บังคับหมายยึดทรัพย์ หากบุคคลนั้นมีหมายอยู่กับตัว ต้องแสดงหมายต่อหน้าบุคคลที่จะถูกบังคับตามหมาย หรือไม่เช่นนั้น ต้องบอกกล่าวว่ามีหมายอยู่ที่ไหนและบอกว่าสามารถนัดให้บุคคลที่จะถูกบังคับตามหมายไปตรวจสอบหมายได้อย่างไร และต้องอธิบายให้ทราบถึงจำนวนเงินที่ถูกปรับและเหตุผลของการเรียกเก็บ

(6) ห้ามนำหมายยึดทรัพย์ไปใช้ยึดของใช้ส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม หรือเครื่องนอนของบุคคลหรือครอบครัว หรือเครื่องมือ หนังสือ ยานพาหนะหรืออุปกรณ์อย่างอื่น ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องใช้เป็นการส่วนตัวเพื่อรับจ้าง ทำธุรกิจหรือประกอบอาชีพ

(7) ทรัพย์ที่ยึดตามหมายดังกล่าวข้างต้นจะถูกขายภายในระยะเวลาที่ไม่เร็วกว่าวันที่หกนับแต่ที่ทรัพย์ถูกยึดตามเวลาที่ระบุในหมาย หรือหากไม่มีเวลาถูกระบุในหมายนั้น เริ่มตั้งแต่วันที่หนึ่งและสิ้นสุดในวันที่สิบสี่ นับแต่มีการยึดทรัพย์ แต่กำหนดเวลาดังกล่าวขยายได้ไม่เกิน 60 วัน

(8) ทรัพย์ที่ถูกยึดจะถูกขาย โดยการขายทอดตลาด หรือในทางที่บุคคลผู้ถูกยึดทรัพย์อาจอนุญาตเป็นหนังสือ

(9) ตามการกระทำต่อผู้ถูกหมายบังคับ กรณีที่ทรัพย์ที่ถูกยึดเป็นของใช้ภายในครัวเรือน โดยไม่มีความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลผู้ถูกยึดทรัพย์ ของเช่นว่าจะไม่ถูกเคลื่อนย้ายออกจากเคหสถานจนกว่าจะถึงวันขาย และทรัพย์เช่นว่าจะถูกกักไว้ได้เท่าที่บุคคลผู้บังคับหมายจะเห็นสมควรว่าจะพอเพียงต่อจำนวนเงินที่หมายเรียกเก็บ โดยติดเครื่องหมายที่ชัดเจนไว้บนของที่ต้องการกัก

(12) บุคคลผู้มีหน้าที่บังคับหมายดังกล่าวข้างต้นจะจัดการขายทรัพย์ที่ถูกยึด และอาจหักต้นทุนและค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นเพื่อจัดการขาย ออกจากเงินที่ได้จากการขาย และส่งเงินที่เหลือให้แก่เจ้าของทรัพย์ถ้าหากมี หลังจากที่ได้เก็บเงินจำนวนที่หมายถูกออกและค่าใช้จ่ายหรือค่าบริการที่เกิดขึ้นจากการบังคับตามหมายไว้แล้ว

(13) ในทันทีที่สามารถกระทำได้ บุคคลผู้มีหน้าที่บังคับหมายดังกล่าวข้างต้น จะส่งบัญชีต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบังคับตามหมายให้แก่เจ้าหน้าที่ของศาลซึ่งออกหมายนั้น และเจ้าหน้าที่ศาลนั้นจะอนุญาตให้บุคคลที่ถูกหมายบังคับตรวจสอบบัญชีดังกล่าวในวันเวลาที่ศาลเห็นสมควรภายในหนึ่งเดือนหลังจากทรัพย์ถูกยึด

(14) หากบุคคลใดชำระหรือเสนอที่จะชำระเงินตามจำนวนที่ระบุในหมาย หรือแสดงใบเสร็จรับเงินที่ออก โดยเจ้าหน้าที่ของศาลที่ออกหมายนั้นและยอม

จ่ายเงินจำนวนที่เท่ากับต้นทุนและค่าใช้จ่ายของการยึดทรัพย์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำการชำระเงินต่อบุคคลผู้มีหน้าที่บังคับหมายดังกล่าวข้างต้น บุคคลผู้มีหน้าที่บังคับหมายจะต้องไม่บังคับหมายหรือเลิกการบังคับแล้วแต่กรณี

3.2 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law)

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

3.2.1.1 การกำหนดโทษปรับ

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีการแบ่งประเภทความผิดอาญาไว้อย่างเป็นระบบ เรียกว่า การแบ่งประเภทความผิดแบบระบบไตรภาค²⁸ โดยได้แบ่งประเภทของความผิดออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความผิดมหันต์โทษ (Les Crimes) ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1993 มาตรา 131-1 ได้แก่อความผิดที่มีบทระวางโทษดังต่อไปนี้

- 1) จำคุกตลอดชีวิตหรือกักขังตลอดชีวิต
- 2) จำคุกหรือกักขังสามสิบปี
- 3) จำคุกหรือกักขังยี่สิบปี
- 4) จำคุกหรือกักขังสิบห้าปี

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-2 บัญญัติไว้ว่า แม้ศาลจะลงโทษจำคุกและกักขัง สำหรับความอุกฤษฏ์โทษแล้ว ก็ไม่ห้ามในการที่จะลงโทษปรับหรือโทษเสริมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-1 นั้นบัญญัติไว้แต่โทษจำคุกสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษ ไม่ได้กล่าวถึงโทษปรับเลย ต่างกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-3 โทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดมัชฌิมโทษ มีทั้งโทษปรับและโทษแทนที่ หรือโทษเสริมอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมี

²⁸ อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล , “ การใช้มาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดบางประเภท”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2548), หน้า 48.

บทบัญญัติ ซึ่งกำหนดความผิดอุกฤษฏ์โทษและกำหนดโทษไว้แต่เพียงโทษจำคุกโดยไม่กำหนดโทษปรับไว้ด้วย

อย่างไรก็ดีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 131-10 ได้กำหนดโทษเสริมสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความผิดมหันตโทษไว้ โดยเป็นโทษสำหรับบุคคลธรรมดา ได้แก่ โทษดังต่อไปนี้

- การห้าม การริบ การลบล้างหรือการถอนสิทธิ
- คำสั่งให้รักษาพยาบาล หรือการกำหนดหน้าที่ให้กระทำ
- ห้ามเคลื่อนย้าย หรือการริบวัตถุสิ่งของ
- ปิดสถานประกอบการ
- ให้ปิดประกาศคำวินิจฉัยของศาล หรือเผยแพร่ โดยสื่อหนังสือพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารวิทยุโทรทัศน์

2. ความผิดมัจฉิมโทษหรือมัจฉยโทษ (Les Dèlits) ซึ่งประเภทของโทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดมัจฉิมโทษนั้น ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1993 ได้กำหนดไว้ดังนี้

- 1) โทษจำคุก
- 2) โทษปรับ
- 3) โทษปรับรายวัน
- 4) โทษการทำงานบริการสาธารณะ
- 5) โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-6
- 6) โทษเสริมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10

จะเห็นได้ว่า โทษสำหรับความผิดมัจฉิมโทษหรือมัจฉยโทษนั้น มีโทษหลักคือ โทษจำคุกและโทษปรับ และมีโทษทางเลือก (Les Peines Alternatives) หรือโทษแทนที่ (Les Peines De Substitution) ได้แก่ โทษปรับรายวัน โทษการทำงานบริการสาธารณะ โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิ และโทษเสริม (Les Peines Complémentaries) ตามมาตรา 131-10 ข้างต้น โดยโทษปรับถือเป็นโทษหลักของการกำหนดความผิดในชั้นมัจฉิมโทษหรือมัจฉยโทษ ในกรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิด โทษปรับอาจใช้เป็นโทษที่แทนการจำคุกได้ในกรณีความผิดเล็กน้อย ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการจำคุกกระยะสั้น แต่กรณีนิติบุคคลกระทำความผิด โทษปรับมักใช้เป็นโทษหลักประเภทเดียวที่จะลงแก่นิติบุคคลนั้น

2.1 โทษทางเลือกสำหรับความผิดมีชดเชยโทษ (Les peines correctionnelles alternatives)

โทษทางเลือกเกิดขึ้นมาตั้งแต่ครั้งที่มีการออกกฎหมายฉบับลงวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้โทษประเภทนี้ในการลงโทษแทนโทษจำคุกระยะสั้น โทษทางเลือกจึงเป็นโทษที่มีรูปแบบพิเศษจากโทษหลักอันเป็นโทษดั้งเดิมทั่วไป รูปแบบของโทษประเภทนี้ คือ การห้าม หรือการจำกัดสิทธิต่างๆ ของผู้กระทำความผิด ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ.1983 ได้มีการบัญญัติประเภทของโทษทางเลือกให้สมบูรณ์ โดยแก้ไขเพิ่มเติมโทษใหม่ๆ เข้าไปอีก คือ การทำงานบริการสาธารณะ และโทษปรับรายวัน

(1) โทษปรับรายวัน

โทษปรับรายวันเป็นโทษที่มีการใช้ในต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมัน ฯลฯ มาแล้วก่อนที่ประเทศฝรั่งเศสจะนำมาใช้ หลังจากที่ได้มีการศึกษาข้อดีและข้อเสียเกี่ยวกับการใช้โทษดังกล่าวแล้วได้มีการนำโทษปรับรายวันมาใช้ในกฎหมายฝรั่งเศสโดยรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1983 ในขณะที่วัตถุประสงค์ของการใช้โทษปรับรายวันมีไว้เพื่อเป็นโทษที่ใช้แทนที่โทษจำคุก จึงมีผลเท่ากับว่าเมื่อศาลจะพิพากษาลงโทษปรับรายวันแล้ว ศาลไม่สามารถลงโทษจำคุกและโทษปรับธรรมดาได้ อย่างไรก็ตาม รัฐบัญญัติเกี่ยวกับการสัญจรทางหลวงฉบับลงวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1987 ได้กำหนดให้โทษปรับรายวันเป็นโทษเสริมสำหรับความผิดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายทางหลวง (Code de la Route)

ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดเงื่อนไขในการใช้โทษปรับรายวันใหม่ โทษปรับรายวันได้กลายเป็นโทษเสริมทั่วไป และโทษที่สามารถใช้แทนที่โทษปรับ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-5 และ 131-25 กล่าวคือ ตามหนังสือเวียนว่าด้วยแนวทางการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา ได้อนุญาตให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษจำคุกและโทษปรับรายวันพร้อมกันได้ ทำให้โทษปรับรายวันมีฐานะเป็นโทษหลักทั่วไปในกรณีดังกล่าวและไม่มีฐานะเป็นโทษแทนที่โทษจำคุกอีกต่อไป (ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-5)

ลักษณะของโทษปรับรายวันเป็นโทษปรับที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนค่าปรับในแต่ละวันโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและภาระความรับผิดชอบของจำเลย ซึ่งจะต้องไม่เกิน 300 ยูโรต่อหนึ่งวัน และการกำหนดจำนวนวันที่จะต้อง

รับโทษปรับรายวันนั้นจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมแห่งการกระทำความผิด แต่ต้องไม่เกินสามร้อยหกสิบวัน (ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-5)

(2) โทษการทำงานบริการสาธารณะ

โทษการทำงานบริการสาธารณะเป็นโทษที่ได้มีการนำมาใช้โดย รัฐบัญญัติ ฉบับลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1983 เช่นเดียวกับโทษปรับรายวัน เป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับเป็นโทษแทนที่โทษจำคุกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-8 ศาลได้ใช้โทษดังกล่าวแทนโทษจำคุกเป็นจำนวนไม่น้อย เนื่องจากโทษการทำงานบริการสาธารณะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แทนการลงโทษหลัก ดังนั้น นอกจากประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-9 วรรคแรกจะห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับโทษจำคุกแล้วยังห้ามการลงโทษการทำงานบริการสาธารณะพร้อมกับการลงโทษ อื่น ๆ ในคราวเดียวกันอีกด้วย

- 1) โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิด
- 2) โทษปรับ
- 3) โทษปรับรายวัน

ระยะเวลาของโทษการทำงานบริการสาธารณะนั้น กำหนดไว้ว่าจะต่ำกว่าสี่สิบชั่วโมงไม่ได้ แต่ห้ามเกินกว่าสองร้อยชั่วโมง ระยะเวลาการทำงานดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในกรอบเวลาที่ศาลกำหนดไว้ แต่ระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่เกินกว่าสิบแปดเดือน

(3) โทษห้ามหรือการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 131-6 ได้บัญญัติโทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิดไว้จำนวน 11 ประการด้วยกันตามลำดับความหนักเบา เกือบครึ่งหนึ่งของโทษดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงหรือโดยทางอ้อมต่อสิทธิมนุษยชนที่สำคัญยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน นั่นก็คือ การห้ามขับขียานพาหนะ รายละเอียดของโทษห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำความผิดไว้จำนวน 11 ประการมีดังต่อไปนี้

- 1) การพักใบอนุญาตขับขี่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
- 2) การห้ามขับขียานพาหนะบางประเภทระยะเวลาไม่

เกินห้าปี

- 3) การยกเลิกใบอนุญาตขับขี่และการห้ามร้องขอให้
ออกใบอนุญาตขับขี่ฉบับใหม่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
 - 4) การริบยานพาหนะหนึ่งหรือหลายรายการของ
ผู้กระทำความผิด
 - 5) การห้ามเคลื่อนที่ยานพาหนะหนึ่งหรือหลาย
รายการของผู้กระทำความผิดเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี
 - 6) การห้ามยึดถือหรือพกพาอาวุธซึ่งต้องได้รับ
อนุญาตเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี
 - 7) การริบอาวุธหนึ่งหรือหลายรายการซึ่งเป็น
กรรมสิทธิ์ หรืออยู่ในความครอบครองของผู้ถูกลงโทษ
 - 8) การถอนใบอนุญาตล่าสัตว์กับการห้ามร้องขอออก
ใบอนุญาตล่าสัตว์ฉบับใหม่เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปี
 - 9) การห้ามสั่งจ่ายเช็คเพื่อการอื่นนอกเหนือจากเช็คที่
อนุญาตให้ถอนเงินโดยผู้สั่งจ่าย ซึ่งเป็นผู้จ่าย หรือเช็คที่ได้รับการรับรองและแสดงบัตรจ่ายเงิน
ของธนาคาร
 - 10) การริบสิ่งของที่มีไว้หรือมีความมุ่งหมายที่จะใช้
กระทำความผิด หรือสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการริบสิ่งของดังกล่าว
ไม่อาจกระทำได้ หากเป็นความผิดมัชฌิมโทษเกี่ยวกับการพิมพ์
 - 11) การห้ามประกอบกิจกรรมทางวิชาชีพหรือสังคม
เป็นระยะเวลาไม่เกินห้าปีหากปรากฏว่าสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ใช้กิจกรรมดังกล่าวถูกจงใจ
ใช้สำหรับเตรียมการหรือกระทำความผิด
- อย่างไรก็ตาม การห้ามดังกล่าวไม่บังคับใช้สำหรับการปฏิบัติ
ภารกิจที่มาจากการเลือกตั้ง หรือในความรับผิดชอบของสหภาพ รวมทั้งในกรณีที่เป็นความผิด
มัชฌิมโทษเกี่ยวกับการพิมพ์

2.2 โทษเสริมสำหรับความผิดมัชฌิมโทษ

สำหรับโทษเสริม ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 131-10 นั้น ซึ่งเป็นโทษที่กำหนดไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดาได้แก่

- 1) การห้าม การริบ การลบล้าง หรือการถอนสิทธิ
- 2) คำสั่งให้รักษาพยาบาลหรือการกำหนดหน้าที่ให้
กระทำ
- 3) ห้ามเคลื่อนย้ายหรือการริบวัตถุสิ่งของ
- 4) ปิดสถานประกอบการ

5) ให้ปิดประกาศคำวินิจฉัยของศาล หรือเผยแพร่โดย
สื่อหนังสือพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารวิทยุ โทรทัศน์

3. ความผิดลหุโทษ (Les Contraventions) ซึ่งเป็นความผิดที่กำหนด
ขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความมีวินัยของส่วนรวม โดยส่วนมากมักเป็นความผิดที่มี
ลักษณะไม่ร้ายแรงและเป็นความผิดที่เกิดจากข้อห้าม (Mala Prohibita) โดยได้กำหนดโทษ
สำหรับความผิดลหุโทษไว้ 2 ประเภทด้วยกันคือ

- 1) โทษปรับ
- 2) โทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ

เดิมก่อนมีการประกาศใช้กฎหมายอาญาลบใหม่ ใน ปี ค.ศ.
1993 กฎหมายอาญาเดิม (ค.ศ.1810) ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดลหุโทษไว้ คือ โทษจำคุก
โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่าปัจจุบันประเทศฝรั่งเศสได้มุ่งเน้นโทษเสริมอื่น ๆ
แทนการลงโทษจำคุกมากขึ้น ซึ่งโทษเสริมดังกล่าวคือโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิของผู้กระทำ
ความผิด เช่น การประกอบอาชีพ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

3.2.1.2 การบังคับชำระค่าปรับ

การลงโทษปรับ (L' amende) เป็นการที่รัฐบังคับให้มีการลงโทษโดย
การชำระค่าปรับให้แก่รัฐ โทษปรับเป็นการลงโทษทางอาญาที่สะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์มากกว่า
โทษ เช่น การปรับไม่เป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเสื่อมเสียเหมือนการลงโทษจำคุก
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกจำคุกในระยะเวลายาวนาน ๆ ซึ่งสามารถนำการลงโทษปรับมาใช้แทนการ
ลงโทษดังกล่าวได้ สำหรับรูปแบบของการลงโทษปรับจะพิจารณาจากรายได้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
ของผู้กระทำความผิด โดยจะนำรายได้ดังกล่าวมากำหนดในรูปร้อยละ และนำมาแบ่งออกเป็นส่วน
ๆ เพื่อนำส่วนหนึ่งมาใช้ในการชำระค่าปรับ โดยอาจใช้วิธีการคำนวณในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เป็น
รายเดือนหรือรายปี เช่น กำหนดโทษปรับร้อยละ 5 ของเงินเดือน เป็นระยะเวลา 10 เดือน หรือ
กำหนดโทษปรับร้อยละ 20 ของรายได้ประจำปี เป็นระยะเวลา 5 ปี เป็นต้น และต่อมาได้มีการ
บัญญัติประมวลกฎหมายอาญาใหม่ในปี ค.ศ. 1983 ทำให้การลงโทษปรับมีระบบวิธีอื่นคือการ
ปรับรายวัน ซึ่งศาลจะกำหนดค่าปรับโดยพิจารณาเปรียบเทียบกับรายได้รายวันของผู้กระทำ
ความผิด อย่างไรก็ตามการกำหนดโทษปรับขั้นสูงจะต้องไม่เกิน 360 วัน และการกำหนดค่าปรับ
รายวันจะต้องพิจารณาจากความสามารถของผู้ถูกปรับ โดยอัตราค่าปรับจะต้องไม่เกินจำนวนเงิน
2,000 ฟรังก์

มาตรการเสริมใช้แทนการปรับของประเทศฝรั่งเศส นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 131-10 ซึ่งเป็นโทษเสริมสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษหรือความผิดมหันตโทษและความผิดฆังมิโทษหรือมัจยโทษ อันได้แก่ การลงโทษบุคคลธรรมดา โดยการห้าม การริบ การลบล้างหรือการถอนสิทธิ , คำสั่งให้รักษาพยาบาล หรือการกำหนดหน้าที่ให้กระทำ, ห้ามเคลื่อนย้าย หรือการริบวัตถุสิ่งของ , ปิดสถานประกอบการ และคำสั่งให้ปิดประกาศคำวินิจฉัยของศาล หรือเผยแพร่ โดยสื่อหนังสือพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารวิทยุโทรทัศน์ แล้วประเทศฝรั่งเศสยังได้มีการนำแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทำงานบริการสังคมมาใช้เป็นมาตรการเสริมและแทนการปรับด้วย โดยมีความประสงค์เพื่อช่วยฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องโทษให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ง่ายขึ้น ลดความหวาดกลัวและความวิตกกังวลของประชาชน

3.2.2 ประเทศเยอรมนี

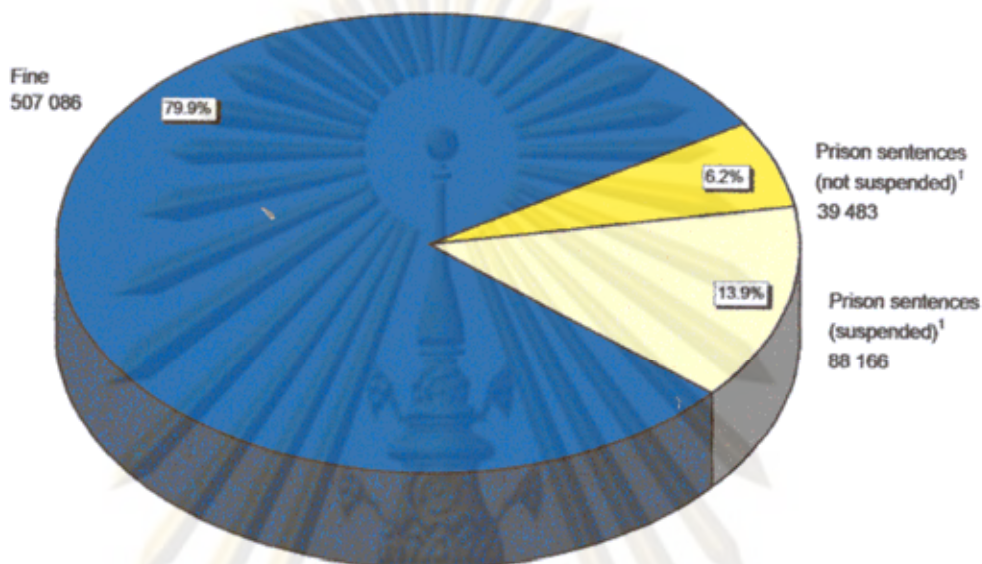
3.2.2.1 การกำหนดโทษปรับ

ปัจจุบันระบบการลงโทษในประเทศเยอรมนีได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้นโดยได้นำหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ (German Constitutional Law) กับอนุสัญญายุโรป ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention of Human Rights) ผสมผสานเข้าด้วยกันในการพิจารณากำหนดโทษทางอาญา โดยกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมนีได้ห้ามการลงโทษประหารชีวิต (มาตรา 102GG) ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ พิธีสารฉบับที่ 6 (Nov 1994) ที่ว่า”ห้ามการลงโทษประหารชีวิตอย่างน้อยที่สุดก็ในยามสันติ” นอกจากนั้นยังได้กำหนดห้ามการลงโทษที่เป็นการทรมารชั่วร้ายโหดเหี้ยมและปฏิบัติที่ต่ำช้า (มาตรา 3) ซึ่งความดังกล่าวได้เป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่การบังคับใช้โทษในประเทศเยอรมนี เช่น ในคดี Tyrer ในส่วนของการลงโทษต่อร่างกาย ศาล Strasbourg ได้เข้ามาผลักดันนโยบายดังกล่าวให้เด่นชัดยิ่งขึ้นโดยกล่าวว่า “ในส่วนของความเชื่อที่ว่า การลงโทษต่อร่างกายของศาลนั้นจะเป็นการป้องปรามอาชญากรรมจะต้องถูกชี้ให้เห็นว่า การลงโทษนั้นไม่ได้ลดลักษณะที่ต่ำช้าของมันเลย และการลงโทษนั้นเป็นการป้องปรามหรือการช่วยเหลือที่มีประสิทธิผลในการควบคุมอาชญากรรม” แสดงให้เห็นถึงแนวทางของศาลในการบังคับใช้โทษว่าการที่ศาลจะลงโทษจำคุกอันเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลใด ศาลจะต้องมีเหตุผลมากพอในการอนุญาตให้จำคุกบุคคลนั้น โดยศาลจะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญสองประการ คือ หลักความเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายถึงการให้เหตุผลที่ดี โดยจะต้องมีการพิจารณาอย่างละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาเฉพาะแต่ละคดีไปและหลักความได้สัดส่วน ซึ่งหมายถึงการลงโทษที่ไม่สาหัสจนเกินไป

การบังคับใช้โทษในประเทศเยอรมัน พิจารณาจากสถิติในปี ค.ศ. 2003 มีจำนวนคดีทั้งหมด 634,735 คดีที่ศาลพิพากษาตามกฎหมายอาญากำหนดโทษแก่ผู้กระทำ

ความผิด โดยโทษที่ใช้มากที่สุดคือโทษปรับจำนวน 507,086 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนที่เหลือเป็นโทษจำคุก

แผนผังแสดงสถิติคดีที่ศาลพิพากษาตามกฎหมายอาญาในปี ค.ศ.2003

* Only the most severe punishment in each case.

¹ military detention included (n=15).

² military detention included (n=123).

Source: 2003 conviction statistics, published by the Federal Statistical Office, Wiesbaden, table 2.3.

ระบบกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมัน ได้แยกการลงโทษออกเป็น 2 ระบบคือ 1.ระบบการลงโทษ และ 2. มาตรการฟื้นฟูแก้ไขและความปลอดภัย

1. ระบบการลงโทษ

ระบบการลงโทษตามกฎหมายเยอรมนีจำกัดอยู่แค่การจำคุกและการปรับเท่านั้น โดยได้อนุญาตให้มีการจำคุกตลอดชีวิตได้ แต่จะกระทำได้เพียงแต่อาชญากรรมที่ร้ายแรงเท่านั้น และได้กำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องของการกักขังระยะสั้น (Section 47 Short Terms of Imprisonment only in Exceptional Cases) ไว้ด้วย²⁹ พร้อมทั้งกำหนด

²⁹ Section 47 Short Terms of Imprisonment only in Exceptional Cases

(1) A court may impose imprisonment for less than six months only when special circumstances exist, either in the act or the personality of the perpetrator, which make the imposition of imprisonment indispensable to exert influence on the perpetrator or to defend the legal order.

บทบัญญัติย่อยพิเศษเกี่ยวกับการคุมประพฤติการปล่อยตัวไว้ (Section 56 Suspended Execution of Punishment)³⁰ เพื่อลดการลงโทษในรูปแบบดังกล่าว โดยศาลอาจมีคำสั่งให้คุมประพฤติผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้จำกัดอยู่แค่เพียงการลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และอาจได้รับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติในกรณีที่ได้รับโทษไปแล้ว 2 ใน 3 หรืออาจได้รับการปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไขพิเศษในกรณีที่ได้รับโทษไปแล้ว 1 ใน 2 และก่อนที่จะกล่าวถึงการลงโทษปรับ ขอล่าถึงส่วนที่สองคือมาตรการฟื้นฟูแก้ไขและความปลอดภัย อันเป็นรูปแบบของการบังคับใช้โทษอย่างหนึ่ง มาตรการดังกล่าวได้แยกออกเป็น 2 ประการ คือ มาตรการกักขัง ได้แก่ การนำตัวไปไว้ในโรงพยาบาล โดยมาตรการนี้ใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิดที่มีปัญหาทางจิต

(2) If the law does not provide for a fine and a term of imprisonment of six months or more has been ruled out, the court shall impose a fine if the imposition of imprisonment is not indispensable pursuant to subsection (1). If the law provides for an increased minimum term of imprisonment, the minimum fine in cases covered by sentence 1 is determined by the minimum prescribed term of imprisonment; thirty daily rates shall thus correspond to one month imprisonment.

³⁰ Section 56 Suspended Execution of Punishment

(1) Upon a sentence of imprisonment of no more than one year the court shall suspend the execution of the punishment and grant probation if it can be expected that the sentence will serve the convicted person as a warning and he will commit no further crimes in the future even without the influence exerted by serving the sentence. Particularly to be considered are the personality of the convicted person, his previous history, the circumstances of his act, his conduct after the act, his living conditions and the effects which can be expected as a result of the suspension.

(2) The court may also suspend the execution of a longer term of imprisonment which does not exceed two years under the provisions of subsection (1) and grant probation if a comprehensive evaluation of the act and personality of the convicted person reveals the existence of special circumstances. In making the decision the efforts of the convicted person to make restitution for the harm caused by the act should particularly be considered.

(3) The execution of a sentence of imprisonment of no less than six months shall not be suspended when defense of the legal order so requires. (4) A suspended execution of punishment may not be limited to a part of the punishment. It shall not be excluded by the crediting of time served in remand detention or any other deprivation of liberty.

รุนแรงและมาตรการที่มีได้กักขัง ได้แก่ การเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่รถยนต์³¹ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดทางจราจร

2. มาตรการฟื้นฟูแก้ไขและความปลอดภัย

เป็นรูปแบบของการบังคับใช้โทษอย่างหนึ่ง ซึ่งแยกออกเป็น 2 ประการ คือ มาตรการกักขัง ซึ่งได้แก่การนำตัวไปไว้ในโรงพยาบาล โดยมาตรการนี้ใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิดที่มีปัญหาทางจิตรุนแรง และมาตรการที่มีได้กักขัง ได้แก่ การเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดทางจราจร

สำหรับการบังคับใช้โทษปรับ ประเทศเยอรมนีได้เลือกใช้ระบบวันปรับ ซึ่งเป็นระบบของกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย โดยการคำนวณอัตราค่าปรับผันแปรตามเหตุปัจจัยที่สำคัญสองประการคือ ลักษณะความรุนแรงของการกระทำและอัตรารายได้ของผู้กระทำความผิด การคิดค่าปรับโดยพิจารณาถึงปัจจัยสองส่วนนี้ ทำให้การปรับดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม เนื่องจากศาลได้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำประกอบกับหลักฐานทางการเงินของผู้กระทำความผิดโดยพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากน้อยแค่ไหนและสมควรจะกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวอย่างไรจึงจะเป็นธรรม รวมทั้งคำนึงถึงผู้กระทำความผิดว่าจะสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ เมื่อศาลได้พิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวและได้มีคำพิพากษาว่าจะลงโทษปรับจำเลยเป็นเงินเท่าใด จึงจะถือว่าคำพิพากษาดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานเหมาะสมและเป็นธรรมอย่างยิ่ง

ในประเด็นของการคำนวณอัตราค่าปรับนั้นได้มีการเสนอให้นำการปรับแบบจำนวนไม่ตายตัวหรือระบบวันปรับมาใช้ โดยการคำนวณอัตราค่าปรับผันแปรตามเหตุปัจจัยที่สำคัญสองประการคือ ลักษณะความรุนแรงของการกระทำและอัตรารายได้ของผู้กระทำความผิด การคิดค่าปรับโดยพิจารณาถึงปัจจัยสองส่วนนี้ทำให้การปรับดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม เนื่องจากศาลได้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำประกอบกับหลักฐานทางการเงินของผู้กระทำความผิดโดยพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากน้อยแค่ไหนและสมควรจะกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวอย่างไรจึงจะเป็นธรรม รวมทั้ง

³¹ Section 63 Placement in a Psychiatric Hospital

If someone committed an unlawful act and at the time lacked capacity to be adjudged guilty (Section 20) or was in a state of diminished capacity (Section 21), the court shall order placement in a psychiatric hospital if a comprehensive evaluation of the perpetrator and his act reveals that, as a result of his condition serious unlawful acts can be expected of him and he therefore presents a danger to the general public.

คำนึงถึงผู้กระทำความผิดว่าจะสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ เมื่อศาลได้พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวและได้มีคำพิพากษาว่าจะลงโทษปรับจำเลยเป็นเงินเท่าใดนั้น จึงถือคำพิพากษาดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานเหมาะสมและเป็นธรรมอย่างยิ่งแล้ว

ปัจจุบันบทบังคับในเรื่องโทษปรับได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา (StGB) โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้³²

(1) ค่าปรับต้องถูกกำหนดอัตราเป็นรายวัน โดยต่ำกว่า 5 วัน หากกฎหมายมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นและไม่เกินกว่า 360 วัน

(2) ศาลพิจารณาอัตราค่าปรับในแต่ละวันโดยคำนึงถึงสภาพส่วนตัวและสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด ในการกระทำความผิดศาลจะใช้รายได้เฉลี่ยสุทธิซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับหรืออาจได้รับในหนึ่งวันเป็นจุดเริ่มต้น อัตรารายวันจะต้องถูกกำหนดไว้ที่ไม่ต่ำกว่า 2 มาร์คเยอรมนี และไม่เกินกว่า 10,000 มาร์คเยอรมนี

(3) ในการพิจารณาอัตรารายวัน อาจนำรายได้ สินทรัพย์และอื่น ๆ ของผู้กระทำความผิดมาประเมินด้วยก็ได้

(4) จำนวนอัตรารายวันต้องถูกระบุไว้ในคำตัดสิน

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นการกำหนดอัตราค่าปรับรายวัน ศาลจะต้องกำหนดให้มีความเหมาะสมกับรายได้ โดยการกำหนดปริมาณวันปรับนั้นต้องนำมาพิจารณาประกอบกับลักษณะความหนักเบาของการกระทำที่เป็นความผิด ทั้งนี้ศาลจะพิจารณาความหนักเบาของการกระทำนั้นได้จากแรงจูงใจในการกระทำความผิด วิธีการที่ใช้สำหรับกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลทำให้การกระทำความผิดนั้นรุนแรงขึ้นหรือลดลง ประกอบกัน นอกจากนี้ศาลยังต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับต่อวัน ซึ่งศาลจะ

³² Section 40 Imposition in Daily Rates

(1) A fine shall be imposed in daily rates. It shall amount to at least five and, if the law does not provide otherwise, at most three hundred and sixty full daily rates.

(2) The court determines the amount of the daily rate, taking into consideration the personal and financial circumstances of the perpetrator. In doing so, it takes as a rule the average net income which the perpetrator has, or could have, in one day as its starting point. A daily rate shall be fixed at a minimum of two and a maximum of ten thousand German marks.

(3) In determining the daily rate the income of the perpetrator, his assets and other bases may be estimated.

(4) The number and amount of the daily rates shall be indicated in the decision.

กำหนดค่าปรับต่อวันให้มีความเหมาะสมกับรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงสภาพและฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยการกำหนดค่าปรับนั้นไม่ควรมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดหรือครอบครัวต้องขาดรายได้ขั้นต่ำในการดำรงชีพประจำวัน ทั้งนี้การคำนวณค่าปรับนั้นสามารถคิดอัตราค่าปรับจากรายได้ของผู้กระทำความผิดรายได้ดังกล่าวได้แก่ เงินเดือน เงินปันผล ดอกเบี้ย เงินบำนาญ และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการลงโทษอย่างแท้จริง กฎหมายก็เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสามารถขอหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นออกจากรายได้สุทธิที่จะนำไปใช้คำนวณปริมาณค่าปรับเพื่อเป็นการลดจำนวนค่าปรับลง โดยค่าใช้จ่ายที่จำเป็นได้แก่เงินภาษี เบี้ยประกัน ค่าใช้จ่ายของบริษัท รวมทั้งผลการดำเนินการที่ขาดทุน เป็นต้น ดังนั้นการคิดอัตราค่าปรับจึงต้องอาศัยข้อมูลทางการเงินหรือรายได้ของผู้กระทำความผิดมาเป็นฐานในการคำนวณโดยศาลอาจขอให้พนักงานอัยการรายงานเกี่ยวกับอาชีพ วุฒิการศึกษาและสถานที่พักอาศัยของผู้กระทำความผิด เพื่อที่ศาลจะได้นำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการพิจารณาว่ารายได้ที่นำมาแสดงต่อศาลนั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่

นอกจากนั้น ศาลยังมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจกำหนดระยะเวลาในการชำระค่าปรับได้ ถ้าผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ทันที ทั้งนี้ต้องเป็นเนื่องจากประวัติส่วนตัวและสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด หรือศาลอาจกำหนดให้ชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้และศาลก็มีอำนาจที่จะเพิกถอนสิทธิในการชำระค่าปรับเป็นรายงวดนั้น หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับรายงวดได้ตรงเวลา³³ หรือปรากฏต่อมาว่าฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดดีขึ้น นอกจากนั้น ภายใต้กฎหมายนี้ ศาลอาจมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับประกอบกับการจำคุกก็ได้ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่อาจชำระค่าปรับได้ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงประวัติส่วนตัวและสถานการณ์ทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยให้อัตราค่าปรับรายวันหนึ่งวันเท่ากับการจำคุกหนึ่งวันและกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจำคุกแทนการผิดนัดชำระค่าปรับเท่ากับหนึ่งวัน

สำหรับการกำหนดปริมาณวันปรับซึ่งจะควบคู่ไปกับการกำหนดอัตราค่าปรับรายวันศาลพิจารณาจากลักษณะความหนักเบาของการกระทำความผิด โดยคำนึงถึง

³³ Section 42 Facilitation of Payment

If the convicted person, due to his personal or financial circumstances, cannot be expected to pay the fine immediately, the court shall grant him a payment deadline or allow him to pay in specified installments. The court may also order that the privilege of paying the fine in fixed installments be withdrawn if the convicted person fails to pay an installment in time.

แรงจูงใจในการกระทำความผิด วิธีการที่ใช้ในการกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลทำให้การกระทำความผิดนั้นรุนแรงขึ้นหรือลดลงประกอบกัน

อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดผิดนัดชำระค่าปรับ กฎหมายได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกได้ โดยให้อัตราค่าปรับรายวันหนึ่งวัน เท่ากับการจำคุกหนึ่งวันและกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจำคุกแทนการผิดนัดชำระค่าปรับ เท่ากับหนึ่งวัน³⁴

3.2.2.2 การบังคับชำระค่าปรับ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO) ส่วนที่ 7 การบังคับคำพิพากษาและค่าใช้จ่ายในกระบวนการ (Execution of Sentence and Costs of Proceedings)

มาตรา 449³⁵ คำพิพากษาในคดีอาญาจะไม่สามารถถูกบังคับใช้ได้จนกว่าจะถึงเวลาที่คำพิพากษานั้นมีผล

มาตรา 451³⁶ [เจ้าพนักงานผู้บังคับ]

³⁴ Section 41 Fine Collateral to Imprisonment

If by the act the perpetrator enriched, or tried to enrich himself, then a fine, which otherwise would have been inapplicable or only optional, may be imposed collateral to imprisonment, if it is appropriate, taking into consideration the personal and financial circumstances of the perpetrator. This shall not apply if the court imposes a property fine pursuant to Section 43a.

³⁵ Section 449. Criminal judgments shall not be enforceable before they have entered into force.

³⁶ Section 451. [Executing Authorities]

(1) The sentence shall be executed by the public prosecution office as the executing authority on the basis of a certified copy of the operative provisions of the judgment containing an endorsement of enforceability, to be issued by the registry clerk.

(2) The prosecutors at the Local Courts shall be authorized to execute the sentence only insofar as such authority has been conferred on them by the LAND department of justice.

(3) The public prosecution office which is the executing authority shall exercise the duties incumbent on the public prosecution office also vis--vis the penal chamber responsible for

(1) คำพิพากษาจะถูกบังคับโดยพนักงานอัยการบนพื้นฐานของสำเนาซึ่งได้รับการรับรองของคำบังคับที่ศาลสั่ง ซึ่งประกอบด้วยค่าแถลงรับรองผลบังคับ ซึ่งจะถูกรวบรวมโดยฝ่ายทะเบียน

(2) พนักงานอัยการประจำศาลท้องถิ่นจะได้รับมอบอำนาจให้บังคับคำพิพากษาเฉพาะเมื่อเป็นที่แน่ชัดว่า เจ้าพนักงานดังกล่าวได้รับการบอกกล่าวจากกระทรวงยุติธรรม

(3) พนักงานอัยการผู้บังคับจะทำหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการโทษที่รับผิดชอบการบังคับคำพิพากษาในศาลภูมิภาคอื่นด้วย โดยอาจมอบหน้าที่ของตนให้แก่พนักงานอัยการที่มีอำนาจในศาลนั้นได้ หากปรากฏว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องคำพิพากษาและหากสำนักงานอัยการของรัฐนั้นให้ความเห็นชอบ

มาตรา 459³⁷ [การบังคับโทษปรับ]

บทบัญญัติของกฎหมายท้องถิ่นว่าด้วยการทวงเงินตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมจะถูกปรับใช้กับการบังคับโทษปรับนอกจากจะถูกบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในประมวลกฎหมายนี้

มาตรา 459a³⁸ [การอำนวยความสะดวกให้กับการชำระเงิน]

execution of sentences at another Regional Court. It may assign its duties to the public prosecution office competent at that court if this appears to be imperative in the interest of the convicted person and if that public prosecution office gives its consent.

³⁷ Section 459. [Execution of Fine]

The provisions of the Ordinance on Recovery of Claims of the Judicial Authorities shall apply to the execution of a fine unless otherwise provided under this statute.

³⁸ Section 459a. [Facilitating for Payment]

(1) After the judgment has entered into force the executing authority shall decide whether to grant relaxation of conditions of payment of a fine (section 42 Penal Code). It may also grant relaxation of conditions of payment if, without such grant, reparation by the convicted person for damage caused as a result of the offense would be considerably jeopardized; the convicted person may be required to furnish proof of reparation.

(2) The executing authority may subsequently amend or revoke a decision concerning relaxation of payment conditions pursuant to subsection (1) or section 42 of the Penal Code. Here it may deviate from a preceding decision to the convicted person's detriment only on the basis of new facts or evidence.

(1) หลังจากคำพิพากษามีผลบังคับใช้ เจ้าพนักงานผู้บังคับจะพิจารณาว่าจะให้โอกาสผู้ต้องโทษการผ่อนชำระค่าปรับหรือไม่ เจ้าพนักงานอาจให้โอกาสผ่อนชำระค่าปรับได้

(2) เจ้าพนักงานผู้บังคับผู้นั้น ในภายหลังอาจเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการตัดสินใจเกี่ยวกับโอกาสในการผ่อนชำระค่าปรับได้

(3) เมื่อยกเลิกการผ่อนชำระค่าปรับไปแล้ว เจ้าพนักงานผู้บังคับอาจให้โอกาสผ่อนชำระค่าปรับอีกครั้งก็ได้

(4) การตัดสินใจเกี่ยวกับโอกาสในการผ่อนชำระค่าปรับจะถูกขยายไปปรับใช้กับค่าใช้จ่ายในกระบวนการด้วย การตัดสินใจยังอาจถูกออกให้ใช้กับเรื่องค่าใช้จ่ายอย่างเดียวกันก็ได้

มาตรา 459b³⁹ [การกำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวด]

การชำระหนี้เป็นงวดจะถูกกำหนดในครั้งแรกแก่ค่าปรับจากนั้นก็กำหนดตามผลที่ตามมา ซึ่งเกิดจากการทวงเงินและท้ายที่สุดจากค่าใช้จ่ายในกระบวนการ นอกจากผู้ต้องคำพิพากษาจะใช้วิธีการชำระเงินในแบบอื่น

(3) Where relaxation in the form of payment in specified installments is revoked pursuant to section 42, second sentence, of the Penal Code, this shall be noted in the files. The executing authority may grant relaxation of conditions of payment again.

(4) The decision concerning relaxation of conditions of payment shall also extend to the costs of the proceedings. It may also be given with regard to costs alone.

³⁹ Section 459b. [Setting off Installments]

Installments shall be first set off against the fine, then against possible incidental consequences requiring payment of money and finally against the costs of the proceedings, unless the convicted person makes other dispositions regarding payment.

มาตรา 459c⁴⁰ [การทวงเงินค่าปรับ]

- (1) ค่าปรับหรือส่วนของค่าปรับจะถูกเรียกเก็บภายในสองสัปดาห์หลังจากจำนวนเงินดังกล่าวถึงกำหนด เฉพาะหากเป็นที่แน่ชัดว่าผู้ต้องคำพิพากษาต้องการหลีกเลี่ยงจากการชำระหนี้
- (2) การบังคับอาจถูกจัดการ หากเป็นที่คาดหมายได้ว่าค่าปรับดังกล่าวจะไม่ประสบความสำเร็จ
- (3) โทษปรับอาจถูกบังคับต่อทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษาได้

จากการศึกษาเรื่องการบังคับโทษปรับของประเทศต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีระบบการกำหนดโทษปรับเป็นระบบแบบตายตัว หรือ Fixed sum System ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณา กำหนดค่าปรับแบบพิกัดอัตรา โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ของผู้กระทำความผิดภายใต้กฎหมายกำหนด เช่น รายได้ ความสามารถในการหารายได้ ภาระที่เกิดจากค่าปรับที่มีต่อจำเลย เป็นต้น ซึ่งระบบโทษปรับแบบตายตัวนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการที่ทำให้การบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อาทิเช่น การปรับในอัตราเดียวกันในความผิดเดียวกันอาจไม่ยุติธรรมสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการบังคับโทษปรับ หรือการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จึงทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาหันมาสนใจการบังคับโทษปรับแบบระบบวันปรับ ซึ่งเป็นระบบที่นิยมใช้กันมากในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย

สำหรับประเทศอังกฤษ มีการบังคับโทษปรับแบบระบบการปรับเป็นหน่วย (Units - Fine System) โดยผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะต้องจ่ายค่าปรับมากกว่าผู้ที่มีฐานะยากจนในความผิดอย่างเดียวกันและในระบบเดียวกัน ทำให้การปรับเป็นไปได้

⁴⁰ Section 459c. [Recovery of Fine]

(1) The fine or part thereof shall be recovered within two weeks after the amount became due only if, on the basis of certain facts, it is apparent that the convicted person wishes to evade payment.

(2) Execution may be disposed with if it is to be expected that it will not lead to any success in the foreseeable future.

(3) The fine may not be executed in respect of the convicted person's estate.

อย่างสมเหตุสมผล ทั้งนี้เป็นไปตามดุลพินิจของศาล แต่อย่างไรก็ดี การบังคับใช้โทษปรับในประเทศอังกฤษมีแนวโน้มที่ลดลง เนื่องจากศาลมักจะหลีกเลี่ยงการลงโทษปรับ โดยหากเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่อาจชำระค่าปรับได้ ก็ให้ทำงานบริการสังคมแทนการปรับ

การบังคับโทษปรับในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย อันได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีนั้น มีการบังคับโทษปรับแบบระบบวันปรับเช่นเดียวกัน โดยระบบวันปรับเป็นระบบการลงโทษปรับที่ไม่กำหนดแน่นอนตายตัว โดยอัตราค่าปรับจะกำหนดจากปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ ปริมาณเงินซึ่งจะแปรตามสภาพเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษปรับ โดยคิดคำนวณจากรายได้ต่อวันของผู้ต้องโทษแต่ละรายและปริมาณวันปรับซึ่งกำหนดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำ ทั้งนี้ การบังคับโทษปรับแบบระบบวันปรับทั้งในประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีต่างมีความมุ่งหมายเดียวกันคือ การแก้ปัญหาการจำคุกระยะสั้นอันเนื่องมาจากการผิดนัดชำระค่าปรับ ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการลงโทษปรับจะหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำน้อยกว่าผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษจำคุก ซึ่งสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันอาชญากรรมได้

3.3 การบังคับโทษปรับของ The U.S. Marshals Service ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ The U.S. Marshals Service ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานต้นแบบของการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย กระทรวงยุติธรรม โดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อำนาจหน้าที่และผลการดำเนินงาน ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลทั่วไป⁴¹

The U.S. Marshals Service เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระดับสหพันธ์ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนี้ได้ปฏิบัติหน้าที่มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1789 จนกระทั่งปัจจุบัน The U.S. Marshals Service เป็นหน่วยงานที่มีฐานะพิเศษในกระบวนการยุติธรรมของสหพันธ์ โดยเป็นฝ่ายบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล มีสำนักงานในประเทศสหรัฐอเมริกาทั้ง 94 เขต สำนักงานสาขาย่อยจำนวน 218 แห่งและสำนักงานภาคสนามที่ต่างประเทศอีก 3 แห่ง

⁴¹ <http://www.usmarshals.gov/duties/factsheets/general-1209.html>

โดยที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี The U.S. Marshals Service มีอำนาจใน 94 เขตตามเขตอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายของสหพันธ์ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของ U.S. Marshals Service คือ แกนหลักของหน่วยงานและมีอำนาจหน้าที่หลายประการ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของ The U.S. Marshals Service มีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดที่หลบหนีโทษของสหพันธ์ ให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการของสหพันธ์ ดำเนินโครงการคุ้มครองความปลอดภัยพยาน ดำเนินการขนย้ายนักโทษและยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากกิจกรรมที่ผิดกฎหมายและอาชญากรรมและมีสำนักงานใหญ่ของหน่วยงานอยู่ฝั่งตรงข้ามกรุงวอชิงตันบนแม่น้ำ Potomac

The U.S. Marshals Service มีบุคลากรทั้งหมดจำนวน 4,942 คน ประกอบด้วย

- เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals 94 คนเทียบเป็น 1 คน/ 1 เขตศาลสหพันธ์
- ปลัดของ U.S. Marshals และเจ้าหน้าที่สอบสวนอาชญากรรม 3,345 คน
- ลูกจ้างฝ่ายธุรการและเจ้าหน้าที่บังคับใช้การควบคุม 1,503 คน

3.3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

The U.S. Marshals Service เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้ US Code TITLE 28 JUDICIARY AND JUDICIAL PROCEDURE PART II—DEPARTMENT OF JUSTICE CHAPTER 37 UNITED STATES MARSHALS SERVICE

มาตรา 561 United States Marshals Service

(1) The U.S. Marshals Service ถูกตั้งขึ้นด้วยกฎหมายนี้เพื่อเป็นสำนักงานภายในกระทรวงยุติธรรมตามอำนาจและการควบคุมของอัยการสูงสุด จะมีผู้อำนวยการเป็นหัวหน้าของ The U.S. Marshals ผู้ถูกแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีตามคำแนะนำและความเห็นชอบของวุฒิสภา

(2) ผู้อำนวยการของ U.S. Marshals Service นอกจากอำนาจและหน้าที่ซึ่งถูกกำหนดในบทนี้ จะทำหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายมาจากอัยการสูงสุดได้อีกด้วย

(3) ตามคำแนะนำและความเห็นชอบของวุฒิสภา ประธานาธิบดีจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ US Marshal สำหรับแต่ละเขตศาลสหรัฐ และสำหรับศาลฎีกาในกรุงวอชิงตัน เว้นแต่ที่ว่าเจ้าหน้าที่คนใดถูกแต่งตั้งให้ประจำที่ Northern Mariana Islands อาจจะถูกแต่งตั้งให้

รับหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ในเขตศาลอื่นได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals แต่ละคนจะเป็นเจ้าพนักงานของหน่วยงานและปฏิบัติหน้าที่ตามการกำกับดูแลของผู้อำนวยการ

(4) เจ้าหน้าที่ Marshals แต่ละคนจะถูกแต่งตั้งมีวาระ 4 ปี นอกเสียจากว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นจะลาออก หรือถูกปลดโดยประธานาธิบดี เจ้าหน้าที่คนหนึ่งจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในตำแหน่งนั้นอีก 4 ปี จนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมมารับตำแหน่งแทน

(5) ผู้อำนวยการจะกำหนดสถานที่ภายในเขตของศาลสำหรับเป็นสำนักงานและสถานีของเจ้าหน้าที่ให้แก่ Marshal แต่ละคน เจ้าหน้าที่ Marshal แต่ละคนจะอาศัยอยู่ในเขตซึ่งตนถูกแต่งตั้งไป นอกเสียจากว่า -

- เจ้าหน้าที่ Marshal ประจำเขตกรูวชิงตัน ประจำศาลสูงของกรูวชิงตัน และประจำเขตตอนใต้ของมลรัฐนิวยอร์ก สามารถอาศัยอยู่ได้ถึงรัศมี 20 ไมล์ จากเขตที่ตนได้รับแต่งตั้ง และ

-เจ้าหน้าที่ Marshal ผู้ใดที่ถูกแต่งตั้งให้ประจำ Northern Mariana Islands ซึ่งในขณะเดียวกันก็ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ Marshal ในเขตอื่นด้วยอาจอาศัยในเขตแทนนั้นได้

(6) ผู้อำนวยการได้รับอำนาจให้มอบและกำหนดค่าตอบแทนของลูกจ้าง เช่นว่า เท่าที่จำเป็นเพื่อที่จะใช้อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนี้ และอาจแต่งตั้งลูกจ้างเช่นว่าเป็นเจ้าหน้าที่รักษากฎหมายตามนโยบายและวิธีปฏิบัติดังกล่าว เท่าที่ผู้อำนวยการจะออกตามการปรับใช้บทบัญญัติของลักษณะ 5 และระเบียบที่ออกตามนั้น

(7) ผู้อำนวยการจะดูแลและกำกับ U.S. Marshals Service ในการปฏิบัติตามหน้าที่

(8) ผู้อำนวยการอาจจัดให้เจ้าหน้าที่และลูกจ้างปฏิบัติงานตนได้ แต่จะเรียกร้องหรือยอมรับค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนจากการนั้นไม่ได้

(9) เจ้าหน้าที่ Marshal แต่ละคนที่ถูกแต่งตั้งตามมาตรานี้ควรมี -

- หน้าที่ในการบริหารหน่วยงานรักษากฎหมายมาแล้วอย่างน้อย 4 ปี รวมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพย์สินในกรมตำรวจ สำนักงานนายอำเภอ หรือหน่วยงานรักษากฎหมายของสหพันธ์

- ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานรักษากฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะในระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่น

- ประสบการณ์การศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป และ

- ประสบการณ์ในหรือกับระบบศาลของประเทศ มลรัฐและสหพันธ์หรือประสบการณ์ในการให้ความคุ้มครองบุคคลากรของศาล ลูกขุน และพยาน

3.3.3 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

ภายใต้ US Code TITLE 28 CHAPTER 37

มาตรา 564. Powers as sheriff

อำนาจในฐานะนายอำเภอ U.S. Marshals Service และปลัดของ U.S. Marshals Service และเจ้าหน้าที่เช่นว่าแบบอื่นๆของหน่วยตามที่อาจถูกมอบหมายโดยผู้บัญชาการ ในการบังคับใช้กฎหมายของสหรัฐในมลรัฐหนึ่ง อาจใช้อำนาจอย่างเดียวกับที่นายอำเภอของมลรัฐนั้นอาจใช้ในการบังคับใช้กฎหมาย ณ ที่แห่งนั้นได้

มาตรา 566. Powers and duties

(a) บทบาทและภารกิจหลักของ U.S. Marshals Service ที่จะพิทักษ์สันติราษฎร์และปฏิบัติตาม บังคับใช้และรักษาการตามคำสั่งทุกคำสั่งของศาลแขวงสหรัฐ ศาลอุทธรณ์สหรัฐ ศาลว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ และศาลภาษีอากรสหรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

(b) U.S. Marshals Service ของแต่ละเขตเป็นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ของศาลแขวงและของศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจในท้องถิ่น และศาลว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศที่ออกนั่งพิจารณาในท้องถิ่น และในตามดุลพินิจของศาลอาจขอให้เข้าร่วมในการออกนั่งพิจารณาครั้งใดก็ได้

(c) นอกเสียจากกฎหมายหรือกฎของวิธีปฏิบัติจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น U.S. Marshals Service จะต้องบังคับใช้หมาย กระบวนการ และคำสั่ง ที่ชอบด้วยกฎหมายทุกเรื่อง ซึ่งออกตามอำนาจของสหรัฐ และจะรับความช่วยเหลือทุกด้านที่ทำให้ปฏิบัติการตามหน้าที่ได้

(d) เจ้าหน้าที่ ปลัด และเจ้าพนักงานเช่นว่าอื่นๆของ U.S. Marshals Service แต่ละคน ตามที่ถูกมอบหมายโดยผู้บัญชาการ อาจพกอาวุธปืนและทำการจับกุมการกระทำความผิดใด ๆต่อสหรัฐที่เกิดขึ้นซึ่งหน้าได้ โดยไม่ต้องมีหมาย หรือการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามกฎหมายของสหรัฐ หากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีเหตุอันควรเชื่อตามสมควรว่าบุคคลผู้จะถูกจับกุมนั้นได้กระทำความผิดหรือกำลังกระทำความผิดอาญาร้ายแรงเช่นว่า

(e)

(1) U.S. Marshals Service ได้รับอำนาจให้—

(A) ให้ความคุ้มกันส่วนบุคคลแก่นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่ศาล พยาน ของสหพันธ์ และบุคคลอื่น ๆที่ถูกคุกคาม เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

เมื่อการข่มขู่โดยอาชญากรขัดขวางการทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนการอื่นใดของเจ้าหน้าที่ และ

(B) สอบสวนเรื่องเกี่ยวกับผู้กระทำผิดที่หลบหนีโทษทั้งภายในและภายนอกสหรัฐ ตามที่ถูกลี้ภัยโดยอัยการสูงสุด

(2) ไม่มีสิ่งใดในวรรค (1)(B) จะถูกตีความให้กระทบหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจของหน่วยงานหรือสำนักงานอื่น ๆ ของสหพันธ์

(f) ตามวิธีปฏิบัติที่ผู้กำหนดโดยผู้อำนวยการ และยกเว้นแต่เงินของสาธารณะที่ผู้นำฝากตามมาตรา 2041 ของกฎหมายนี้ เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals แต่ละคนจะนำฝากเงินที่เจ้าหน้าที่ USMS ยึดได้ไปยังกระทรวงการคลัง โดยที่สามารถหักคือให้เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals ได้ก่อน ในตอนจบรอบบัญชีแต่ละครั้ง ส่วนที่ได้รับมาของเงินสาธารณะที่เป็นของสหรัฐจะถูกนำฝากในกระทรวงการคลังเป็นรายได้ของบัญชีรายรับ

(g) ก่อนการลาออก เกษียณ หรือถูกปลดจากตำแหน่ง –

(1) เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals จะส่งมอบผู้ต้องขังทั้งหมดในความควบคุมของเขาและงานที่ยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้นให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มารับตำแหน่งต่อ และ

(2) ปลัดของ U.S. Marshals Service จะส่งมอบกระบวนการทั้งหมดในความดูแลของเขาให้แก่ เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals

(h) เจ้าหน้าที่ U.S. Marshals จะชำระค่าใช้จ่ายในสำนักงานของอัยการสหรัฐตามที่อาจถูกลี้ภัยโดยอัยการสูงสุด

(i) ผู้อำนวยการของ U.S. Marshals จะปรึกษากับที่ประชุมศาลยุติธรรมของสหรัฐในเรื่องฐานการดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับเกณฑ์ความปลอดภัยสำหรับฝ่ายตุลาการของรัฐบาลสหรัฐ เพื่อที่จะรับประกันว่าความเห็นของที่ประชุมศาลยุติธรรมเกี่ยวกับเกณฑ์ความปลอดภัยสำหรับฝ่ายตุลาการของรัฐบาลสหรัฐจะถูกพิจารณาเมื่อจะตัดสินเรื่องตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ กำหนดลำดับความสำคัญของโครงการเกี่ยวกับความยุติธรรม และจัดสรรทรัพยากรด้านความปลอดภัยของฝ่ายตุลาการ ในวรรคนี้ คำว่า “ความปลอดภัยของฝ่ายตุลาการ” รวมถึงความปลอดภัยของอาคารที่พักอาศัยของฝ่ายตุลาการ ความปลอดภัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ การประเมินความคุกคามที่มีต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการและการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการทุกคน U.S. Marshals Service จะมีอำนาจเด็ดขาดในเรื่องเกณฑ์ความปลอดภัยของฝ่ายตุลาการของรัฐบาล

3.3.3.1 การรักษาความปลอดภัยของตุลาการ (Judicial Security)

การคุ้มครองเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการของสหพันธ์ ผู้พิพากษา อัยการลูกขุน เป็นภารกิจหลักของ U.S. Marshals Service โดยใช้เทคนิคและเครื่องมือในการรักษาความปลอดภัยที่ทันสมัยที่สุดในระหว่างการพิจารณาคดีทั่วประเทศ

โดยที่มีประสบการณ์ระดับหนึ่ง อดีตเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ผู้เคยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถและความเชี่ยวชาญที่หลากหลายตลอดชีวิตการทำงานของพวกเขา รวมตัวกันจัดทำโครงการเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยศาลให้แก่หน่วย (Court Security Officer/CSO) CSO ในฐานะที่เป็นปลัดพิเศษของ U.S. Marshals Service และรับบทสำคัญในการรักษาความปลอดภัยที่ทำการศาลยุติธรรม โดยการใช้ระบบคัดกรองเพื่อรักษาความปลอดภัย CSO ตรวจสอบและสกัดกั้นอาวุธและสิ่งของต้องห้ามอื่น ๆ ที่บุคคลพยายามจะนำเข้าไปยังที่ทำการศาลของสหพันธ์ เจ้าหน้าที่สืบสวนอาวุโส ปลัด U.S. Marshals Service และ CSO รักษาความปลอดภัยให้แก่อาคารซึ่งเป็นที่ทำการศาลยุติธรรม หน่วยงานนี้ยังได้กำกับโครงการก่อสร้างที่ทำการศาลของสหพันธ์ในหลายๆ แห่ง ตั้งแต่การออกแบบไปจนสร้างเสร็จ เพื่อรับรองความปลอดภัยของผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลของสหพันธ์และสาธารณชนด้วย

3.3.3.2 การสืบสวนผู้กระทำความผิดที่หลบหนี (Fugitive Investigations)

U.S. Marshals Service เป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลกลางในการดำเนินการสอบสวนกรณีผู้กระทำความผิดหลบหนีโทษ ในปีงบประมาณ 2009 USMS จับกุมตัวผู้กระทำความผิดที่หลบหนีโทษระดับสหพันธ์ไปมากกว่า 36,400 ราย และบังคับใช้หมายจำคุกมาแล้วประมาณ 39,400 ราย

การทำงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายระดับสหพันธ์ มลรัฐและท้องถิ่น กองกำลังเฉพาะกิจที่นำโดย U.S. Marshals เคยจับกุมตัวผู้กระทำความผิดที่หลบหนีโทษระดับมลรัฐและระดับท้องถิ่นมาแล้วกว่า 90,800 รายและบังคับใช้หมายจำคุกมาแล้วประมาณ 117,000 ราย ปัจจุบัน U.S. Marshals ควบคุมการทำงานของหน่วยเฉพาะกิจด้านการบังคับคดีอาญาระดับเขตอยู่ 75 หน่วยและระดับภูมิภาคอีก 7 หน่วย ซึ่งทำหน้าที่สอบสวนคดีอาชญากรรมที่ใช้ความรุนแรงและติดตามจับกุมตัวอาชญากรที่ตามหมาย

U.S. Marshals Service ได้พัฒนาการทำงานร่วมอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ในเรื่องของการตามจับผู้กระทำความผิดที่หลบหนีโทษและให้ความช่วยเหลือ ทักษะการทำงานด้วยความเชี่ยวชาญพิเศษและการฝึกอบรม ให้การหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับสหพันธ์ มลรัฐ ท้องถิ่น และระหว่างประเทศ

U.S. Marshals Service ยังรับผิดชอบการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดที่หลบหนีโทษทั้งต่างประเทศและระหว่างประเทศ และเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบต่อการส่ง

ผู้ร้ายข้ามแดนออกจาก หรือขอให้ส่งมายังสหรัฐฯ ในปีงบประมาณ 2009 U.S. Marshals Service ประสานงานการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นจำนวนถึง 874 ราย

3.3.3.3 ภารกิจและโครงการพิเศษ (Special Missions, Programs)

กลุ่มปฏิบัติการพิเศษของ U.S. Marshals Service เป็นหน่วยงานยุทธวิธีที่ถูกฝึกมาเฉพาะทาง ประกอบด้วยพลัดของ U.S. Marshals ผู้ที่สามารถตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินได้ในทันทีและทุกที่ในสหรัฐฯ หรือในดินแดนอื่นๆ ของสหรัฐฯ

3.3.3.4 โครงการให้ความคุ้มครองพยาน (Witness Security Program)

U.S. Marshals Service รับประกันความปลอดภัยของพยานผู้ในการเพื่อเบิกความให้แก่รัฐบาลในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมและกิจกรรมของอาชญากรที่สำคัญอื่นๆ ตั้งแต่ปี 1971 U.S. Marshals ได้ดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน ด้วยการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนข้อมูลการบ่งบอกตัวตนใหม่ให้แก่พยานกว่า 8,200 คนและสมาชิกครอบครัวพยานอีกกว่า 9,800 คน

การปฏิบัติการโครงการให้ความคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ เป็นการให้เครื่องมือที่พิเศษและมีค่าแก่รัฐบาลในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมรายใหญ่และการก่อการร้ายระหว่างประเทศ

บุคลากรของ U.S. Marshals Service ในโครงการให้ความคุ้มครองพยานจะเป็นเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของโลกในเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานที่ให้คำแนะนำและจัดทำกรฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหลายหน่วยทั่วโลก

3.3.3.5 การขนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำผิดต่างด้าว (Justice Prisoner and Alien Transportation System /JPATS)

ระบบการขนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำผิดต่างด้าวของ U.S. Marshals Service เป็นหนึ่งในผู้ขนย้ายนักโทษรายใหญ่ที่สุดในโลก มีการยื่นคำขอมากกว่า 1,400 เรื่องต่อวัน ในการขนย้ายนักโทษระหว่างเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ทัณฑสถานและต่างประเทศ JPATS ทำการขนย้ายนักโทษและคนต่างด้าวกว่า 350,000 รายต่อปี โดยระบบที่ประสานกันทั้งทางอากาศและทางบก

3.3.3.6 โครงการยึดทรัพย์ (Asset Forfeiture Program)

U.S. Marshals Service จะรับผิดชอบต่อการจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินที่ถูกยึดซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด ตามโครงการยึดทรัพย์ของกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice/DOJ) U.S. Marshals Service ได้จัดการกับทรัพย์สินมูลค่ากว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และพร้อมที่จะจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้จากทุกหน่วยงานของ DOJ ทั้งนี้

เป้าหมายของโครงการคือความพยายามที่จะเพิ่มผลตอบแทนสุทธิที่ได้จากทรัพย์สินที่ถูกยึดและนำดอกผลกลับไปลงทุนซ้ำ และเพื่อผลประโยชน์ในการรักษากฎหมาย U.S. Marshals Service จะบริหารโครงการยึดทรัพย์ของ DOJ โดยจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินที่ถูกยึดตามหน่วยงานรักษากฎหมายและอัยการสหรัฐทั่วประเทศ

3.3.4 บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับ

บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับของ U.S. Marshals Service นั้นจะปรากฏอยู่ในโครงการยึดทรัพย์ (Asset Forfeiture Program) ซึ่งถือว่าเป็นที่สำคัญของสหรัฐฯ ในการต่อสู้กับอาชญากรรายใหญ่ โดยปัจจุบันนี้ U.S. Marshals Service จัดการกับทรัพย์สินที่มูลค่ากว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁴²

เป้าหมายของโครงการยึดทรัพย์ (Asset Forfeiture Program) คือ การจัดการกับอาชญากรออกจากผลประโยชน์ที่ไม่พึงได้ของพวกเขา ปรับปรุงความร่วมมือในการรักษากฎหมายและส่งเสริมการรักษากฎหมายโดยการแบ่งรายได้ที่เป็นธรรม โครงการยึดทรัพย์เป็นเรื่องราวของความสำเร็จในการรักษากฎหมาย โดยมี U.S. Marshals Service เป็นหน่วยงานในระดับบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพเป็นผู้ดำเนินการ

ในปี 1984 รัฐสภาได้ออกกรณบัญญัติว่าด้วยการควบคุมอาชญากรรมแบบเบ็ดเสร็จ (the Comprehensive Crime Control Act) ซึ่งมีบทบัญญัติใหม่ในการยึดทรัพย์โดยอัยการเพื่อต่อสู้กับอาชญากรรม กฎหมายข้อนี้ยังได้จัดตั้งกองทุนยึดทรัพย์ (Asset Forfeiture Fund/AFF) ของ DOJ อีกด้วย

⁴² <http://www.usmarshals.gov/duties/factsheets/afd-1209.html>

รายได้จากการขายทรัพย์สินที่ถูกยึดอย่างเช่น อสังหาริมทรัพย์ ยานพาหนะ อัญมณี ตราสารทางการเงิน เรือ อากาศยาน และเครื่องประดับ ถูกฝากอยู่ในกองทุนยึดทรัพย์สิน หรือ AFF และภายหลังถูกใช้เพื่อกิจกรรมในการรักษากฎหมายต่อไป ยิ่งไปกว่านั้น ตามโครงการการแบ่งรายได้ที่เป็นธรรม รายได้จากการขายมักถูกแบ่งกับหน่วยงานรักษากฎหมายของแต่ละมลรัฐและท้องถิ่นที่เข้าร่วมในการสอบสวนและนำไปสู่การยึดทรัพย์สินนั้น โครงการสำคัญนี้ยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรักษากฎหมายของมลรัฐ ท้องถิ่นและสหพันธ์อีกด้วย

โครงการยึดทรัพย์สินประกอบด้วยหน่วยงานบังคับคดีอาญา (U.S. Marshals Service) สำนักงานอัยการสหรัฐ (U.S. Attorneys Offices) FBI (ปปส/ DEA) ฝ่ายจัดการการยุติธรรมของหน่วยงานควบคุมสุรายาสูบและอาวุธปืน (Alcohol, Tobacco and Firearm/ATF) เจ้าหน้าที่จัดการการยึดทรัพย์สิน (Asset Forfeiture Management Staff) ฝ่ายอาชญากรรม แผนกยึดทรัพย์สินและฟอกเงิน กระทรวงเกษตรของสหรัฐ (U.S. Department of Agriculture, Office of Inspector General) สำนักงานผู้ตรวจการใหญ่ กระทรวงกลาโหม หน่วยงานสอบสวนอาชญากรรม กระทรวงการต่างประเทศ (Criminal Investigative Service; U.S. Department of State) สำนักงานความปลอดภัยทางการทูต องค์การอาหารและยาสหรัฐ (Bureau of Diplomatic Security; U.S. Food and Drug Administration) สำนักงานสอบสวนอาชญากรรม และกรมไปรษณีย์ (U.S. Postal Inspection Service)

นอกจากนั้น U.S. Marshals Service ยังดำเนินการร่วมกับสำนักงานอัยการและหน่วยงานสอบสวนต่างๆ ในการวางแผนก่อนการยึด (เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการที่จะรับประกันการตัดสินใจยึดทรัพย์สินที่สมเหตุสมผลและมีข้อมูลครบถ้วน) บทบาทของ U.S. Marshals Service จึงไม่ได้มีเพียงการทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด แต่ยังให้ข้อมูลและช่วยเหลือเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นเป้าหมายของการยึด

U.S. Marshals Service จะจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินที่ถูกอายัด เพื่อการยึดทั้งหมดโดยการใช้ประโยชน์จากกระบวนการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งถูกดำเนินการโดยภาคเอกชน ที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการแทน ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาการดำเนินการยึดทรัพย์สิน ทำให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้น

3.3.5 ผลการดำเนินงาน

การจับกุมตัวผู้กระทำผิดที่หลบหนีโทษ

- จับกุมผู้กระทำผิดที่หลบหนีโทษของสหพันธ์กว่า 36,400 ราย และ บังคับใช้หมายขังของสหพันธ์ประมาณ 39,400 เรื่อง
- กองกำลังเฉพาะกิจที่นำโดย U.S. Marshals Service ได้จับกุม ผู้กระทำผิดที่หลบหนีโทษของมลรัฐและท้องถิ่นกว่า 90,800 บังคับ ใช้หมายขังของมลรัฐและท้องถิ่นกว่า 117,000 เรื่อง
- จับกุมผู้ต้องสงสัยคดีฆาตกรรมกว่า 3,600 รายและสมาชิกองค์กร อาชญากรรมกว่า 3,600 ราย
- จับกุมผู้กระทำผิดที่หลบหนีโทษซึ่งเป็นที่ต้องการตัวมากที่สุด 20,415 ราย นับแต่ปี 1983 เป็นต้นมา
- ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและส่งกลับผู้กระทำผิดที่หลบหนีโทษ 874 ราย จากหรือไปยัง 65 ประเทศ ในปีงบประมาณ 2009
- ตาม the Adam Walsh Child Protection and Safety Act 2006 U.S. Marshals Service จับกุมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศจำนวน 10,019 ราย ในปีงบประมาณ 2009
- นอกจากนั้น มีคดีกว่า 1,545 คดี ได้ถูกริเริ่ม โดยการออกหมายไป 320 เรื่อง และจับกุมผู้ต้องหา 278 ราย ฐานฝ่าฝืน the Walsh Act

การขนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำผิดต่างตัว

- เคลื่อนย้ายผู้ต้องขังของสหพันธ์ 345,860 ราย
- และกว่า 196,500 ราย เป็นการขนและเคลื่อนย้ายทางอากาศ
- เคลื่อนย้ายผู้ต้องขังที่ไม่ใช่ของสหพันธ์กว่า 1,200 ราย

การรักษาความปลอดภัยของตุลาการ

- จัดทำบริการที่สามารถตอบสนองได้ตลอดเวลาเพื่อรับทราบและ ตรวจสอบการคุกคามต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมผ่านทางศูนย์ จัดการการคุกคาม

- รับรองการปฏิบัติที่มั่นคงและปลอดภัยของกระบวนการยุติธรรมและคุ้มครองผู้พิพากษาของสหพันธ์กว่า 2,000 ท่าน และเจ้าหน้าที่ศาลอื่นๆประมาณ 5,250 คน ในที่ทำการศาลกว่า 400 แห่ง
- คุ้มครองผู้อำนวยการสำนักนโยบายควบคุมยาเสพติดแห่งชาติในกรุงวอชิงตันและระหว่างการเดินทาง
- คุ้มครองรองอัยการสูงสุดในกรุงวอชิงตัน และระหว่างการเดินทาง
- คุ้มครองผู้พิพากษาศาลฎีกาของสหรัฐฯ เมื่ออยู่นอกกรุงวอชิงตัน
- ประสานงานด้านความปลอดภัยสำหรับการประชุมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา
- ให้การคุ้มครองโดยใกล้ชิดแก่เจ้าหน้าที่ต่างประเทศระหว่างการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ

การอายัดและยึดทรัพย์

- ปัจจุบันกำลังจัดการสินทรัพย์ประมาณ 18,000 รายการ โดยมูลค่ากว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ
- อสังหาริมทรัพย์คิดเป็นร้อยละ 8 ของมูลค่า
- เงินสดและตราสารทางการเงินคิดเป็นร้อยละ 79 ของมูลค่า
- ยานพาหนะคิดเป็นร้อยละ 26 ของจำนวนรายการในบัญชีสินค้าคงคลัง
- แบ่งเงินให้แก่หน่วยงานของมลรัฐและท้องถิ่นไปประมาณ 5,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นับแต่ปีงบประมาณ 1985
- ในปีงบประมาณ 2009 การจ่ายเงินส่วนแบ่งอย่างเป็นทางการเป็นธรรมเนียมคิดเป็นมูลค่าประมาณ 395 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปฏิบัติการเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

- จำนวนผู้ต้องขังในการควบคุมต่อวัน : ประมาณ 58,500 ราย
- จำนวนผู้ต้องขังที่รองรับต่อปี : 235,000 ราย
- จำนวนเรือนจำที่มีความตกลงกับรัฐบาล : 1,800 แห่ง

หน่วยปฏิบัติการพิเศษ

- หน่วยที่ได้รับการฝึกพิเศษทางยุทธวิธีถูกก่อตั้งในปี 1971
- ตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินทุกที่ในสหรัฐฯ หรือดินแดนของสหรัฐฯ

- ให้การสนับสนุนทางยุทธวิธีแก่สำนักงานเขตต่างๆ หรือตามคำสั่งของ อัยการสูงสุดสหรัฐฯ
- ตั้งกองบัญชาการอยู่ในฐานทัพกองรักษาดินแดนของรัฐหลุยส์เซียน่า

โครงการความปลอดภัยพยาน

- พยานที่อยู่ในการดูแลมีจำนวนกว่า 8,200 คน
- จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการคุ้มครองพยานมีกว่า 18,000 คน (พยานและสมาชิกครอบครัว)

งบประมาณ

- งบประมาณ 2010 ค่าจ้างและประมาณการรายจ่ายเท่ากับ 1,125 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ศูนย์วิทยุตำรวจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย ในการบังคับโทษปรับ

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาการบังคับใช้โทษปรับ ซึ่งเกิดจากการขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการบังคับใช้โทษปรับ เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับที่มีอยู่นั้น มีข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ บุคลากรและงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินการบังคับโทษปรับได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากเงินค่าปรับไปเป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลให้เกิดแนวความคิดในการจัดตั้ง “สำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย” ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินงานแก้ไขปัญหาในภารกิจเพื่อดูแลให้มีการปฏิบัติและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีระบบอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ซึ่งภารกิจส่วนหนึ่งของหน่วยงานดังกล่าวคือ การบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้มุ่งศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายในการบังคับโทษปรับ เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานต่อไป

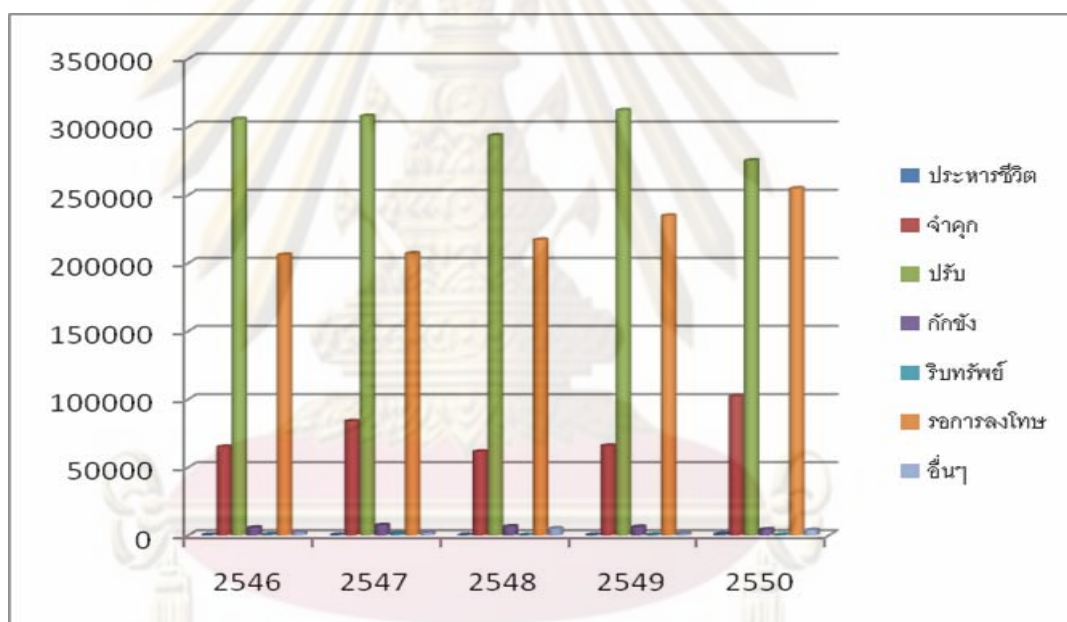
ภาพรวมและสถิติเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน

โทษปรับ (Fine) เป็นการลงโทษที่ประสงค์จะบังคับเอากับบรรดาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบ ไม่ว่าจะโดยการชำระเงินต่อรัฐ หรือการทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน ซึ่งในประเทศไทยจากสถิติคดีเกี่ยวกับประเภทของการกำหนดโทษในการตัดสินลงโทษของศาลชั้นต้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2546 - 2550 พบว่า โทษปรับเป็นโทษที่นำมาใช้บังคับมากที่สุด รองลงมาเป็นการรอการลงโทษและโทษจำคุกตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ศูนย์วิทยุตำรวจพยามกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถิติคดีแสดงจำนวนจำเลยที่ศาลชั้นต้นทำราชอาณาจักรตัดสินลงโทษ จำแนกตามการกำหนดโทษ
(กลุ่มศาลอาญา ศาลจังหวัดและศาลแขวง)

พ.ศ.	ประเภทของการกำหนดโทษที่มีคำพิพากษา														รวม
	ประหารชีวิต		จำคุก		ปรับ		กักขัง		ริบทรัพย์		รอกการลงโทษ		อื่นๆ		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	
2546	270	0.05	64,983	11.10	305,753	52.21	5,622	0.96	672	0.11	205,943	35.16	2,415	0.41	585,649
2547	310	0.05	83,810	13.74	307,934	50.47	7,495	1.23	1,421	0.23	207,013	33.93	2,119	0.35	610,102
2548	311	0.05	61,443	10.52	293,701	50.28	6,464	1.11	137	0.02	217,055	37.16	5,073	0.87	584,184
2549	302	0.05	65,787	10.59	312,213	50.28	6,160	0.99	449	0.07	234,708	37.80	1,338	0.22	620,957
2550	963	0.15	102,178	15.92	275,262	42.90	4,289	0.67	352	0.05	254,730	39.70	3,907	0.61	641,681

ที่มา : สำนักงานศาลยุติธรรม ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2551

อย่างไรก็ดี การลงโทษปรับ ไม่จำเป็นต้องปรับโดยผลของคำพิพากษาเสมอไป อาจเป็นการเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานก็ได้ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับในอัตราสูงแก่พนักงานสอบสวนตามที่ได้เปรียบเทียบปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37 อันจะมีผลให้คดีอาญาระงับตามมาตรา 39 ได้ นอกจากนี้โทษปรับอาจเป็นโทษสำเร็จในตัวเองหรือเป็นโทษประธาน¹ เช่น กฎหมายกำหนดโทษปรับสถาน

¹ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, 2529, หน้า 880-881.

เดียวและศาลก็ได้ลงโทษปรับไปแล้ว (ได้แก่ คดีความผิดหุโทษ) และอาจมีลักษณะเป็นโทษที่ศาลสามารถกำหนดให้ลงเพิ่มแก่ผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ได้ (โทษผนวก) ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20 แสดงให้เห็นว่าหากปรับโทษเป็นโทษผนวกแล้ว ในกรณีความผิดที่มีบทลงโทษจำคุกและปรับ ศาลก็ไม่จำเป็นต้องลงโทษปรับเสมอไป ศาลอาจลงโทษจำคุกเท่านั้น เว้นแต่เป็นความผิดร้ายแรง หรือมีเหตุอันควรลงโทษจำคุกและปรับในกรณีที่ยกโทษจำคุกคงแต่โทษปรับสถานเดียวตามมาตรา 55 หรือศาลจะรอการลงโทษจำคุกไว้แต่เห็นควรให้ผู้กระทำความผิด ได้รับโทษซึ่งจะลงโทษปรับแทนที่จะปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ได้รับโทษใดๆ โทษปรับเช่นนี้จึงมีลักษณะเป็นโทษผนวกที่ศาลลงแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เนื่องจากกฎหมายต้องการลงโทษจำคุกเพื่อให้สาสมกับความผิด และหากมีการลงโทษปรับด้วยก็จะทำให้รู้สึกว่าคุณเสียทรัพย์สินนั้นเป็นความทุกข์เช่นกัน จึงต้องกำหนดโทษไว้สองสถาน²

นอกจากนี้ โทษปรับอาจเป็นโทษอุปกรณณ์ กล่าวคือ กำหนดโทษอื่นเป็นโทษประธานและจะต้องมีโทษปรับกำกับอยู่ด้วยเสมอ เช่น หากผู้ต้องโทษปรับเคยกระทำความผิดมาแล้วก็ให้ลงโทษจำคุกและปรับ จึงเห็นได้ว่าผู้ต้องโทษปรับคือผู้กระทำความผิดและอาจต้องรับโทษอื่นด้วยนั่นเอง ทั้งนี้ได้กล่าวมาแล้วว่า โทษปรับเป็นโทษที่ต้องการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งมีผลให้ผู้นั้นมีทรัพย์สินน้อยลง แม้อาจเป็นเพียงเล็กน้อยเทียบไม่ได้กับรายได้ที่เพิ่มพูนขึ้นเนื่องจากการกระทำความผิดแต่ก็มีผลกระทบต่อทรัพย์สินของผู้ผู้น้อยอยู่ดี ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจจะมีหรือไม่มีทรัพย์สินให้บังคับก็ได้ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับเป็นผู้ยากไร้หรือไม่มีความสามารถชำระค่าปรับตามคำพิพากษาได้ หรือผู้กระทำความผิดที่มีความสามารถในการชำระค่าปรับแต่ไม่ยอมชำระ ในกรณีเช่นนี้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 ได้บัญญัติบังคับไว้ กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาลงโทษปรับผู้ใด กฎหมายได้กำหนดเวลาให้นำเงินค่าปรับมาชำระแก่ศาลภายในระยะเวลา 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้มีคำพิพากษา ไม่ว่าจะมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือไม่ก็ตามยอมไม่เป็นการขัดขวางแก่การที่ศาลจะต้องบังคับคดีไปตามมาตรา 29 ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีที่จะต้องให้คดีถึงที่สุดเสียก่อนจึงบังคับคดีได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 92 มาตรา 98 มาตรา 99 และ มาตรา 100 เป็นต้น³ โดยการชำระค่าปรับ ให้ชำระแก่ผู้มีหน้าที่เก็บชำระค่าปรับหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลนั่นเอง หากครบกำหนดระยะเวลา 30 วันแล้ว ผู้ต้องโทษปรับยังไม่ชำระค่าปรับ กฎหมายได้กำหนดมาตรการบังคับไว้ 2 ประการ คือ การยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดใช้แทนค่าปรับ หรือการกักขังผู้กระทำความผิดแทนค่าปรับ

² โกเมน ภัทรภิรมย์, คำบรรยายประมวลกฎหมายอาญา , กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา , 2531 , หน้า 10-11.

³ จิตติ ดิงศภัทย์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 , หน้า 931.

ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษปรับในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินการบังคับค่าปรับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลนั้น มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบังคับโทษปรับ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบและมาตรการบังคับค่าปรับ อันได้แก่ มาตรการยึดทรัพย์ สิ้นใช้แทนค่าปรับ การกักขังแทนค่าปรับ การทำงานบริการสังคมหรือทำงานบริการสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และปัญหาด้านหน่วยงานบังคับค่าปรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบังคับค่าปรับคดีอาญา ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึง เนื่องจากเห็นว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบังคับค่าปรับ และเห็นสมควรดำเนินการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

ปัญหาด้านประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

การกักขังแทนค่าปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่กำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษทางทรัพย์สิน ใช้สำหรับการกระทำผิดที่ไม่ร้ายแรง และเมื่อผู้ต้องโทษชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่ศาลกำหนดแล้ว ก็ถือว่าผู้ต้องโทษได้รับโทษเสร็จสิ้นแล้ว แต่ในบางกรณีผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับ เพื่อให้เกิดสภาพบังคับในการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา จึงต้องมีการนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับ ได้แก่ การกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในปัจจุบันไม่ให้กักขังไว้ในสถานีดำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน โดยได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับถูกกักตัวไว้ในสถานที่กำหนด โดยเฉพาะ เพื่อลดผลกระทบต่อผู้ต้องกักขัง อันเป็นการหลีกเลี่ยงผลกระทบในการนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง

แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดว่า ให้ใช้มาตรการบังคับค่าปรับมาตรการใดเป็นลำดับแรกระหว่างการกักขังแทนค่าปรับกับการยึดทรัพย์สินชำระค่าปรับ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติศาลมีความจำเป็นและเหตุผลที่จะต้องใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับโดยมิได้ใช้มาตรการอื่น เนื่องจากศาลเห็นว่าเป็นวิธีที่ง่ายกว่าในทางปฏิบัติและเป็นมาตรการที่ได้ผลในเชิงการบังคับคดี จึงทำให้ศาลพิจารณาใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ โดยมิได้ใช้มาตรการยึดทรัพย์สินชำระค่าปรับ โดยใช้อัตราการกักขังแทนค่าปรับ 200 บาทต่อหนึ่งวันตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 แต่เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับมีจำนวนมากขึ้น ทำให้รัฐต้องรับภาระในการควบคุมดูแลผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับมากขึ้นไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่กักขัง บุคลากร สวัสดิการและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น เรื่องการจัดหาสถานที่กักขัง

เพราะการกักขังผู้ต้องโทษ รัฐต้องกักขังผู้ต้องโทษกักขังไว้ในสถานที่อันมิใช่เรือนจำ สถานที่ตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน (มาตรา 24 วรรคแรก) โดยขณะนี้กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการจัดให้มีสถานที่กักขังสำหรับผู้ต้องโทษกักขังไว้เป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากเรือนจำ ซึ่งมีอยู่เกือบทุกจังหวัด อีกทั้งยังไม่สามารถนำวิธีการกักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้นั่นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังตามมาตรา 24 วรรคสองมาใช้บังคับกับผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับได้ ทั้งนี้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 วรรคสอง ทำให้รัฐมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานส่วนนี้เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับอาจมีความไม่เหมาะสมในบางประเด็น เช่น การกักขังแทนค่าปรับเป็นมาตรการบังคับโทษปรับที่ผิดวัตถุประสงค์และผิดประเภท เพราะเป็นการลงโทษที่มุ่งเอากับเสรีภาพของบุคคลผู้ต้องโทษปรับ แต่วัตถุประสงค์ของโทษปรับนั้นเป็นที่โทษมุ่งบังคับเอากับทรัพย์สิน และโดยส่วนมากความผิดที่จะกำหนดโทษปรับมักจะเป็นความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง ต่างจากการลงโทษจำคุกหรือกักขังซึ่งมักจะเป็นความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง การที่ต้องมาบังคับโทษปรับด้วยการกักขังแทนค่าปรับจึงเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวต้องสูญเสียเสรีภาพโดยไม่สมควร และที่สำคัญการกักขังแทนค่าปรับแต่เดิมนั้นมีลักษณะคล้ายกับการจำคุกกระยะสั้น ทำให้ผู้นั้นต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในบางประการและถูกกักขังร่วมกับนักโทษที่กระทำความผิดอย่างอื่นอันเป็นความผิดร้ายแรง (ก่อนที่จะมีการแยกสถานที่กักขังเป็นการเฉพาะ) อาจทำให้ผู้ต้องถูกกักขังเรียนรู้พฤติกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรม หรือได้รับการถ่ายทอดวิธีการก่ออาชญากรรมและทำให้ผู้นั้นต้องสูญเสียคุณค่าในตนเองไป เนื่องจากได้รับการตราหน้าต่อสังคมว่าเป็นนักโทษ แม้ว่าจะถูกศาลพิพากษาลงโทษเพียงปรับก็ตาม

แต่หากพิจารณาในแง่ของการบังคับคดีแล้ว การกักขังแทนค่าปรับยังเป็นมาตรการที่มียังความจำเป็นอยู่ เนื่องจากตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการต่อเนื่องในกรณีที่ผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ตัวอย่างเช่น กรณีศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ตามมาตรา 29 เพราะหากศาลเปิดโอกาสให้จำเลยชำระค่าปรับภายในสามสิบวันโดยปล่อยตัวไปก่อน หากผู้นั้นไม่นำค่าปรับมาชำระก็จะเป็นข้อยุ่งยากที่จะไปตามตัวผู้นั้นมาชำระค่าปรับ และอาจไม่ได้ตัวผู้มาบังคับคดีก็ได้ มาตรการในการลงโทษปรับก็จะล้มเหลว เพราะการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับทำได้ไม่สะดวก ต้องผ่านกระบวนการบังคับคดีหลายขั้นตอน และมาตรการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามมาตรา 30/1 ก็มีข้อจำกัดตรงที่ต้องเริ่มต้นจากจำเลยที่ต้องยื่นคำร้องขอเข้ามา

ทั้งต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทด้วย ดังนั้น การกักขังแทนค่าปรับจึงเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นอยู่ในการบังคับโทษปรับ

การยึดทรัพย์สินลั่นใช้แทนค่าปรับ

มาตรการยึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษเพื่อใช้แทนค่าปรับเป็นวิธีการบังคับค่าปรับที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการกำหนดโทษปรับที่ต้องการลงโทษทางทรัพย์สินมากที่สุด เพราะเป็นมาตรการที่บังคับกับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษโดยตรง แต่เนื่องจากการยึดทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับเป็นวิธีการที่ยุ้งยาก เพราะต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกับการยึดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคือ จะต้องมีส่วนนำชี้และนำยึดและนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด ดังนั้น การยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับส่วนใหญ่จะมีการนำมาใช้กับโทษปรับนิติบุคคลเท่านั้น เนื่องจากโดยสภาพความเป็นนิติบุคคล จึงไม่อาจนำมาตรการกักขังแทนค่าปรับมาบังคับกับนิติบุคคลได้

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการนำมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับมาใช้บังคับแก่ผู้ที่ไม่ชำระค่าปรับ เกิดจากศาลส่วนใหญ่จะไม่นำมามาตรการดังกล่าวมาใช้ แต่ใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับแทน เพราะสามารถบังคับใช้ได้ทันที ส่วนการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับ เนื่องจากต้องดำเนินการด้วยวิธีการบังคับคดีทางแพ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อีกทั้งต้องให้อำนาจหน้าที่ในการบังคับเป็นของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งทำไปตามขั้นตอนการบังคับคดีทางแพ่งที่จะต้องมีการนำชี้และยึดทรัพย์สินที่กว่าจะยึดได้ก็นานเกินกว่าผู้ต้องโทษปรับจะรู้สึกผิดกับการกระทำของตนอีก ทำให้ไม่ได้ผลในทางข่มขู่หรือยับยั้งมิให้ผู้ต้องโทษปรับกระทำความผิดขึ้นอีก ตรงจุดนี้เองทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับ ทำให้ศาลมักจะใช้วิธีการการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับก็เฉพาะในกรณีที่ไมอาจบังคับได้ด้วยวิธีการกักขังแทนค่าปรับ เช่น การลงโทษยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับกับกรณีนิติบุคคลที่กระทำความผิด

นอกจากนั้น ปัญหาอีกประการเกิดจากการไม่มีหน่วยงานที่มีอำนาจและความรับผิดชอบโดยตรงในการบังคับโทษปรับ โดยเฉพาะการติดตามกำหนดระยะเวลาในการชำระค่าปรับ เนื่องจากในมาตรา 29 กำหนดว่า จะใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับได้ต่อเมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ดังนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วก็ยังต้องรออีก 30 วัน ถึงจะสามารถใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับได้ กรณีนี้ยังขาดหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในการติดตามระยะเวลาดังกล่าว

การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

เนื่องจากวิธีการบังคับค่าปรับที่กำหนดไว้ในมาตรา 29 ยังไม่เป็นมาตรการที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์การกำหนดโทษปรับได้ เพราะการยึดทรัพย์ใช้แทนค่าปรับนั้น แม้จะเป็นมาตรการที่ตรงกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ แต่ในทางปฏิบัติสากลไม่ค่อยนำมาใช้กับบุคคลธรรมดา โดยส่วนใหญ่มักใช้ลงแก่นิติบุคคล ส่วนการกักขังแทนค่าปรับเดิมที่กำหนดให้มีมาตรการนี้ก็เพื่อเป็นการบังคับให้ผู้ต้องโทษนำค่าปรับมาชำระเท่านั้น แต่ปัจจุบันกลับกลายเป็นว่าผู้ต้องโทษปรับยอมถูกกักขังแทนที่จะนำค่าปรับมาชำระต่อศาล ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการกำหนดวิธีการบังคับค่าปรับ จึงมีแนวความคิดที่จะกำหนดมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับ สามารถที่จะขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ มาตรการดังกล่าวนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2546 โดยผลของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 เป็นการวางหลักเกณฑ์วิธีการเกี่ยวกับการให้ผู้ต้องโทษปรับร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ มีสาระสำคัญดังนี้

(ก) ผู้ต้องโทษปรับที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องไม่มีเงินชำระค่าปรับ โดยค่าปรับตามคำพิพากษานั้น จะต้องไม่เกินแปดหมื่นบาทและผู้ต้องโทษปรับที่จะร้องขอต้องไม่ใช่นิติบุคคล

(ข) เมื่อผู้ต้องโทษยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้ว ศาลจะต้องพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติและสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับ เมื่อเห็นเป็นการสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำงานบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแล

(ค) กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ศาลจะต้องกำหนดลักษณะ หรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลาทำงาน และจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติ การนับถือศาสนา ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือสภาพความผิดที่ผู้ต้องโทษปรับประกอบด้วยและศาลอาจจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้

(ง) ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับของผู้ต้องโทษปรับได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้นั้นก็ได้ตามที่เห็นสมควร

(จ) ในการกำหนดระยะเวลาทำงานแทนค่าปรับตาม (ค) ศาลอาจกำหนดอัตราการทำงานบริการสังคมในอัตราวันละสองร้อยบาทและในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานดังกล่าวต้องอยู่ภายในกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด

(ฉ) ถ้าภายหลังจากวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้ว ความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 30/1 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

(ช) ในระหว่างการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามที่ผู้ต้องโทษร้องขอก็ให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ

สำหรับปัญหาการใช้มาตรการการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับนั้น จะพบน้อยกว่ามาตรการกักขังแทนค่าปรับและยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ เนื่องจากเป็นมาตรการที่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของ 2 มาตรการที่กล่าวมา แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือว่าเป็นการทำงานในหนึ่งวันตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันและแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและเปลี่ยนสถานที่กักขัง พ.ศ. 2546 มีประเภทกิจกรรมและจำนวนชั่วโมงที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ตามระเบียบฯ กำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือว่าเป็นการทำงานหนึ่งวัน โดยแบ่งตามลักษณะงาน คือ

1. การทำงานช่วยเหลือดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์หรือสถานพยาบาล งานวิชาการหรือสถานบริการด้านการศึกษา จำนวน 2 ชั่วโมง ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน
2. การทำงานวิชาชีพ งานช่างฝีมือที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ จำนวน 3 ชั่วโมง ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน
3. งานบริการสังคมหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่ไม่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญอื่น ๆ จำนวน 4 ชั่วโมง ถือเป็นการทำงานวันหนึ่ง

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือว่าเป็นการทำงานหนึ่งวัน ควรคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงของความผิดเป็นสำคัญ โดยอาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กรณีเป็นการกระทำผิดครั้งแรก หรือพฤติการณ์คดีไม่ร้ายแรง อาจใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูจำนวนขั้นต่ำ 12 ชั่วโมง - ขั้นสูงไม่เกิน 48 ชั่วโมง
2. กรณีเป็นการกระทำผิดที่พฤติการณ์คดีมีความเสียหายต่อบุคคล หรือรัฐอาจใช้มาตรการชดใช้หรือทดแทนความเสียหายจำนวนขั้นต่ำ 24 ชั่วโมง - ขั้นสูงไม่เกิน 96 ชั่วโมง
3. กรณีเป็นการกระทำผิดที่พฤติการณ์คดีค่อนข้างรุนแรง เกิดความเสียหายมาก หรือกระทำผิดซ้ำ หรือเคยมีประวัติการกระทำความผิดอื่นที่ไม่ใช่กระทำความผิดโดยประมาทหรือลหุโทษ อาจใช้มาตรการทำงานบริการสังคมแทนโทษปรับจำนวนขั้นต่ำ 36 ชั่วโมง - ขั้นสูงไม่เกิน 200 ชั่วโมง

ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางตามกฎหมายต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น ในประเทศประเทศสิงคโปร์กำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ดังนี้

1. กรณีระยะเวลาคุมประพฤติ 6 เดือน - 1 ปี จำนวนชั่วโมงไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง
2. กรณีระยะเวลาคุมประพฤติ 1 - 2 ปี จำนวนชั่วโมงไม่เกิน 120 ชั่วโมง และ
3. กรณีระยะเวลาคุมประพฤติ 2 - 3 ปี จำนวนชั่วโมงตั้งแต่ 120 - 240 ชั่วโมง

หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับตามระดับความผิดทั้ง 6 ระดับ ดังนี้

1. Felony ระดับ D (ความผิดร้ายแรง) ไม่เกิน 500 ชั่วโมง
2. Felony ระดับ E ไม่เกิน 400 ชั่วโมง
3. Misdemeanor A (ความผิดสถานเบา) ไม่เกิน 200 ชั่วโมง
4. Misdemeanor B ไม่เกิน 100 ชั่วโมง
5. Misdemeanor ที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการจำแนกไม่เกิน 100 ชั่วโมง

6. Violent ไม่เกิน 70 ชั่วโมง⁴

ปัญหาด้านหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมาย

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การบังคับค่าปรับไม่ได้เป็นภารกิจหลักของหน่วยงานใด ไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานบังคับคดีและราชทัณฑ์ เนื่องจากแต่ละหน่วยงานที่กล่าวมา ล้วนแต่มีภารกิจหลักค่อนข้างมาก กล่าวคือ ศาลมีภารกิจหลักในการพิจารณาและพิพากษาคดี พนักงานอัยการมีภารกิจหลักในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง และเมื่อสั่งฟ้องแล้วก็จะติดตามดำเนินคดีในศาล รวมทั้งการอุทธรณ์ฎีกาต่อไปจนถึงที่สุด เจ้าพนักงานบังคับคดีมีภารกิจหลักในการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและในคดีล้มละลาย ส่วนราชทัณฑ์ก็มีภารกิจหลักในการดูแลผู้ต้องโทษ

ปัญหาด้านหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนี้ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับระหว่างศาลกับพนักงานอัยการ ทั้งนี้มีข้อพิจารณาเป็น 2 แนวทางด้วยกัน กล่าวคือ

แนวปฏิบัติที่ถือว่าการบังคับโทษปรับอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการให้ได้

ตามหนังสือที่ อส. 0017/ 15202 ลงวันที่ 15 กันยายน 2548 เรื่องหารือแนวทางปฏิบัติในการบังคับคดีแก่นิติบุคคลในคดีอาญา เรื่องจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ความว่า

“ตามหนังสือที่อ้างอิง แจ้งว่า ศาลจังหวัดปราจีนบุรีได้มีคำพิพากษาลงโทษปรับนิติบุคคลซึ่งได้กระทำความผิดอาญา แต่นิติบุคคลดังกล่าวไม่ยอมชำระค่าปรับ ศาลจังหวัดปราจีนบุรีจึงขอให้อัยการจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ซึ่งสำนักงานอัยการเขต 2 เห็นฟ้องกับสำนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีว่า พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ร้องขอให้บังคับกรณีนี้ได้ แต่เนื่องจากกรณีเป็นปัญหาในการปฏิบัติราชการของพนักงานอัยการ จึงขอหารือสำนักงานอัยการสูงสุด ตามละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

⁴ กลุ่มงานบริการสังคม กองกิจการชุมชนและบริการสังคม กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม , บทคัดย่อรายงานการศึกษา เรื่อง “แนวทางการใช้มาตรการการทำงานบริการสังคมของไทยในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด” , www.oja.go.th , 1 มีนาคม 2553.

สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้ว เห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 บัญญัติว่า “...เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า” และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันศาลพิพากษาผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์ใช้ค่าปรับ...” ฉะนั้น เมื่อศาลลงโทษปรับจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคลแล้ว จำเลยที่ 1 ไม่นำเงินมาชำระค่าปรับ จึงเป็นกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีโดยยึดทรัพย์ของจำเลยที่ 1 มาใช้ค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร เนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 233 ศาลซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี มิได้มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการบังคับคดีเอง เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 โดยเหตุนี้ในคดีนี้ศาลจังหวัดปราจีนบุรี จึงขอให้พนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการบังคับคดีแก่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคล

แม้ในการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีได้บัญญัติเรื่องการบังคับคดีเช่นในกรณีของคดีนี้ แต่ในมาตรา 15 ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ก็บัญญัติว่า คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ กรณีนี้อาจเทียบได้กับพนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งเป็นโจทก์ในคดี ประกอบกับพนักงานอัยการมีฐานะเป็น “ทนายแผ่นดิน” ซึ่งต้องรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดินหรือของรัฐ ดังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 6 ที่ว่า “ให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นทนายแผ่นดินประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นทุกศาล” ฉะนั้น เมื่อศาลขอให้พนักงานอัยการดำเนินการบังคับคดี พนักงานอัยการจึงชอบที่จะดำเนินการบังคับคดีตามที่ศาลแจ้งขอมมา มิฉะนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีนี้จะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินการบังคับคดีให้ อันจะทำให้ผลประโยชน์ของรัฐได้รับความเสียหายเพราะไม่ได้ค่าปรับเป็นของรัฐตามคำพิพากษาของศาล

เนื่องจากคดีนี้สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดปราจีนบุรี เป็นผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษจึงให้พนักงานอัยการจังหวัดปราจีนบุรีร้องขอต่อศาลจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ออกกฎหมายบังคับคดีแก่จำเลยที่ 1 โดยขอให้เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดปราจีนบุรีเป็นผู้สืบหาหลักทรัพย์และนำยึดตามคำสั่งศาลต่อไป ความเห็นของอัยการจังหวัดปราจีนบุรีและอธิบดีอัยการเขต 2 ชอบแล้ว”

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้มีหนังสือเวียนที่ อส. 0017/ว. 361 ลงวันที่ 15 กันยายน 2548 เรื่องแนวปฏิบัติในการบังคับคดีแก่นิติบุคคลในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ความว่า “ ด้วยศาลจังหวัดปราจีนบุรีได้มีคำพิพากษาใน

คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 798/2546 ให้ลงโทษปรับนิติบุคคล แต่นิติบุคคลดังกล่าวไม่ยอมชำระค่าปรับ ศาลจังหวัดปราจีนบุรีจึงขอให้อัยการจังหวัดปราจีนบุรีดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 สำนักงานอัยการเขต 2 จึงขอหารือแนวทางปฏิบัติต่อสำนักงานอัยการสูงสุดว่าเป็นกรณีอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการให้ได้หรือไม่

สำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดี ประกอบกับพนักงานอัยการมีฐานะเป็น “ทนายแผ่นดิน” ซึ่งต้องรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดินหรือของรัฐ ดังบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 6 ที่ว่า “ให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นทนายแผ่นดินประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นทุกศาล ” ฉะนั้น เมื่อศาลขอให้พนักงานอัยการดำเนินการบังคับคดี พนักงานอัยการจึงชอบที่จะดำเนินการบังคับคดีตามที่ศาลแจ้งขอมา ฉะนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีนี้ จะไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดดำเนินการบังคับคดีให้ ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ของรัฐได้รับความเสียหาย เพราะไม่ได้ค่าปรับเป็นของรัฐตามคำพิพากษาของศาล ”

กรณีที่ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่พนักงานอัยการไม่ได้เป็นโจทก์

ตามหนังสือที่ ศย. 301.013/ 40261 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 เรื่องขอหารือการบังคับคดีกรณีราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องตนเอง ซึ่งจำเลยเป็นนิติบุคคลและจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษา โดยมีใจความว่า ด้วยศาลจังหวัดพระโขนงได้ส่งหมายบังคับคดีพร้อมคำพิพากษาในคดีอาญาที่ราษฎรฟ้องตนเองซึ่งจำเลยเป็นนิติบุคคล และศาลได้พิพากษาลงโทษปรับ แต่จำเลยไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาไปให้สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 7 (พระโขนง) เพื่อดำเนินการบังคับคดียึดทรัพย์สินของจำเลย (โดยศาลจังหวัดพระโขนงได้ออกหมายบังคับคดีและตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการยึดอายัดทรัพย์สินของจำเลยและได้ส่งหมายไปให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอาญา ระบุว่า “โจทก์ หรือผู้แทนโจทก์” เป็นผู้นำยึด โดยขอให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29) แต่สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 7 (พระโขนง) เห็นว่า กรณีดังกล่าวยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่พนักงานอัยการไม่ได้เป็นโจทก์ จึงได้ดำเนินการเสนอข้อหารือต่ออัยการสูงสุด ซึ่งต่อมาอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พนักงานอัยการไม่มีอำนาจและหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาที่เอกชนฟ้องตนเอง เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ โดยอ้างคำวินิจฉัยของอส.ที่ 43/2532 และส่งหมายบังคับคดีพร้อมคำพิพากษาในคดีที่พนักงานอัยการไม่ได้เป็นโจทก์คืนศาลจังหวัดพระโขนง พร้อมข้อเสนอจัดประชุมร่วมระหว่างหน่วยงานเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวต่อไป

ศาลจังหวัดพระโขนงเห็นว่า ที่สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 7 โต้แย้งว่า พนักงานอัยการไม่มีอำนาจและหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาที่เอกชนฟ้องกันเอง เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ โดยอ้างคำวินิจฉัยของอธิบดีกรมอัยการ (ปัจจุบันคืออัยการสูงสุด) ที่ 43/2532 ส่วนผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดพระโขนงอ้างว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ โดยอ้างหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุดที่ 0017/ว361 ลงวันที่ 15 กันยายน 2548 ซึ่งเป็นกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง จึงมีข้อแตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีปัญหว่า คดีอาญาที่ราษฎรฟ้องกันเองซึ่งจำเลยเป็นนิติบุคคล และศาลได้พิพากษาลงโทษปรับ แต่จำเลยไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลา เป็นอำนาจหน้าที่ของใครที่จะบังคับคดียึดทรัพย์สินของจำเลยและขอให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดประชุมร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อหาข้อยุติตามข้อเสนอของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 7

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยยังขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการบังคับค่าปรับ ปัญหาดังกล่าวเห็นได้อย่างชัดเจนในกรณีเมื่อศาลสั่งปรับบุคคลใดแล้วและพ้นกำหนดระยะเวลา 30 วันที่ผู้ต้องโทษต้องนำเงินมาชำระค่าปรับแล้ว ไม่มีหน่วยงานใดที่มีหน้าที่โดยตรงในการติดตามระยะเวลาดังกล่าวแล้วแจ้งต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งใช้มาตรการยึดทรัพย์แทนค่าปรับ หรือมาตรการกักขังแทนค่าปรับต่อไปและเมื่อศาลสั่งใช้มาตรการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับแล้วออกหมายบังคับคดีไปยังกรมบังคับคดี ขั้นตอนการบังคับค่าปรับจะเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจากกรมบังคับคดีก็มีภารกิจหลักในการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลายเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว บุคลากรและงบประมาณต่างๆ ก็มีอยู่จำกัด จึงทำให้ไม่มีเวลา หรือมีเจ้าหน้าที่เพียงพอที่จะดำเนินการในส่วนของกรมบังคับค่าปรับทางอาญา ทำให้การบังคับโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพและรัฐต้องสูญเสียเงินค่าปรับเป็นจำนวนมากไปโดยไม่สมควร

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการติดตามสืบทรัพย์ของผู้ต้องโทษปรับ กล่าวคือ การขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่สืบทรัพย์ของผู้ต้องโทษปรับเพื่อแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์แทนค่าปรับ เนื่องจากในการยึดทรัพย์นั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 283 บัญญัติว่า "...เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา..." หน้าที่ในการสืบหาทรัพย์ของจำเลยจึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ ซึ่งเมื่อสืบทรัพย์ของจำเลยแล้วก็แถลงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์ ดังนั้น การยึดทรัพย์ใช้แทนค่าปรับ จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องทำการติดตามและสืบหาทรัพย์ของผู้ต้องโทษปรับ เพื่อแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้วทำการยึดทรัพย์ต่อไปตามขั้นตอน ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการไม่ได้ดำเนินการในส่วนนี้แต่อย่างใด เนื่องจากไม่มีกำหนดให้เป็นหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้มีหน่วยงานบังคับคดีอาญาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักและมี

อำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล รวมถึงการบังคับค่าปรับในทางอาญาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

แนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน

ปัจจุบันได้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับอันเกิดจากการขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการบังคับค่าปรับไปแล้วในบางเรื่อง ได้แก่ การบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550 หมวด 5 มาตรา 21 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานของกรมบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้”

สืบเนื่องจาก แม้ว่าการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดมีกฎหมายที่สามารถนำมาบังคับใช้ได้อยู่แล้วหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ในการยึดอายัดและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งสามารถที่จะนำมาใช้ในการยึด อายัด และริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ แต่ก็ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้กับคดียาเสพติดร้ายสำคัญได้ทุกคดี เพราะจำเป็นจะต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานก่อนว่าทรัพย์สินใด “เกี่ยวเนื่อง” หรือ“เกี่ยวกับ” การกระทำความผิดคดียาเสพติด ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดยังคงมีช่องว่าง ประกอบกับผู้กระทำความผิดมีเทคนิค วิธีการใหม่ๆ ที่จะโยกย้ายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินให้พ้นจากการถูกยึดอายัด จึงทำให้ไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้มากเท่าที่ควร

จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญฉบับหนึ่งซึ่งเป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา คือ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 25456 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 100/1 ความว่า “ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกและปรับ ให้ศาลลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ โดยคำนึงถึงการลงโทษในการวางทรัพย์สิน เพื่อป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ” จากบทบัญญัติในมาตรานี้ทำให้ศาลต้องลงโทษผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่มีโทษจำคุกและปรับ โดยลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยเสมอแต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายที่เน้นให้บังคับชำระค่าปรับจากผู้กระทำความผิดในคดี

ยาเสพติดดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีได้มีการบังคับโทษปรับได้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2550 จึงได้มีการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ในที่สุดเห็นว่า ควรที่จะนำเรื่องนี้ไปกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 ในมาตรา 21 โดยกำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า นับแต่ที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มีผลใช้บังคับคือ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2551 เป็นต้นมา การบังคับโทษปรับสามารถดำเนินการได้อย่างชัดเจนแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงยุติธรรมได้มีคำสั่งกำหนดขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานบังคับโทษปรับเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ รับผิดชอบดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ สำนักงาน ป.ป.ส. กรมบังคับคดี กรมราชทัณฑ์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรมตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 227/2551 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2551 เรื่อง การปฏิบัติในการบังคับโทษในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 โดยกระบวนการดำเนินงานบังคับโทษปรับจะเริ่มต้นทันทีเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับและจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา พนักงานอัยการจะร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี จากนั้นสำนักงาน ป.ป.ส. จะดำเนินการสืบสวน รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ ซึ่งแม้ว่าในขณะที่นั้นผู้กระทำความผิดจะมีสภาพเป็นผู้ต้องขังและถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ แต่อีกสถานะหนึ่งก็ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาด้วย เมื่อได้มีการตรวจสอบแล้วพบว่ามทรัพย์สินก็จะประสานเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อทำการยึดและนำมาขายทอดตลาดใช้เป็นค่าปรับตามคำพิพากษา ซึ่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินในกรณีดังกล่าว จะต้องนำส่งศาลเพื่อชำระเป็นเงินค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่อไป

วัตถุประสงค์ของแนวทางปฏิบัติในการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 เป็นไปเพื่อให้การบังคับโทษปรับในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามคำพิพากษาของศาลมีความชัดเจน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อเป็นแนวทางในการประสานการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติดให้มีความสอดคล้องกัน รวมทั้งเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับสามารถดำเนินงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการดำเนินการในการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด เริ่มจากเมื่อมีการสืบสวนจับกุมเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ให้สำนักงาน ป.ป.ส. ประสานขอรับการสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินจากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนจับกุม หรือพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน เพื่อขอทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลย และเมื่อมีการดำเนินการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม

ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2535 ให้สำนักงาน ป.ป.ส. รวบรวมข้อมูลทรัพย์สินที่ไม่อาจนำมาตราการดังกล่าวมาบังคับใช้ มาใช้ประโยชน์ในการบังคับชำระโทษปรับในภายหลัง

ภายหลังศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และพันกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา หากจำเลยยังไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบตามคำพิพากษาให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารยื่นคำขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี พร้อมทั้งแจ้งผลคำพิพากษาและสำเนาหมายบังคับคดีให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบ และเมื่อสำนักงาน ป.ป.ส. ได้รับทราบผลคำพิพากษาลงโทษปรับแล้ว ให้สำนักงาน ป.ป.ส. รวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของจำเลย รวมทั้งประสานรวบรวมข้อมูลจากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนจับกุม พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน พนักงานอัยการ อัยการทหารหรือหน่วยงานอื่นที่มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของจำเลย

ขั้นตอนต่อมา หากสำนักงาน ป.ป.ส. ได้รับแจ้งว่ามีการออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้ประสานกับกรมบังคับคดีเพื่อตั้งเรื่องบังคับคดีพร้อมทั้งแถลงถึงทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องของจำเลยที่ประสงค์ให้เจ้าพนักงานดำเนินการบังคับคดี วางเงินทรองค่าใช้จ่ายต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีและนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือดำเนินการอื่นใดที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินหรืออายัดเงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของจำเลยแล้ว ให้นำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดและหรือเงินที่ได้จากการอายัดดังกล่าวภายหลังจากหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีส่งศาล เพื่อชำระค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบ

ขั้นตอนสุดท้าย หากศาลได้รับชำระค่าปรับครบถ้วนตามคำพิพากษาแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ศาลรายงานให้ผู้พิพากษา หรือตุลาการทหารและแจ้งให้สถานที่คุมขังตามหมายศาลทราบ แต่ถ้าได้ชำระค่าปรับไม่ครบตามจำนวนค่าปรับ ให้เจ้าหน้าที่ศาลรายงานให้ศาลทราบเพื่อพิจารณาออกหมายกักขังจำเลยแทนค่าปรับตามจำนวนค่าปรับที่ยังขาดอยู่นั้น

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับโทษปรับในคดียาเสพติด สรุปได้ดังนี้

สำนักงาน ป.ป.ส.

- 1) ประสานกับพนักงานอัยการ หรืออัยการทหารเกี่ยวกับการออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับโทษปรับ
- 2) ดำเนินการสืบสวน ตรวจสอบ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในชั้นสืบสวน จับกุม สอบสวน ชั้นฟ้องคดีและชั้นบังคับคดี

- 3) ประสานงานกับกรมบังคับคดีเพื่อตั้งเรื่องบังคับคดี และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ชำระเงินทวงราคาใช้จ่าย นายืดทรัพย์ ฯลฯ
- 4) ดำเนินการอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

กรมบังคับคดี

- 1) มอบหมายเจ้าพนักงานบังคับคดีให้รับผิดชอบสำนวน
- 2) ดำเนินการยึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ เก็บรักษาทรัพย์ ขายทอดตลาดทรัพย์และบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่
- 3) ประสานกับสำนักงานป.ป.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการบังคับคดี
- 4) ดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

กรมราชทัณฑ์

ดำเนินการตามหมายคุมขังจำเลยที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ และดำเนินการกักขังตามหมายศาลกรณีจำเลยไม่ชำระค่าปรับ หรือชำระค่าปรับไม่ครบถ้วนตามจำนวน

สำนักงานอัยการสูงสุด

- 1) ร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดี กรณีจำเลยหรือผู้ต้องขังไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบถ้วน แล้วแจ้งผลคดีพร้อมสำเนาหมายบังคับคดีให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบ
- 2) แจ้งหมายบังคับคดีให้สำนักงาน ป.ป.ส. และกรมบังคับคดีทราบ
- 3) แก้ต่างในศาลกรณีมีการร้องขอชดเชยทรัพย์ หรือกรณีที่ถูกบุคคลภายนอกร้องเข้ามาในชั้นบังคับคดี
- 4) ให้คำปรึกษาแนะนำและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับโทษปรับบรรลุผล

สำนักงานอัยการสูงสุด

- 1) ร้องขอต่อศาลทวารให้ออกหมายบังคับคดี กรณีจำเลยหรือผู้ต้องขังไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบถ้วน แล้วแจ้งผลคดีพร้อมสำเนาหมายบังคับคดีให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบ
- 2) ให้คำปรึกษาแนะนำและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับโทษปรับบรรลุผล

สำนักงานศาลยุติธรรม

- 1) ประสานข้อมูลเกี่ยวกับการชำระค่าปรับของจำเลยหรือผู้ต้องขังแก่สำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อสนับสนุนให้การบังคับโทษปรับมีประสิทธิภาพ
- 2) เมื่อได้รับชำระค่าปรับแล้วให้ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

การบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติด ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายอีกประการหนึ่งที่จะจัดการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อมิให้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และถือได้ว่าเป็นมาตรการป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำมาใช้เพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมายที่มีอยู่เดิม อันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดและการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁵

แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นว่า แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดต้องดำเนินการแก้ไขโดยให้ผลลัพธ์ได้กับการบังคับค่าปรับในคดีอาญาทุกประเภท ไม่เฉพาะเพียงคดีที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ และหน่วยงานบังคับโทษปรับควรเป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่ง ซึ่งในขณะนี้ได้มีมติคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการจัดตั้ง “สำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย” ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อดูแลให้มีการปฏิบัติและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีระบบอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งทำหน้าที่สนับสนุนการสืบจับบุคคลตามหมายจับหรือคำสั่งศาลหรือตามที่กฎหมายกำหนด การคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานในคดีอาญาสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด การบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล การส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญ การตรวจสอบข้อมูลบุคคลตามหมายจับโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยี การวางระบบหรือพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียกให้คืนเงินจากผู้กระทำความผิด หรือผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือหน่วยงานผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหน่วยงานของรัฐได้จ่ายหรือชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการติดตาม ดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเฉพาะการละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด โดยภารกิจส่วนหนึ่งของหน่วยงานดังกล่าวคือ การบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาลนั่นเอง ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับหน่วยงาน The U.S. Marshals Service ของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ ผู้เขียนจะ

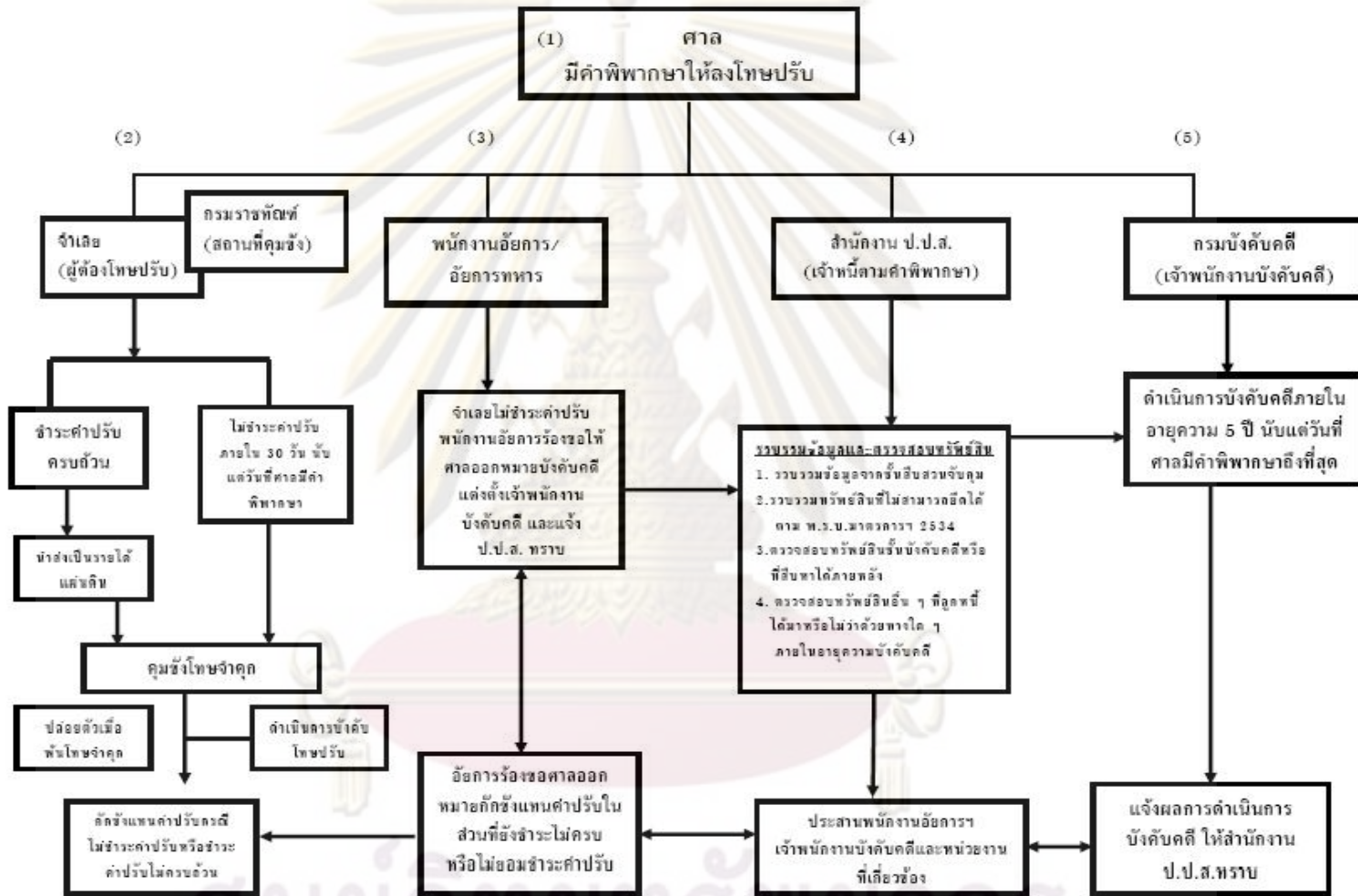
⁵ กอบกุล จันทวโร, การบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติด, www.oncb.go.th , 28 กุมภาพันธ์ 2553 .

ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับของสำนักงานบังคับคดีอาญา และการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับโทษปรับต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิการดำเนินงานบังคับโทษปรับในคดีอาเสพติด
 ตาม พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีอาเสพติด พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย

แนวคิดและความเป็นมาในการจัดตั้ง

โดยที่กระบวนการยุติธรรมของไทย ยังขาดการปฏิบัติตามหมายอาญาอย่างจริงจัง และไม่มีประสิทธิภาพในการติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดหรือหลบหนีหมายจับ การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน และการพิจารณาคดีของศาล การปฏิบัติผิดเงื่อนไขในการรอกการ กำหนดโทษ การรอกการลงโทษ การพักการลงโทษและการคุมประพฤติ และยังมีปัญหาเกี่ยวกับการ ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างจริงจังในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาและบุคคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม หรือบุคคลสำคัญ การขาดอัตรากำลังในการควบคุมตัวนักโทษและผู้ต้องขังไปนอกเรือนจำ ทั้งการไปศาล โรงพยาบาล หรือการให้บริการสาธารณสุข หรือการเคลื่อนย้ายนักโทษจากเรือนจำ จังหวัดหนึ่งเพื่อไปดำเนินคดีในอีกจังหวัดหนึ่ง อีกทั้งเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับในคดีต่าง ๆ ยกเว้น คดียาเสพติด ยังไม่มีหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวคิดในการจัดตั้ง “สำนักบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้ กฎหมาย” ขึ้น ให้เป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการสนับสนุนการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับงานด้านการสืบ จับกุม บุคคลตามหมายจับหรือคำสั่งศาล การคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานและผู้ต้องหาใน คดีอาญาสำคัญและบุคคลสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรือ อายัด การบังคับชำระค่าปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล การส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญ และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนยุทธวิธี ซึ่งถือเป็นภารกิจที่สำคัญต่อการ สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการอำนวยความยุติธรรมให้กับบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

ร่างแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ซึ่งอยู่ในระหว่างการประกาศใช้ แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 เพื่อจัดตั้งสำนักบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายเป็นส่วน ราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ได้กำหนดจัดตั้งสำนักบังคับคดีอาญาและ การบังคับใช้กฎหมาย และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

ข้อ 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (8/1) ของข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545

“(8/1) สำนักบังคับคดีอาญา และการบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (ก) ดำเนินการสืบ จับบุคคลตามหมายจับหรือคำสั่งศาล
- (ข) ดำเนินการคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานและผู้ต้องหาในคดีอาญาสำคัญ และบุคคลสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล
- (ง) ดำเนินการรับและส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญ
- (จ) ดำเนินการเรียกคืนเงินที่ ชดใช้ให้กับผู้เสียหายจากผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด
- (ฉ) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนด้านยุติธรรม
- (ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

โครงสร้างและภารกิจของหน่วยงาน

สำหรับโครงสร้างของสำนักงานบังคับใช้กฎหมายอาญาคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย แบ่งออกเป็น 8 ส่วน โดยแต่ละส่วนมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ส่วนอำนวยการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับ

- (ก) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป งานสารบรรณ แผนปฏิบัติการ การฝึกอบรม และบริหารงานบุคคลของสำนักงาน
- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ การเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ และอาคารสถานที่ของสำนักงาน
- (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานมวลชนสัมพันธ์
- (ง) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ส่วนนิติการ

- (ก) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน
- (ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. ส่วนสนับสนุน 1

- (ก) ดำเนินการเกี่ยวกับงานสื่อสารของสำนักงาน
- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานสรรพากร คลังอาวุธ และยานพาหนะของสำนักงาน
- (ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4. ส่วนสนับสนุน 2

- พัฒนาระบบสารสนเทศและจัดวางระบบฐานข้อมูล ระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน รวบรวมหมายจับทั่วประเทศ ดำเนินการเกี่ยวกับงานการข่าว ติดตาม ตรวจสอบ ประมวลผล และสรุปข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีอาญา ตรวจสอบสถานะบุคคล ด้วยเครื่องมือพิเศษทางเทคโนโลยี ตรวจสอบและสนับสนุนการสืบสวนหรือการอำพรางด้วยการจัดหา หรือใช้เอกสาร หลักฐาน หรือเครื่องมือพิเศษ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

5. ส่วนสนับสนุน 3

- (ก) ดำเนินการเกี่ยวกับกิจการต่างประเทศ และติดต่อประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานทั้งในและนอกประเทศเกี่ยวกับการติดตามบุคคลตามหมายจับหรือตามคำสั่งศาลที่ให้จับบุคคลใดในต่างประเทศ

- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย
- (ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

6. ส่วนปฏิบัติการ 1

- (ก) ปฏิบัติงานด้านสืบสวน ติดตาม จับกุมบุคคลที่หลบหนีหรือกระทำความผิดตามหมายอาญาหรือกฎหมายที่มีโทษทางอาญาทั้งในชั้นกระบวนการ สืบสวนสอบสวน ชั้นการพิจารณาและการตัดสินคดีของศาลระหว่างการจำคุก และการคุมประพฤติ
- (ข) ควบคุม ส่งต่อบุคคลที่หลบหนีหรือกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
- (ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

7. ส่วนปฏิบัติการ 2

- (ก) ดำเนินการคุ้มครองพยานและผู้ต้องหาในคดีอาญาสำคัญตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามที่ได้รับการร้องขอ
- (ข) ดำเนินการอารักขา และรักษาความปลอดภัยของบุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสมาชิกในครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับการร้องขอ
- (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายหรือส่งตัวผู้ต้องขัง นักโทษกรมราชทัณฑ์รวมถึงเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีสำคัญตามที่ได้รับการร้องขอ
- (ง) งานระบบ กำหนดแผนและประสานการดำเนินงานในการเคลื่อนย้ายนักโทษและผู้ต้องขังในคดีสำคัญ
- (จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

8. ส่วนปฏิบัติการ 3

- (ก) สืบสวนและบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายพิเศษ เช่น การบังคับให้ชำระค่าปรับ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดทางอาญาหรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด ตลอดจนการส่งมอบการครอบครองหรือส่งมอบทรัพย์สิน
- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม หรือเรียกคืนเงินค่าตอบแทนความเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดหรือเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดแล้วแต่กรณี ซึ่งหน่วยงานของรัฐได้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนด
- (ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายตามที่กำหนดไว้ในร่างแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม(ฉบับที่..) พ.ศ. ... โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับโทษปรับ กล่าวคือ ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบยึดหรืออายัด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาลนั้น ส่งผลให้ฐานะของสำนักงานบังคับคดีอาญาเป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องเท่านั้น โดยมีหน้าที่ในการติดตาม ขอออกหมายบังคับคดีและนำสืบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการทำหน้าที่เสริมการทำงานของพนักงานอัยการ ในส่วนการร้องขอออกหมายบังคับเพื่อยึดทรัพย์สินจำเลยใช้แทนค่าปรับและนำสืบถึงทรัพย์สินที่จะต้องทำการยึดเพื่อชำระค่าปรับ เช่นเดียวกับการบังคับค่าปรับในคดีอาญาเสพติดที่ได้แก้ปัญหาค่าปรับทรัพย์สินใช้ค่าปรับ โดยตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาดียาเสพติด พ.ศ. 2550 มาตรา 21 กำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจดำเนินการบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติด เป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การประสานกับพนักงานอัยการ หรืออัยการทหารเกี่ยวกับการออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับโทษปรับ การดำเนินการสืบสวน ตรวจสอบ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในชั้นสืบสวน จับกุม สอบสวน ชั้นฟ้องคดีและชั้นบังคับคดี การประสานงานกับกรมบังคับคดีเพื่อตั้งเรื่องบังคับคดี และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ชำระเงินทรองค่าใช้จ่ายนำยึดทรัพย์สิน ฯลฯ และดำเนินการอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ในบรรดาโทษทางอาญา โทษที่นำมาบังคับใช้มากที่สุดคือ “โทษปรับ” ซึ่งเป็นการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์บังคับเอากับบรรดาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะโดยการชำระเงินต่อรัฐหรือการทำให้เจ้าของทรัพย์สินต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของโทษปรับเป็นไปเพื่อใช้แทนการลงโทษจำคุกกระยะสั้น ในกรณีที่เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดที่ไม่รุนแรงถึงขนาดที่จะต้องลงโทษจำคุก หรือเห็นว่าการจำคุกจำเลยในระยะเวลาอันสั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากไปกว่าการให้จำเลยชดใช้ความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้นเพราะความผิดนั้น จึงลงโทษปรับจำเลย โทษปรับจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดทางหนึ่งในการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกกระยะสั้นซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดไม่ว่าในทางใด กล่าวคือ ไม่ก่อให้เกิดความเข็ดหลาบ ไม่มีผลเป็นการลงโทษเพื่อการข่มขู่และยับยั้ง หรือแม้แต่การปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ส่วนโทษปรับนั้น แม้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดความอับอายแก่ผู้กระทำความผิด แต่ก็มีผลดีในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและสามารถบรรเทาความเสียหายในทางสังคมแก่ผู้กระทำความผิดได้โดยตรง และยังก่อให้เกิดผลดีในทางเศรษฐกิจของรัฐ โดยรัฐจะมีรายได้จากค่าปรับและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างสถานที่คุมขังและค่าเลี้ยงดูผู้ต้องขัง

ประเทศไทยมีทั้งการใช้บังคับโทษปรับอย่างโทษประจํา คือ กฎหมายกำหนดโทษปรับสถานเดียวและศาลก็ลงโทษปรับดังเช่นในความผิดลหุโทษและอาจมีลักษณะเป็นโทษผนวกที่ศาลอาจกำหนดให้ลงเพิ่มแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากนั้น โทษปรับยังมีลักษณะเป็นโทษอุปกรณ คือ เมื่อกำหนดโทษอื่นเป็นโทษประจําไปแล้ว ต้องลงโทษปรับกำกับไปด้วยเสมอ เช่น การลงโทษทั้งจำคุกและปรับไปพร้อมกัน โดยใช้เป็นโทษเดียวสำหรับความผิดบางประเภท หรือโทษประจํากับโทษอื่น ซึ่งการนำเอาโทษปรับมาใช้ อาจก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย แต่พิจารณาแล้วพบว่าโทษปรับนั้นมีผลดีหลายประการ กล่าวคือ โทษปรับสามารถนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกกระยะสั้น โทษปรับสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป และเป็นโทษที่สามารถแก้ไขได้ภายหลังในกรณีที่มีการพิพากษาตัดสินผิดพลาดไป อีกทั้งรายได้จากการปรับสามารถนำมาใช้ในกิจการของรัฐได้ ส่วนในด้านผลเสียคือ โทษปรับอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันเมื่อคำนึงถึงฐานะของผู้กระทำความผิด และไม่ก่อให้เกิดความเข็ดหลาบหวาดกลัวสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดี แต่กลับมีผลกระทบทางการเงินต่อของครอบครัวผู้กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 กำหนดว่า หากศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับบุคคลใดแล้ว ผู้ต้องโทษปรับมีหน้าที่ต้องชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ภายในระยะเวลา 30 วัน

หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในกำหนด ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ มาตรการที่ศาลจะนำมาใช้บังคับกับผู้ต้องโทษมีด้วยกัน 2 มาตรการ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 30/1 - 30/3

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การบังคับโทษปรับในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพคือ การขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการบังคับใช้โทษปรับ เนื่องจากหน่วยงานบังคับโทษปรับในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือราชทัณฑ์ ต่างก็มีการกิจหลักของหน่วยงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินการบังคับโทษปรับได้อย่างเต็มที่ โดยเมื่อศาลสั่งปรับบุคคลใดและเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 30 วันของผู้ต้องโทษต้องนำเงินมาชำระค่าปรับแล้ว ขณะนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดที่มีหน้าที่โดยตรงในการติดตามระยะเวลาดังกล่าวแล้วแจ้งต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ หรือมาตรการกักขังแทนค่าปรับต่อไป และเมื่อศาลสั่งใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับแล้ว ออกหมายบังคับคดีไปยังกรมบังคับคดี ขั้นตอนการบังคับค่าปรับเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจากกรมบังคับคดีมีภารกิจหลักในการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลายเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว บุคลากรและงบประมาณต่าง ๆ ก็มีอยู่จำกัด จึงทำให้ไม่มีเจ้าหน้าที่เพียงพอที่จะดำเนินการในส่วนของการบังคับค่าปรับทางอาญา ทำให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากเงินค่าปรับไปเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการติดตามสืบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ อันเนื่องมาจากการขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่สืบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับเพื่อแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับ เนื่องจากในการยึดทรัพย์สินนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 283 บัญญัติว่า “..เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา...” หน้าที่ในการสืบหาทรัพย์สินของจำเลยจึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ ซึ่งเมื่อสืบทรัพย์สินของจำเลยแล้วแถลงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สิน ดังนั้น การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะทำการติดตามและสืบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ เพื่อแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้วทำการยึดทรัพย์สินต่อไปตามขั้นตอน ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการไม่ได้ดำเนินการในส่วนนี้แต่อย่างใด เนื่องจากไม่มีกำหนดให้เป็นหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายและยังมีปัญหาในกรณีที่ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่พนักงานอัยการไม่ได้เป็นโจทก์ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้มีหน่วยงานบังคับคดีอาญาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตาม

คำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ซึ่งรวมถึงการบังคับค่าปรับในทางอาญาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

ปัจจุบันได้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับอันเกิดจากการขาดหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการบังคับค่าปรับไปแล้วในบางเรื่อง ได้แก่ การบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 หมวด 5 มาตรา 21 ความว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานของกรมบังคับคดีดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษแทนค่าปรับได้” พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สินและให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยกระบวนการดำเนินงานบังคับโทษปรับในจะเริ่มต้นทันทีเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับและจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา พนักงานอัยการจะร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี จากนั้นสำนักงาน ป.ป.ส. จะดำเนินการสืบสวน รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและปรับ เมื่อได้มีการตรวจสอบแล้วพบว่ามียังทรัพย์สินก็จะประสานไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อทำการยึดและนำมาขายทอดตลาดเพื่อนำมาชำระเป็นค่าปรับและนำส่งเงินต่อศาลเพื่อชำระเป็นค่าปรับและนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินต่อไป และได้มีแนวคิดในการจัดตั้ง “สำนักบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย” ขึ้น ให้เป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวง มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสนับสนุนการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับงานด้านการสืบ จับกุมบุคคลตามหมายจับหรือคำสั่งศาล การคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานและผู้ต้องหาในคดีอาญาสำคัญและบุคคลสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด การบังคับชำระค่าปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล การส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญ และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนยุทธวิธี ซึ่งถือเป็นภารกิจที่สำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในการอำนวยความยุติธรรมให้กับบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... ที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 เพื่อกำหนดโครงสร้างของสำนักบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะมีผลบังคับต่อไปในอนาคต

หากพิจารณาร่างกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่..) พ.ศ. ... ที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 เพื่อจัดตั้งสำนักบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย

เป็นส่วนราชการภายในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับโทษปรับแล้ว จะเห็นว่า อำนาจหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายตามที่กำหนดไว้ กล่าวคือ “ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล” นั้น ส่งผลให้ฐานะของสำนักงานบังคับคดีอาญาเป็นเพียงหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องเท่านั้น โดยมีหน้าที่ในการติดตาม ขออนอกหมายบังคับคดีและนำสืบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการทำหน้าที่เสริมการทำงานของพนักงานอัยการ ในส่วนการร้องขอออกหมายบังคับเพื่อยึดทรัพย์สินจำเลยใช้แทนค่าปรับ และนำสืบถึงทรัพย์สินที่จะต้องทำการยึดเพื่อชำระค่าปรับ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในฐานะหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรพิจารณาฐานะของสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายขึ้นเป็นหน่วยงานในระดับกรม เนื่องจากการเป็นเพียงหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องในการบังคับค่าปรับ ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับโทษปรับมากนัก เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาลายเหตุ และการเป็นหน่วยงานสนับสนุนจะต้องมีการร้องขอ จึงจะมีอำนาจเข้าไปดำเนินการได้ เพราะไม่ใช่ภารกิจหลักที่ต้องกระทำเอง อีกทั้งหน่วยงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จึงควรจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเป็นเจ้าภาพในการดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว โดยเห็นว่ารูปแบบขององค์กรที่เหมาะสมของหน่วยงานบังคับค่าปรับจะต้องมีฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการและมีกฎหมายให้อำนาจไว้โดยเฉพาะในการบังคับคดีอาญา รวมทั้งการบังคับโทษปรับด้วย ทั้งนี้ เห็นควรจัดตั้งเป็น “กรมบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย” ให้อำนาจหน้าที่หลักในการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ การติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด หรือหลบหนีหมายจับ การคุ้มครองและให้ความปลอดภัยให้แก่ตุลาการ บุคคลสำคัญและพยาน หรือผู้ต้องหาในคดีอาญา การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา การควบคุมตัวนักโทษ การส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญและที่สำคัญคือ การบังคับโทษปรับให้เป็นไปตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล

2. ควรกำหนดโครงสร้างของ “กรมบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย” ให้มีหน้าที่และภารกิจหลักดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดตามหมายจับหรือคำสั่งศาล
- (2) ดำเนินการคุมครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานและผู้ต้องหาในคดีอาญาสำคัญ ตุลาการ และบุคคลสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (3) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัด
- (4) ดำเนินการบังคับโทษปรับทางอาญาตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล
- (5) ดำเนินการรับและส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญ
- (6) ดำเนินการเรียกคืนเงินที่ชดใช้ให้กับผู้เสียหายจากผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด
- (7) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนด้านยุทธวิธี
- (8) จัดให้มีการศึกษา ฝึกอบรมและพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน
- (9) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

โดยกำหนดโครงสร้างของหน่วยงานให้ประกอบด้วย

- (1) สำนักอำนวยการ มีอำนาจหน้าที่
 - (จ) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป งานสารบรรณ การฝึกอบรม แผนปฏิบัติการและบริหารงานบุคคลของสำนักงาน
 - (ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับแผนงาน การเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุและอาคารสถานที่ของสำนักงาน
 - (ช) ดำเนินการเกี่ยวกับงานมวลชนสัมพันธ์
 - (ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย
- (2) สำนักที่ปรึกษาทั่วไป มีอำนาจหน้าที่
 - (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานและพนักงานเจ้าหน้าที่
 - (ง) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

- (3) ศูนย์ปฏิบัติงานบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจหน้าที่
- (ก) ดำเนินการติดต่อประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย
 - (ข) ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานกลางตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย
- หมายเหตุ * ควรจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติงานในทุกจังหวัดและกรุงเทพมหานคร

- (4) สำนักพัฒนาและสนับสนุน มีอำนาจหน้าที่
- (ง) ดำเนินการเกี่ยวกับงานสื่อสารของสำนักงาน
 - (จ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานสรรพากร คลังอาวุธและยานพาหนะของสำนักงาน
 - (ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

- (5) สำนักข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอำนาจหน้าที่
- (ก) พัฒนาระบบสารสนเทศ วางระบบฐานข้อมูล และระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน
 - (ข) รวบรวมหมายจับทั่วประเทศ
 - (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับงานการข่าว
 - (ง) ติดตาม ตรวจสอบ ประมวลผล และสรุปข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีอาญา
 - (จ) ตรวจสอบสถานะบุคคล ด้วยเครื่องมือพิเศษทางเทคโนโลยี
 - (ฉ) ตรวจสอบและสนับสนุนการสืบสวนหรือการอำพรางด้วยการจัดหา หรือใช้เอกสาร หลักฐาน หรือเครื่องมือพิเศษ
 - (ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

- (6) สำนักติดตามและจับกุม มีอำนาจหน้าที่
- (ง) ปฏิบัติงานด้านสืบสวน ติดตาม จับกุมบุคคลที่หลบหนีหรือกระทำความผิดตามหมายอาญาหรือกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ทั้งในชั้นกระบวนการ สืบสวนสอบสวน ชั้นการพิจารณาและการตัดสินคดีของศาลระหว่างการจำคุก และการคุมประพฤติ

- (จ) ควบคุมตัว และนำส่งตัวบุคคลที่หลบหนี หรือกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ
- (ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(7) **สำนักคุ้มครองความปลอดภัย มีอำนาจหน้าที่**

- (ง) ดำเนินการคุ้มครองพยานและผู้ต้องหาในคดีอาญาสำคัญตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามที่ได้รับการร้องขอ
- (จ) ดำเนินการอารักขาและรักษาความปลอดภัยให้แก่ ตุลาการ หรือบุคคลสำคัญ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับการร้องขอ
- (ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

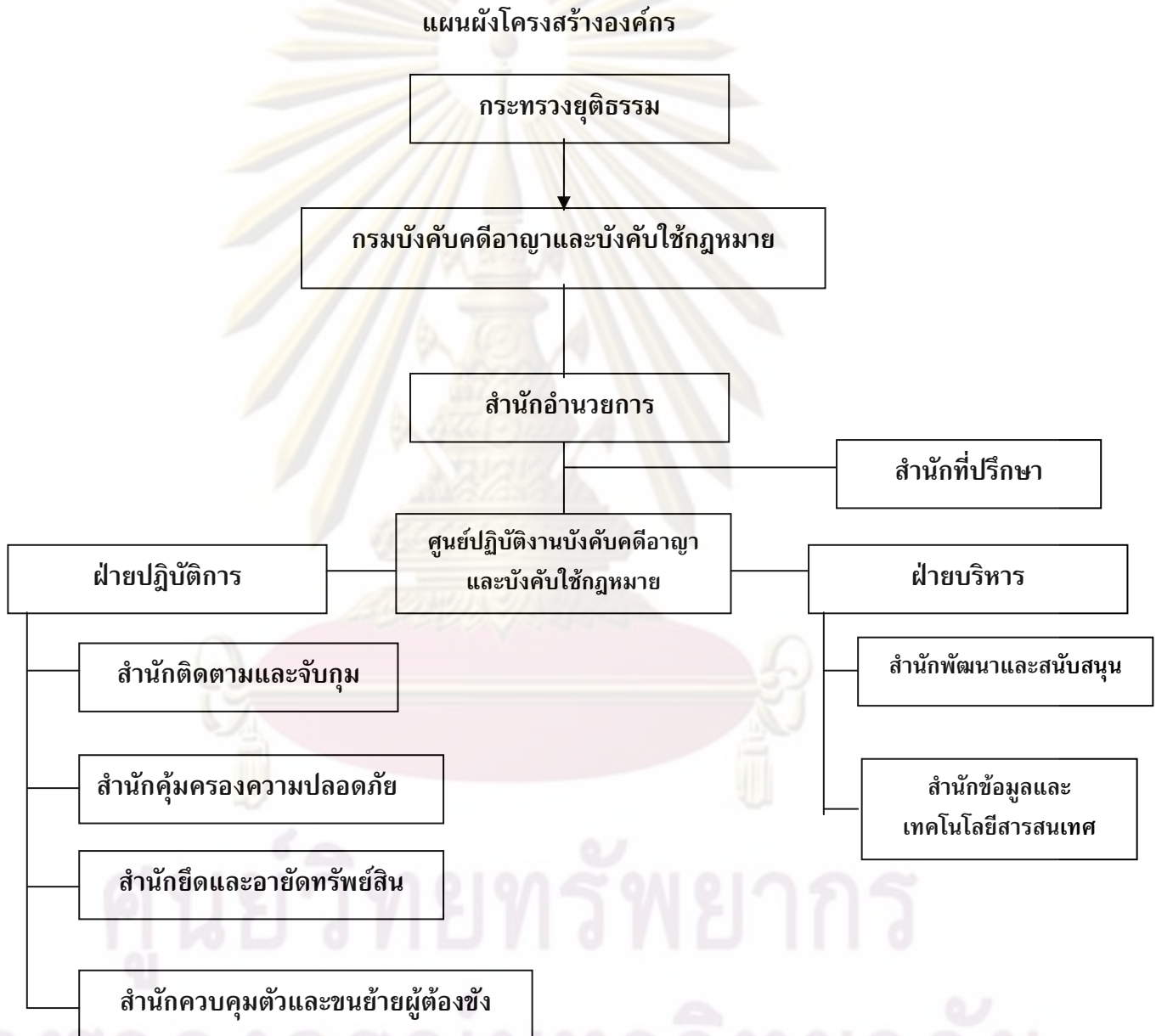
(8) **สำนักยึดและอายัดทรัพย์สิน มีอำนาจหน้าที่**

- (ก) ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดทางอาญา หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ยึดหรืออายัดตลอดจนการส่งมอบการครอบครองหรือส่งมอบทรัพย์สิน
- (ข) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม หรือเรียกคืนเงินค่าตอบแทนความเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดหรือเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดแล้วแต่กรณี ซึ่งหน่วยงานของรัฐได้จ่ายให้แก่ผู้เสียหาย ตามที่กฎหมายกำหนด
- (ค) ดำเนินการยึด หรืออายัดทรัพย์สิน และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ทั้งนี้ เพื่อการบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล
- (ง) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

(9) **สำนักควบคุมตัวและขนย้ายผู้ต้องขัง มีอำนาจหน้าที่**

- (ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายหรือส่งตัวผู้ต้องขัง รวมถึงเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในคดีสำคัญตามที่ได้รับการร้องขอ

- (จ) กำหนดแผนและประสานการดำเนินงานในการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังในคดีสำคัญ
- (ฉ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

ศูนย์วิจัยทัณฑ์พลศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ควรกำหนดคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมายเช่นเดียวกับ marshal ของหน่วยงาน U.S. Marshals Service โดยคุณสมบัติดังกล่าวจะต้องมีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. จบการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป
2. เป็นผู้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในการบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย เช่น ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องมีประสบการณ์ทำงานในเรื่องดังกล่าวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี
3. ผ่านเงื่อนไขในการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่หน่วยงานพิจารณากำหนด

และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ควรจัดให้มีหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความสามารถ ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงาน เช่น หลักสูตรเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การสืบสวนสอบสวน การคุ้มครองพยาน การขนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำผิด การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การยึดและอายัดทรัพย์สิน การบังคับโทษปรับ เป็นต้น

4. เนื่องจากอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษปรับ จะเป็นภารกิจของสำนักยึดและอายัดทรัพย์สิน ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในการบังคับโทษปรับควรเริ่มตั้งแต่การร้องขอต่อศาล ให้ศาลออกหมายบังคับคดี การดำเนินการสืบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ การยึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ และตลอดจนการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อนำเงินที่ได้จากการขายนำส่งต่อศาลเพื่อชำระเป็นค่าปรับ ภารกิจและบทบาทในการบังคับค่าปรับตามที่ได้กล่าวมานี้ จะทำให้กรมบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมายเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการบังคับโทษปรับเพียงหน่วยงานเดียว ทำให้การบังคับโทษปรับมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและมีหน่วยงานโดยตรงที่ดูแลและติดตามกำหนดเวลาในการชำระค่าปรับ รวมทั้งการดำเนินการในส่วนของการยึดทรัพย์สินและขายทอดตลาดซึ่งทรัพย์สิน ทำให้การบังคับโทษปรับด้วยวิธีการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว ส่งผลให้การบังคับโทษปรับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และรัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการค่าปรับดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดี ซึ่งกำหนดให้หน้าที่ในการบังคับโทษปรับด้วยการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (14) ที่บัญญัติให้ “เจ้าพนักงานบังคับคดี” หมายถึง เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดี หรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้ อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมบังคับคดีอาญา และบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจในการยึดอายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระเป็นค่าปรับได้นั้น จำเป็นต้องมีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะ อันหมายถึง การตราพระราชบัญญัติเพื่อรับรองการปฏิบัติกรมบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย โดยมีบทบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมายอาญาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง จึงต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ อำนาจหน้าที่ประการหนึ่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ต้องบัญญัติไว้ก็คือ อำนาจในการบังคับโทษปรับตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล ได้แก่ อำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

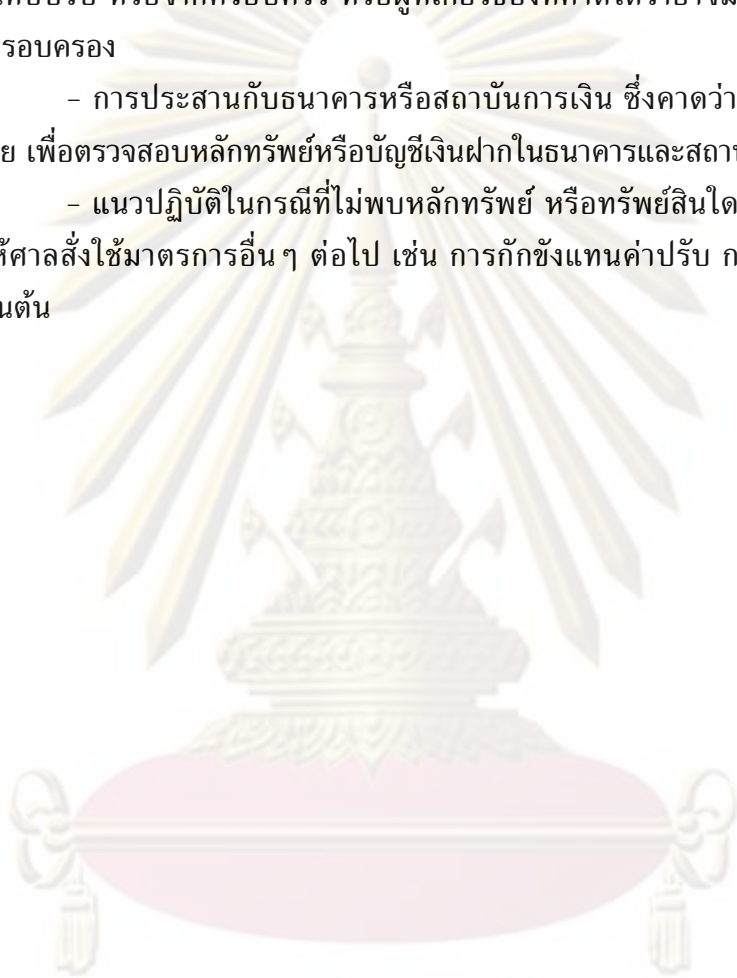
1. ประสานข้อมูลเกี่ยวกับการชำระค่าปรับของจำเลยหรือผู้ต้องขังกับสำนักงานศาลยุติธรรม
2. ร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดี กรณีจำเลยหรือผู้ต้องขังไม่ชำระค่าปรับ หรือชำระค่าปรับไม่ครบจำนวน
3. ดำเนินการตรวจสอบและสืบทรัพย์สิน เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ
4. ดำเนินการยึด หรืออายัดทรัพย์สิน เก็บรักษา และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ
5. เมื่อได้รับชำระค่าปรับแล้วให้นำส่งศาลเป็นรายได้แผ่นดิน

5. ควรกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อตรวจสอบและสืบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดถือปฏิบัติ อาทิเช่น

- การประสานงานกับกรมที่ดินเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ปรากฏรายชื่อผู้ต้องโทษปรับ ครอบครัวของผู้ต้องโทษปรับ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องโทษ

ปรับ ซึ่งเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ อันอาจนำยึดมาบังคับคดีได้ โดยให้ตรวจสอบตามภูมิลำเนาเดิมที่เคยอยู่อาศัย สถานที่ที่เคยย้ายไปทำงานและภูมิลำเนาปัจจุบัน

- การประสานงานกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่จัดทำทะเบียนควบคุมสังหาริมทรัพย์ เพื่อตรวจสอบทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ของผู้ต้องโทษปรับ
- การดำเนินการสืบหาทรัพย์สินอื่นของผู้ต้องโทษปรับในสำนักงานหรือบ้านพักของผู้ต้องโทษปรับ หรือจากครอบครัว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่คาดได้ว่าอาจมีทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับไว้ในครอบครอง
- การประสานกับธนาคารหรือสถาบันการเงิน ซึ่งคาดว่าผู้ต้องโทษปรับได้ทำธุรกรรมด้วย เพื่อตรวจสอบหลักทรัพย์หรือบัญชีเงินฝากในธนาคารและสถาบันการเงินนั้นๆ
- แนวปฏิบัติในกรณีที่ไม่พบหลักทรัพย์ หรือทรัพย์สินใดๆ โดยให้รายงานต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งใช้มาตรการอื่นๆ ต่อไป เช่น การกักขังแทนค่าปรับ การบริการสังคมแทนค่าปรับ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลชัย รัตนสกาวงศ์ . กฎหมายปกครอง . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2544.

กลุ่มงานบริการสังคม กองกิจการชุมชนและบริการสังคม กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม .
แนวทางการใช้มาตรการการทำงานบริการสังคมของไทยในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด .
(ออนไลน์) แหล่งที่มา : www.oja.go.th , (1 มีนาคม 2553)

กอบกุล จันทวโร. การบังคับโทษปรับในคดีอาญาเสพติด. www.oncb.go.th , 10 สิงหาคม 2551 .

กุศล บุญยืน . คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา . กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ,
2539.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม .
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

โกเมน ภัทรภิรมย . คำบรรยายประมวลกฎหมายอาญาแห่งเนติบัณฑิตยสถาน .
บรรยายครั้งที่ 13 , 2531.

โกเมน ภัทรภิรมย์. โทษปรับ . บทบัญญัติ ปีที่ 16 : 3 (กันยายน) 2516.

โกเมน ภัทรภิรมย์. คำบรรยายประมวลกฎหมายอาญา , กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา ,
2531 .

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1 . สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา :
กรุงเทพ, 2546.

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 . พิมพ์ครั้งที่ 8 . กรุงเทพมหานคร :
แสงจันทร์การพิมพ์, 2529.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร :
จิรัชการพิมพ์, 2540 .

ไชยเจริญ สันติศิริ. คำบรรยายอาญาวิทยาและทัณฑวิทยาชั้นปริญญาตรี. พระนคร : สำนักพิมพ์พิทยา, 2506.

ทรงพล พลเยี่ยม . มาตรการทางอาญากับปัญหาการก่อให้เกิดมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2477.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. หลักกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม . กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2546 .

นนทยา ทองสุก. ความเหมาะสมของโทษจำคุกกรณีประมาททางอาญา วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

ประสิทธิ์ ไชวโลกุล. ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล. วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3 (2520) : 124-147 .

ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2533.

พิชยนต์ นิพาสพงษ์ . โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2542 .

พิรุฬห์ โตศุกลวรรณ. การลงโทษปรับทางอาญา . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532.

รองพล เจริญพันธุ์ . การใช้โทษปรับเป็นตามมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณาคุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค . วารสารนิติศาสตร์ . ปีที่ 10 (2 ,2521) : 316-319.

วารภรณ์ ศิริสัจจวัฒน์. โทษปรับ : ศึกษาระบบวันปรับ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540 .

วีระพงษ์ บุญโญภาส . “โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา” เสนอต่อสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2551.

วีรพล ปานะบุตร. โทษปรับในสวีเดน . วารสารอัยการ, 14,2 (กุมภาพันธ์ 2522) : 27.

สมพร พรหมหิตาธร. โทษปรับ. อัยการนิเทศ . 31 ,4 (2512) : 443.

สมยศ วัฒนภิรมย์. การรอกการลงโทษปรับและการรอกการกำหนดโทษปรับ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

สहन รัตน์ไพจิตร. ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้
กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุนัย มโนมัยอุดม . ระบบกฎหมายอังกฤษ . กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์ , 2531.

สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. การบังคับโทษปรับ วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539.

แสง บุญเฉลิมวิภาส. หลักกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2546.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์,
2544.

อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล . การใช้มาตรการอื่นแทนโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิด
บางประเภท. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2548 .

อุทิต แสนโกศิก . กฎหมายอาญา ภาค 1 . ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ การอัยการ,2525 .

อุทิต แสนโกศิก. หลักกฎหมายอาญา : การลงโทษ. อุทิตอนุสรณ์. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี :
โรงพิมพ์สรรพสามิต, 2515.

เอกต์. กฎหมาย คำสอนชั้นปริญญาตรี. พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง,
2477.

ภาษาอังกฤษ

Federal Procedural Forms. Chapter 28. Enforcement of Judgments IV. Enforcement of Money Judgments by Execution or Judicial Sale □ 28:28. Writ of Execution--in general, 2006.

Gary Slapper & David Kelly . English Legal System . 2 nd Edition . London : Cavendish Publishing, 1995 .

Kimberly C. Simmons, Illinois Law & Practice . Sheriff and Constables □ 1 Existence and nature of office, June 2006.

Paul F. Cromwell and Rolando v. del Carmen. Community-based Corrections . 4th edition, . Belmont, CA : Wadsworth Publishing Company, 1999 .

Rachel Kane and Anne M. Payne. Sheriffs. 70 Am. Jury. 2d Sheriffs, Police, and Constables □ 6, May 2006.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางวรรณมล เพ็งดิษฐ์ เกิดเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2505 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และระดับปริญญาโทจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ สำนักคดีภาษีอากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย